ProARME

Anul VIII ● Nr. 1–2 (27–28) ● ianuarie–mai 2017

Revistă trimestrială de cultură militară şi patriotică

www.proarme.ro

pag. 3

Interviu

Scriitorul Florentin Popescu

pag. 40

In memoriam

Ion Aramă

pag. 52–54

Foto-reportaj

Minunea din Râpa Robilor

Ceea ce suntem contribuie mai mult la fericirea noastră decât ceea ce avem.

Arthur Schopenhauer

Comentariul ediţiei

Femei, soldaţi şi mitraliere

de **Zalmo de Gikos**

Tot mai febril, lumea noastră se pregătește de război. *Of course*, nu unul mondial, asta e clar, că, vezi Doamne, marii iluminați (sau întunecaţi?!) ai planetei n-ar suporta să mai vadă un măcel precum cel din urmă cu șapte decenii; nu..., acuma, problema este mult mai bine controlată și ținută de dârlogi, de azi încolo adică, pe fronturile mai mult sau mai puțin atipice se va muri cu țârâita și în calupuri de maximum 30–40 de „piese” pe repriză; de regulă când dau cu bombe „ai noștri”, de la „adversar” trec pe post de victime exclusiv militarii, iar când toacă „teroriștii”, de bună seamă că numai civilii nevinovaţi au ghinionul să dea ortul pastorului în tabăra noastră, între care obligatoriu câțiva copii, eventual femei și bătrâni. Ca la Hiroshima și Nagasaki însă, nu mai pomenesc de Verdun, de Oarba de Mureș și de alte asemenea temple ale măcelului în masă nici atât, gata, adio, adio, adio!... Dar se va mai muri, asta e cert, și de aceea şi spuneam că lumea se pregătește... Americanii de pildă, adică aliații noștri la zi, masează de zor, de la o vreme încoace, trupe și tehnică modernă (sub stindard NATO, deh!, nu chiar american) pe aliniamentul Marea Neagră–Varşovia–Marea Baltică, întocmai cum făceau nemții hitleriști către finele anilor ’30 – asta doar aşa, ca să ne referim la ceea ce se petrece mai pe lângă noi, lăsăm Pacificul şi alte locuri sfinte din acestea deoparte, momentan –, în vreme ce rușii lui Putin nu stau nici ei cu kalașnikoavele la piciorul patului, dimpotrivă. Cât despre turci, inamicii noștri favoriți de-a lungul a patru–cinci secole și mai bine, până pe la 1918, ca să venim cu un alt exemplu din arealul apropiat, osmanlâii aşadar – a căror armată activă se ridică la peste 650 de mii de ieniceri și spahii, bașca încă vreo trei sute și ceva de mii de rezerviști gata oricând să intre în rolul akingiilor de odinioară, ca să nu mai spun de consistenta Coloană a cincea „uitată” în *stand-by* pe undeva prin buricul Europei –, deocamdată, sunt preocupați cu deratizarea de primăvară în propriul harem; ceva complicat și cu toate acestea absolut obligatoriu dacă vrei să nu-ți mai sufle-n gamela cu pilaf, când îți e lumea mai dragă, vreun fiu de argat, de fost rob la galere, vasal, ţine cal etc. Cum cu ungurii e la fel de clar ca și acum un veac și întotdeauna, adică sunt permanent în gardă, ca la șepticul în trei, cu un deget pe harta Ardealului şi cu limba-n urechea cui nu contează, dar gata să taie pe cartea adversarului – adversarul lor fiind în primul rând Avram Iancu, desigur, pe care-l scuipă și-n somn când le apare, indiferent sub ce formă, dar nu numai el –, am mai rămas noi, valahii extracarpatici, urmașii lui Decebal sau ai lui Traian, încă nu e clar ce tată să trecem pe certificatul de naştere, dar bine că avem mamă, ca să știe cine și cum ne înjură. Deci noi..., ce facem noi? Cum ne pregătim noi de război? Dar oare, chiar ne pregătim? Sigur că ne pregătim, cum nu..., am început să ne facem socoteala cam câte bărcuțe de salvare ne mai trebuiesc, ce fel de avionete și de trotinete blindate la mâna a treia (că sunt mai ieftine şi intră mai multe la pachet) ne-ar fi mai utile, facem repetiții la alarma contra dezastrelor (care dezastre nu contează) și, mai ales, s-ar părea că în ultima vreme a început să ne preocupe iar, după zeci de ani de lambade parlamentare, modul cum ar trebui să recrutăm și să instruim carnea de tun. Aici, cu carnea de tun, de fapt, unde noi am stat cel mai bine de când e lumea lume, adică am avut din belșug soldați-țărani pe care să-i trimitem în linia întâi cu carabine de la 1877 contra mitralierelor lui von Mackensen – asta ca să nu mai pomenesc de episodul cu bulgarii, rivalii noştri de azi în campania turistică (deocamdată) pe plan european, când i-am încolonat pe de-alde Gheorghe şi Ion şi i-am mânat fix pe direcția lagărelor de prizonieri din Balcani, via Turtucaia –, călare pe cai pur sânge dâmboviţeni contra blindatelor lui Stalin și tot așa, ca să nu mai pomenesc de isprava lui Mihăiță „Viteză” de la 23 august 1944, care a dat regatul cu totul, adică cu plinul gata făcut în materie de petrol, grâu, carne de tun, tot tacâmul, bașca Mareșalul legat fedeleș, e drept

Continuare la p. 38

ProARME
Revistă de cultură militară şi patriotică
ISSN 2065-9903
Preţ: 10 lei

În colaborare cu Societatea Scriitorilor Târgovişteni

Director fondator: Bogdan DIDESCU

Colegiul editorial: George COANDĂ, Tudor CRISTEA , Victor PETRESCU, Mihai STAN
Dana-Irina STĂNCULEA (redactor-şef)
Redacţia: Karola KIM, Marius VASILE, Rheea DELFI (redactori), Puşa POPA (tehnoredactor), Octavian COVACI (grafică), Nicu TĂBĂCARU (marketing şi publicitate)

Adresa redacţiei:
Bucureşti, sector 6, strada Sibiu nr. 4, bloc OD2, sc. 1, ap. 5, cod 061541
E-mail: *pro.arme@yahoo.com*
Telefon: 0727.309.606

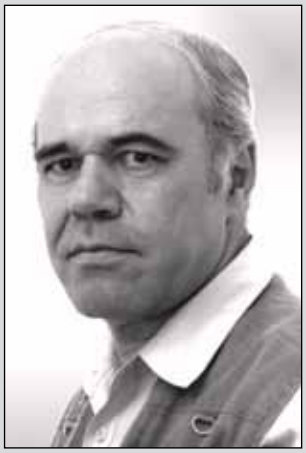
Iuliana Marciuc, anii ’90. (*Foto:* Eugen Mihai)

Se permite orice reproducere cu citarea sursei. Răspunderea juridică aparţine semnatarilor articolelor. Manuscrisele nu se înapoiază.

Scriitorul **Florentin Popescu:**

„Harul ni-l dă Dumnezeu, personalitatea ne-o construim singuri”

un interviu de **Dana-Irina Stănculea**

Florentin Popescu (n. 1945, satul Lera, comuna Chiojdu, judeţul Buzău), la numai câţiva ani după obţinerea licenţei la Facultatea de Litere a Universităţii Bucureşti (1969), devine membru al Uniunii Scriitorilor din România (1975). Jurnalist, istoric literar, poet (10 volume publicate) şi prozator, abordând toate genurile literare, inclusiv dicţionare şi memorialistică, dar şi literatură pentru copii, este autorul a peste 70 de titluri, dintre care se remarcă monografiile *V. Voiculescu, Al. Odobescu, Al. Macedonski, Nicolae Labiş*, lucrările de sinteză *O istorie anecdotică a literaturii române* (1995), *Divinităţi, simboluri şi mistere orientale* (5 volume, 1999–2003), *Dicţionar de mitologie orientală* (2005), volumele de publicistică literară *Eu v-am citit pe toţi* (5 vol., 2012–2016) ş.a. Fondator al revistelor „Colibri” (1990–1991) şi în prezent al „Bucureştiului Literar şi Artistic”. Senior editor la mai multe publicaţii din ţară: „Litere” (Târgovişte), „Rotonda valahă” (Râmnicu Vâlcea), „Salonul literar” (Vrancea), „Mărturii culturale” (Satu Mare), „Literadura” (Buzău), „Sud” (Bolintin Vale, Giurgiu). Redactor la *Un dicţionar al scriitorilor români contemporani* (Tipo Moldova, Iaşi), redactor consultant al revistei „Destine literare” (Canada), Cetăţean de Onoare al Municipiului Buzău, membru fondator al Societăţii Scriitorilor Târgovişteni, distins cu nenumărate premii literare.

– Domnule Florentin Popescu, sunteți, neîndoios, un spirit enciclopedic, întâlnirea cu biobibliografia dumneavoastră putând „speria” potențialul cititor, de aceea vă propun o întoarcere la esenţe. Dar, înainte de a începe dialogul nostru, permiteți-mi să citez un crâmpei din lirica dumneavoastră: Cu aripile lor de iarbă/ și aripile lor de cer/ mi-au bătut în fereastră caii venind de demult,/ caii pe drumul stingher, nu voiau apă și nici popas,/ m-au întrebat de-un băiat,/ de-un râu, de-un izlaz/ și de un sat în mine rămas/ și-aproape uitat, în goană prin noaptea pustie și grea/ caii duceau copilăria mea... *(din volumul de versuri, ediţie bilingvă română-albaneză* Elegia cailor perduți*, 2007). Cum privește astăzi scriitorul consacrat Florentin Popescu înspre băiețelul plecat din satul natal la vârsta de 10–11 ani? Cum vi se înfățișează chipul mamei prin prisma nostalgiei locurilor dragi, la care înțeleg că ați revenit, cumpărând o mică gospodărie, unde vă îndeletniciți, sezonier, cu apicultura?*

Primăria Municipiului Buzău
conferă
Domnului FLORENTIN POPESCU
Titlul
de
Cetățean de onoare
al Municipiului Buzău

În semn de binemeritată recunoștință din partea comunității buzoiene pentru activitatea dedicată îmbogățirii culturii locale și celei naționale, pentru exemplaritatea modelului său civic și, nu în ultimul rând, pentru contribuția semnificativă la impunerea Buzăului între orașele importante ale României și, chiar, ale lumii!

Buzău, 11 Aprilie 2005

Constantin Boșcodeală,
Primarul Municipiului Buzău

– Cum să privească altfel decât cu nostalgie? Cu nostalgia anilor care au trecut, mulţi la număr de atunci, dar şi cu mulţumirea că multe dintre visurile din copilărie au prins contur mai târziu. Din acest punct de vedere am confirmat datele generale ale zodiei în care m-am născut: Berbecul. Am fost şi am rămas un perseverent, un muncitor, un ins convins că numai prin multă muncă poţi realiza ceva în viaţă, fiindcă harul ni-l dă Dumnezeu, dar personalitatea trebuie să ne-o contruim singuri, fiecare acolo unde se simte chemat de destin. Fireşte, împrejurările şi conjuncturile sociale şi istorice îşi au şi ele rostul lor în viaţa unui om. Din fericire pentru mine, fiiind uşor adaptabil la ele, n-am dezarmat, n-am traversat perioade de prăbuşire morală sau de altă natură. Ce pot spune, cu mâna pe inimă cum s-ar zice, este că toată bibliografia mea (indiferent că este vorba de poezie, proză, teatru, memorialistică ş.a.) s-a construit (ca şi la idolul meu literar, căruia i-am consacrat mai multe cărţi, Vasile Voiculescu) *pe* şi *din* anii copilăriei, cei mai curaţi şi mai frumoşi din viaţă.

Mama, descendentă dintr-o veche familie de moşneni, nu avea studii superioare, însă poseda un mare bun-simţ şi o intuiţie ieşită din comun. Când peste

Împreună cu scriitorii Ion Gheorghe, Ion Băieşu şi A. I. Zăinescu la Casa de Cultură a Sindicatelor din Buzău (1986).

satul nostru a năvălit colectivizarea, şi-a dat seama că singura mea şansă de a mă situa mai târziu printre intelectualii satului şi a nu rămâne la sapă era să urmez cursurile Şcolii pedagogice, ca să ajung învăţător. Aşa gândeau mulţi părinţi din satele buzoine. Aşadar, am dat examen de admitere la sus-numita şcoală din Buzău şi n-am reuşit. Alţi colegi ai mei de generaţie, care au reuşit, aveau să facă şase ani de studii şi să iasă învăţători. Eu am avut noroc (noroc care s-a văzut mai târziu) să stau un an acasă şi apoi să intru la liceul teoretic. Aşa se face că foştii mei colegi de cadidatură la Pedagogică (Passionaria Stoicescu, Paul Dobrescu, Lazăr Vlăsceanu,Titi Damian) au ajuns până la urmă la facultate în urma mea. Ciudăţenii ale destinului şi ale vremii! Ei şi alţii nu s-au mulţumit cu statutul de învăţător (câţiva l-au încercat chiar prin perioade mai lungi sau mai scurte de practică prin diverse sate) şi şi-au continuat studiile la Universitate. Despre toate astea am scris într-o mai veche carte de amintiri, *Un mesteacăn rătăcit în câmpie*, publicată în 2007. Dacă cineva va voi vreodată să afle mai multe informaţii despre acea perioadă din viaţa mea, le va găsi pe toate acolo.

– Aţi debutat în 1963 cu două poezii publicate în revista „Luceafărul”, aţi fost coleg de generație la Facultatea de Litere cu bine-cunoscuții scriitori și jurnaliști Nicolae Dan Fruntelată, George Alboiu, Tudor Octavian ș.a., printre profesorii dumneavoastră numărându-se Al. Piru, Romul Munteanu, Ov. S. Crohmălniceanu, continuaţi cu mulți ani de muncă asiduă prin biblioteci și redacțiile revistelor „Viața Studențească”, „Amfiteatru” – aici având ocazia de a-i cunoaște în calitate de redactori pe celebrii scriitori Fănuș Neagu, Ion Băieșu, Ana Blandiana –, aţi fost coleg cu, pe atunci studenți, Adrian Păunescu, Gheorghe Pituț, George Țărnea ș.a., apoi aţi început seria unor colaborări constante la ziarele județene „Viața Buzăului”, „Milcovul”, „Informația Harghitei”, „Delta” etc., precum și la revistele culturale „Luceafărul”, „România literară”, „Ateneu” etc. Şi în tot acest timp v-aţi aşternut la scris, aţi publicat mult şi înainte, şi după 1989. Aşadar, frenezia dumneavoastră de a publica deopotrivă ca jurnalist şi scriitor a fost o chestiune de autoeducație, de contaminare grație personalităților vremii pe care le-ați cunoscut direct, sau tentația unei mod de viață plăcut, la îndemână, în a vă câștiga existența?

– Într-o altă carte, *Redacţiile prin care am trecut*, din 2015, am făcut şi mai multe mărturisiri. Una se referea la anii în care eram elev în ciclul primar şi am conceput, împreună cu surorile mele, o revistă „Viaţa familiei”, scrisă pe un caiet de matematici cu caroiajul cunoscut. O revistă redactată pe masa din bucătăria noastră de la ţară, publicaţie în care povesteam fel de fel de întâmplări. Astăzi îmi pare rău că n-am păstrat măcar un exemplar din cele trei sau patru numere „editate” atunci. Eram, cu siguranţă, fascinat de revistele la care aveam abonament: „Scânteia pionierului” (care mi-a dat şi un „Carnet de corespondent”, pe care îl mai păstrez şi azi), „Cravata roşie”, „Luminiţa”. Puteţi deduce de aici că m-am născut cu microbul scrisului în sânge, iar cuvântul tipărit a fost şi a rămas o „boală” de care nu m-am vindecat nici până astăzi. Şi nici n-aş vrea să mă vindec. Până hăt, târziu, când am ajuns student la Bucureşti, n-am avut habar că scrisul poate fi şi remunerat...

– Cum se trăia în „Epoca de Aur” dintr-o leafă de scriitor, ori de jurnalist? Ce se întâmplă astăzi cu aceste meserii, dat fiindcă sunteți fondatorul a două reviste: una care a sucombat după 21 de numere de la apariție, în anii ’90 – „Colibri, bilunar cultural-distractiv” –, și o alta pe care ați înființat-o în 2011 și care se bucură de un public-țintă – „Bucureştiului Literar şi Artistic”?

– În atât de hulita Epocă de Aur nu exista o „leafă de scriitor”, cea de jurnalist da, exista. Era considerată o meserie ca oricare alta şi cei care o practicau nu erau în niciun fel privilegiaţi ai regimului. Am avut, succesiv, funcţii de redactor de editură, de cotidian, de trimestrial. Dar câte n-am avut! Dacă v-aş arăta cartea mea de muncă aţi rămâne uimită de „redacţiile prin care am trecut”. Peste tot am trăit experienţe inedite şi interesante, am cunoscut oameni şi caractere diverse, am trecut prin multe – unele dorite, dar cele mai multe nedorite. Dar nu-mi pare rău că s-a întâmplat aşa. „Bucureştiul literar şi artistic” este, cum zicea unul dintre prietenii mei, academicianul Gheorghe Păun, „iubirea de pe urmă”. Şi poate cea mai mare, aş adăuga eu.

Amintire din Bagdad (Irak, 1995).

Împreună cu soţia, poeta Iuliana Paloda-Popescu, şi prozatorii Mircea Horia Simionescu şi Mihai Stan pe meleaguri dâmboviţene.

Cea mai mare fiindcă o trăiesc cu intensitatea cu care aş fi trăit-o, poate, la tinereţe.

– Dacă tot i-aţi „citit pe toţi", în plus, cu state vechi, ca membru al Uniunii Scriitorilor din România fiind, închipuindu-ne că faceţi parte, în 2017, din echipa de jurizare a Premiului Nobel pentru literatură, care ar fi, în viziunea dumneavoastră, primii trei laureaţi, în ordine valorică, ai literaturii româneşti contemporane şi de ce?

– Premiul Nobel este o mai veche şi totuşi mereu actuală obsesie a scriitorului din România. S-au făcut şi se fac propuneri, se dau pronosticuri, însă numai juriul din Suedia este cel care decide cine să-l ia. În urmă cu câţiva ani am discutat cu un fost candidat propus la acest premiu, Gheorghe Astaloş, care mi-a povestit cum stau lucrurile în realitate cu Premiul Nobel. Putem noi să-l traducem şi în ce tiraj vrem pe Mircea Cărtărescu şi pe alţi scriitori, că jocurile tot la Stockholm se fac. Nu neg, avem mulţi scriitori valoroşi (mă gândesc la D.R. Popescu, la Nicolae Breban, la Ileana Mălăncioiu şi la alţii), dar mi-ar fi greu să stabilesc o ordine. Şi-apoi, hotărârile de acest gen se iau în colectiv. Întrebaţi-i pe ce de la „România literară" şi vă pot spune nişte nume, apoi întrebaţi-i pe cei de la Institututul „G. Călinescu" al Academiei şi vă vor spune alte nume, şi aşa mai departe. Pe urmă noi, românii, avem o mare meteahnă: să le punem beţe în roate posibililor laureaţi. Un exemplu: când o echipă de la Comisia de acordare a marelui premiu a venit la Bucureşti să stea de vorbă cu Nichita Stănescu, cei de la Uniunea Scriitorilor le-au spus celor din care era formată comisia că autorul „Nodurilor şi semnelor" e un boem care înnoptează pe unde apucă şi nu-i cunosc adresa. Şi doar Nichita locuia la câţiva paşi, în Piaţa Amzei...

– Personal, deşi vă ştiam în calitate de critic-invitat la diversele lansări de carte organizate în Capitală, dar şi în alte centre culturale gen Târgovişte ori Râmnicu Vâlcea, recunosc că v-am regăsit ceva mai relaxat datorită „fenomenului Catacomba", spaţiu populat de tot felul de prozatori, pictori, poeţi, jurnalişti – figuri mai mult sau mai puţin cunoscute marelui public –, care îşi tipăresc opera cel mai adesea pe banii lor, la felurite edituri modeste, unele titluri în condiţii îndoielnice de redactare şi grafică. Consumatorii literaturii contemporane nu par să se fi împuţinat, dovadă numărul record, de la an la an, înregistrat la cele două mari târguri internaţionale de carte desfăşurate în Bucureşti, respectiv Bookfest *şi* Gaudeamus. *Cum ştim, în condiţiile date, că o carte sau un autor anume au şanse reale să intre în patrimoniul literar naţional la justa valoare?*

– „Catacomba" este, într-adevăr, un „fenomen". Într-o lume culturală debusolată şi într-o perioadă de alienarea creatorilor, iată că s-a găsit un loc în care aceştia se întâlnesc într-un fel de confrerie (de aici şi titlul cărţii mele „Catacomba, o confrerie în vremuri de restrişte", publicată în 2015). Se poate spune, fără a exagera cu nimic, că această confrerie este una de profesionişti ai condeiului, ai penelului, ai scenei. Aici toată lumea lasă orgoliile la o parte şi de aceea climatul este unul de prietenie, de conlucrare. Meritul este în egală măsură al doamnei Raluca Tudor, amfitrioana, şi al meu, apoi al oamenilor de calitate ce trec pragul „Catacombei". Ni s-a dus buhul, cum s-ar zice, pentru că la noi vin acum şi colegi din provincie, ba chiar şi de mai departe, de peste hotare (din Canada, SUA, din Australia). Dacă o carte sau un autor au sau nu şanse reale să intre în patrimoniul literar naţional, numai viitorul va hotărî şi nu critica actuală, eminamente subiectivă, cu partizanate. Până una alta, noi să ne vedem de treabă, dacă avem încredere în condeiul propriu şi-n creaţiile care ne ies de sub el.

– Domnule Florentin Popescu, revenind puţin în perioada în care aţi absolvit facultatea, pe atunci armata era obligatorie. În ce fel v-a marcat destinul intersectarea cu viaţa cazonă? Aveţi vreo amintire care merită relatată?

– În nişte vremuri nu prea îndepărtate, mai ales la ţară, se considera că un tânăr nu este bărbat de ajuns dacă n-a făcut armata. Părinţii fetelor de măritat refuzau un ginere fără armată. Ulterior, lucrurile s-au mai schimbat. Sunt de părere că serviciul militar este necesar şi util în viaţa unui om. Fie şi numai pentru faptul că-ţi insuflă disciplină şi seriozitate în ceea ce vei face mai târziu în viaţă. N-aş putea spune că am fost „marcat" fundamental de serviciul militar, iar amintiri din armata făcută la Bacău am cu duiumul. Poate am să le scriu cândva. O alarmă în miez de noapte, când

De strajă patriei (Bacău, 1970).

ai ochii lipiţi de somn şi trebuie în cel mai scurt timp să sari din pat şi, împreună cu un coleg, să târâi pe asfaltul cazărmii o mitralieră cu rotile fără cauciuc (fosilă de război) până la locul de adunare, stârnind un zgomot îngrozitor încât trezeai tot Bacăul, determinându-i astfel pe comandanţi să renunţe pentru totdeauna la astfel de „exerciţii”, o tragere pe timp de noapte şi la sfârşitul ei lipsa la apel a unuia dintre noi (descoperit apoi că adormise într-un şanţ), pierderea, de către mine, a baionetei şi apoi un întreg pluton „greblând” un lan de porumb pentru a o găsi, o deplasare după azimut o zi întreagă şi în drumul către locul de adunare a tuturor grupelor întâlnirea neaşteptată la un bufet sătesc cu doi comandanţi făcându-se semn că „nu i-am văzut, nu ne-am văzut”, apoi fel de fel de farse cazone au rămas în amintire ca momente irepetabile. În cazarma de la Bacău, împreună cu alţi doi colegi scriitori, Iustin Moraru şi regretatul prozator Nicolae Krassovischi, am alcătuit colectivul de redactare a revistei şcolii, „Pro Patria”, şi pentru că lucrurile au ieşit bine, comndanţii ne-au recompensat cu o învoire de trei zile exact la 23 August, aşa încât, aflându-ne pe la casele noastre, urmăream la televizor defilarea din Piaţa Aviatorilor şi cântecele pe care le auzeam ni se păreau foarte cunoscute, fiindcă participaserăm şi noi săptămâni întregi la repetiţiile şcolii. Ulterior, aveam să aflu că nefericiţii mei colegi de cătănie, care cântau cu înfocare la manifestaţie, au ajuns la Bucureşti după vreo trei zile de mers cu „bou-vagonul”, cum erau numite pe atunci trenurile de marfă. Se cheamă, aşadar, că noi, redactorii de la „Pro Patria”, am fost recompensaţi...

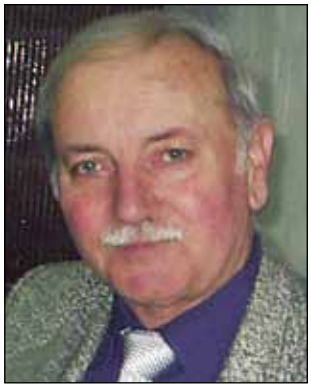
– Sunteţi căsătorit de mulţi ani cu poeta Iuliana Paloda, care este, de asemenea, scriitor, dar şi artist plastic. Încerc să-mi imaginez cum decurge o zi obişnuită de lucru în căminul dumnevoastră, fiecare la biroul său, când, absorbiţi pentru mai multe ore, omiteţi, de pildă, să mai luaţi cina... Cum se completează, cum se susţin, concurează sau se înfruntă două spirite creative care sunt întâmplător şi parteneri de viaţă? Există o „reţetă” care funcţionează în genul acesta de cuplu? Aţi colaborat la o operă comună în plan literar sau în arta plastică?

– Mi s-a mai pus această întrebare şi vă răspund ce i-am răspuns şi domnului Mihai Stan, într-un mai vechi interviu: nu se pune problema vreunui conflict în niciun caz. Având trei camere, la un bloc obişnuit, fiecare lucrează în câte una, comun rămânând dormitorul. Soţia mea este şi pictor, şi restaurator de icoane – era normal să ocupe camera cea mai mare, sufrageria, unde să-şi poată pune pânzele. Eu am „camera copilului”, cum se zicea înainte de ’89. Nici nu-mi trebuie mai mult. Cărţi sunt peste tot: şi la mine, şi în sufragerie. În biroul meu stau şi pe jos, aşa încât uneori e nevoie să mă strecor printre ele ca un cocostârc. Am dus din ele şi la ţară, însă şi acolo s-au umplut încăperile. Am făcut şi o donaţie de câteva sute la şcoala din Chiojdu şi tot n-am scăpat de criza de spaţiu. Cât priveşte „reţeta” convieţuirii într-un astfel de cuplu, nu cred să existe aşa ceva. E adevărat, uneori ne consultăm în diferite probleme de creaţie, ne ajutăm reciproc, însă a nu se înţelege că am transformat casa într-un cenaclu de familie. Fiecare are personalitatea lui, modul lui de a lucra, fără să ne stingherim unul pe altul. Oricum am lua-o, trebuie să vă spun că avem mereu de învăţat câte ceva unul de la celălalt. Şi ăsta e un lucru minunat. Problema colaborării la o lucrare nu se pune. Cel puţin deocamdată, dar nu este exclusă în viitor.

– Mulţumindu-vă pentru bunăvoinţa de a-mi fi acordat puţin din timpul dumneavoastră pentru realizarea acestui interviu, în final, vă rog să transmiteţi un mesaj cititorilor revistei noastre, ştiind că vă număraţi printre cei care ne răsfoiesc, dacă nu chiar ne citesc, cu un ochi critic.

Am fost întotdeauna un admirator şi cititor al presei militare. Într-o vreme am deţinut şi o rubrică la „Viaţa militară”, am publicat la celelalte reviste şi ziare ale armatei şi m-am bucurat că în recenta şi excelenta carte *Istoria presei militare*, elaborată de prietenul nostru col. (r) Dan Gîju, Domnia Sa n-a omis să-mi amintească şi mie numele. „ProARME” este o revistă scrisă cu profesionalism, are materiale interesante şi bine gândite. Cititorilor dumneavoastră le doresc ceea ce le doresc de fiecare dată şi apropiaţilor „Bucureştiului literar şi artistic”: să ţină aproape, că merită!

Statul unitar român la vreme de primejdii neoimperiale

de dr. **George Coandă**
membru al Academiei Americano-Române de Arte şi Ştiinţe din SUA,
Professor Honorificus al Universităţii „Valahia” din Târgovişte

La 24 Ianuarie – sărbătoare naţională şi la 1 Decembrie – Zi Naţională, românii celebrează, sub faldul solemn al Tricolorului **Unirea**. Un proces istoric început sub temerarul rege **Burebista** (70-44 Î.H/î.e.n.), făuritorul Daciei Mari, continuat la sfârşitul secolului XIV de **Mircea cel Bătrân**, într-o construcţie de România Mică medievală, apoi de **Mihai Viteazul** la sfârşitul secolului XVI, restauratorul Daciei Mari, iar în epoca modernă de Unirea din ianuarie 1859, şi împlinit magistral la 1918. A fost, deci, un proces istoric desfăşurat pe durată milenară, complex şi, nu o dată, martiric, şi care a fost generat de două imperative existenţial etnic-statale: **regăsirea neamului străvechi din geospaţiul carpato-danubiano-nistrean-pontic (geto-dacic, românesc) în lăuntrul aceleaşi ţări/Vetre unite; rezistenţa/apărarea la tendinţele unor forţe externe potrivnice şi dăinuirii neamului, şi existenţei ţării/Vetrei unite, şi a geto-dacilor, şi a românilor.**

Geto-dacii şi românii înşişi, şi statalităţile pe care şi le-au făurit au stat, asemenea unui meterez incomod, între agresivităţile unor mari puteri ale Europei, în Antichitate şi Eviul Mediu ele numindu-se Imperiul lui **Alexandru Macedon**, Imperiul Roman, Imperiul Bizantin, Imperiul Otoman, Regatul Maghiar, în epoca modernă, Imperiul Habsburgic/Austro-Ungar, Reichul german, Imperiul Rusesc, şi până la 1877 Înalta Poartă, iar în contemporaneitate imperiul bolşevic al sovietelor/Rusia postsovietică, Germaniei naziste, revendicativele Ungaria, cu puseuri extremist revanşarde, şi Bulgaria, frisonată de false nostalgii dobrogene.

După schimbarea de paradigmă, şi de sistem social-politic, şi geopolitică în estul Europei, determinată de extincţia comunismului, şi de demolare a sferei de influenţă a Kremlinului, urmată, destul de rapid, de aderarea/integrarea fostelor state socialiste din „istmul balto-pontic” şi a Grupului de la Vişegrad în NATO şi Uniunea Europeană, România şi unitatea sa statală, câtă a mai rămas după rapturile teritoriale, executate sub ameninţarea tunurilor şi tancurilor lui Stalin şi Hitler, păreau a nu mai fi ameninţate, ba, dimpotrivă, garantate de Bruxelles/Strasbourg. Însă de la o vreme încoace percepem, din ce în ce mai clar şi îngrijorător, semnale că aceiaşi mari jucători imperiali de odinioară, este adevărat, metamorfozaţi în alte întruchipări/statusuri ca forme statale sau organizaţii suprastatale (de pildă, UE) au printre „capetele compas” pe care şi le-au reactivat şi unul vizând readucerea României în stare de dependenţă şi de eliminare de pe harta lumii. Aşadar, acest **„stat naţional, suveran şi independent, unitar şi indivizibil”** (Constituţia României) este şi în zilele noastre un „măr al discordiei” şi un meterez incomod între aceşti mari jucători geopolitici cu evidente porniri neoimperiale şi neocoloniale.

În epoca modernă, odată cu apariţia în arhitectura geopolitică europeană la 1859 a Principatelor Unite Române, se va impune oficial în cea dintâi Constituţie a noului stat al „bătrânului continent”, denumită (în limbajul epocii) **„Statutu Dezvoltătoriu Convenţiunei din 7/19 August 1858”** (al Conferinţei marilor puteri europene din acea vreme) statut amendat („**modificaţiuni îndeplinitoare**”) în 1864, validat plebiscitar şi promulgat de Domnitorul **Alexandru Ioan Cuza**, se va impune, deci, ca nume al ţării şi cel de ROMÂNIA. Astfel: **„Convenţiunea încheiată la Paris (…) între Curtea Suzerană** (Imperiul Otoman – *n.n.*) **şi între Puterile garante autonomiei Principatelor Unite, este şi rămâne legea fundamentală a României”.** Şi: **„Mitropolitul primat al României…”, „Dispoziţiunile constitutive ale nouei organisaţiuni a României…”, „Alegerea deputaţilor la Adunarea Electivă a României…”.** Domnitorul însuşi preciza că, de fapt, este vorba de „**Constituţiunea din lăuntrul României**”.

Am ţinut să aduc această lămurire pentru a înlătura o insidioasă opinie a fidelilor monarhişti, şi care ne spune că numele oficial de ROMÂNIA s-ar fi impus pentru prima oară în Constituţia din 1866, promulgată de Domnitorul, de la 1881 rege, **Carol I**, uitând un

fapt semnificativ. Şi anume că, tocmai adoptarea numelui statului de ROMÂNIA, alături de cel de Principatele Unite, a produs o puternică opoziţie a mai marilor geopolitici ai timpului – în mod deosebit a imperiilor Austro-Ungar, Otoman şi Rusesc –, pentru că exprima tendinţa firească a românilor de unitate teritorial-statală şi de independenţă. Dar românii şi clasa lor politică nu s-au temut şi nu au renunţat.

Şi acest muzical şi firesc nume a deranjat, pentru că, încă de atunci exprima voinţa românilor de a trăi într-un stat unitar, independent şi suveran, status care a fost inacceptabil pentru puterile geopolitice moderne, iar astăzi este şi pentru cele postmoderne, unele promotoare ale globalizării, România, deja cuprinsă geopolitic într-un „ochi de ciclon", fiind vizată a fi dezmembrată sau adusă la starea de euroregiune nesemnificativă în interiorul supranaţiunii în curs de formare, Uniunea Europeană, care se vrea o recontinuatoare/moştenitoare, dacă nu a Imperiului Carolingian, cu siguranţă a Imperiului Roman de Naţiune Germană, care îşi doreşte împingerea limesurilor/frontierelor pe toate azimuturile geografice europene. Este o expresie neoimperialistă versus altor neoimperialisme. Cum sunt, actualmente, în desfăşurare, cel neoţarist/neosovietic în expansiune spre Prut, apoi către Carpaţi, disimulat sub diverse metafore geopolitice **(„Novorossia"**, **„Slavic Broterhoodh**"), Federaţia Rusă considerându-se (în termeni geopolitici) „**pământul – pivot"/Heartland-ul**, inima suprahegemonică a **„Insulei Mondiale"** (Afroeuroasia), şi cel neotoman, o direcţie geostrategică a Ankarei de reactivare a **„Zonei Pax Ottomanica"/Dar-ul-sulh**, de fapt un imperiu universalist musulman" (**Dar-ul-Islam**), în fond o „sferă de influenţă" extinsă din Asia Centrală, Siberia, Orientul Mijlociu, până în Balcanii de Vest şi Carpaţii sud-estici. Opinia publică şi programa şcolară turcă sunt cu insistenţă infestate, prima prin intermediul informării publice, a doua, prin includerea în manualele de istorie, cu ideea conform căreia România ar fi parte a „spaţiului otoman" (N.B. În România, în prezent, există peste 14.000 de firme din Turcia, cu o cifră estimată de afaceri de şase miliarde lei, dar şi un post de televiziune).

Însă, pericolul cel mai plauzibil şi cu detonare într-un viitor nu prea îndepărtat pentru România, anunţându-se dinspre „vecinătatea apropiată", este Rusia lui Putin. Şi pericolul este cu atât mai evident cu cât Bucureştiul practică, în general, o politică internaţională soft, iar faţă de Moscova toate guvernările postdecembriste au manifestat făţiş o atitudine de indiferenţă sfidătoare care a enervat orgoliul imperial al Kremlinului. Nici n-a început bine anul 2017 şi cel mai avizat centru de analize şi prognoze mondiale, şi am numit celebrul şi temutul Consiliu pentru Relaţii Internaţionale/ CFR din Statele Unite, a lansat o previziune terifiantă şi anume că există iminenţa de a **„izbucni o confruntare militară serioasă între Rusia şi un stat membru NATO".**

Iar punctul de vedere liniştitor al **lui Jens Stoltenberg**, secretar general al NATO, cum că el nu vede **„nicio ameninţare iminentă împotriva niciunui aliat [...] deci nici împotriva României"** nu are darul de a ne face să dormim fără vise urâte cu vârcolaci şi vampiri.

Donald Trump, noul „cel mai puternic om al planetei" locatar la Casa Albă, este incomodat explicit de existenţa NATO, şi pe care are intenţia să nu o mai susţină, ea fiind „umbrela" noastră de protecţie militară, Uniunea Europeană dă semne vizibile de suferinţă, unele din statele membre occidentale dorindu-şi să repete „evadarea Brexit", Rusia şi-a deplasat bateriile de rachete la doi paşi de frontierele României, şi croieşte, de conivenţă letală cu Chişinăul lui Igor Dodon, cu Budapesta, Belgrad şi Sofia, o nouă reaşezare a hărţii politice în centrul-sud-estul Uniunii Europene, reactivând „creionul de tâmplar" al lui Molotov din 1940, şi încurajând insidios apariţia „Moldovei Mari", „Ungariei Mari", „Serbiei Mari" şi „Bulgariei Mari". Se înţelege, pe seama României, considerată de Kremlin un „inamic natural".

Şi cum de 27 de ani România nu a fost în stare să-şi gândească şi să operaţionalizeze cu demnitate patriotică şi inteligenţă propria **„doctrină Sinatra"** (**„My Way"**), se află acum în bătaia crivăţului **telurocraţiei** ţaristo-sovietice care are o garantată experienţă în a aplica pe teren geopolitic **„tactica anaconda"**, înghiţindu-şi cu satisfacţie prada, şi încercând a-şi reface, într-un sens mai larg, „sfera de influenţă"/„cordonul sanitar" din estul Uniunii Europene.

În concluzie: România se află la vreme de primejdie, cuprinsă şi acum, aşa cum i s-a întâmplat de atâtea ori de-a lungul unei istorii zbuciumate, fiind ea un incomod meterez într-o bătălie a vechilor şi noilor imperialisme, într-un „ochi de ciclon" geopolitic. Depinde de ea cum va şti să supravieţuiască pe harta lumii şi în lăuntrul – acolo unde se află din 2007 – supernaţiunii paneuropene confederate, încă instabilă, Uniunea Europeană. Altminteri, unitatea pământului românesc/Unirea se va spulbera precum un vis frumos, nu în zori, ci la căderea zilei în amurg.

Confesiunile unui fost consilier prezidențial (1)

de col.(r) **Florian Gîrz**

Secretariatul Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, parte integrantă a Administraţiei Prezidenţiale, subordonat direct preşedintelui României, a luat fiinţă la începutul anului 1991.

Aparent, o simplă structură birocratică, cu o încadrare minusculă, Secretariatul Consiliului Suprem de Apărare a Ţării a fost cu totul altceva. Aici ne-am întâlnit, pentru prima dată în istoria modernă a României, experţi reprezentând instituţiile fundamentale ale sistemului naţional de apărare (Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul de Interne, Serviciul Român de Informaţii şi Serviciul de Informaţii Externe). Chemaţi să gândim şi să acţionăm unitar în slujba şefului statului şi a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, ne constituiam într-o formaţie în premieră absolută. Împrejurările au făcut ca primul şef al acestei structuri să fie un fost ofiţer de informaţii cu treizeci de ani de experienţă în activitatea de cercetare strategică externă, exercitată în spaţiul geostrategic dintre meridianul Greenwich şi Zidul chinezesc. Cei care au încadrat acest element de structură al instituţiei prezidenţiale nu au fost nişte simpli funcţionari de stat cu atribuţiuni birocratice, ci ofiţeri operativi, experţi în domeniile lor de activitate, cu împuterniciri speciale. Fiecare dintre ei a avut acces permanent şi neîngrădit, atât la Primul Ministru, cât şi la conducătorii instituţiilor din care proveneau. În cei aproape şapte ani, cât am deţinut funcţia de şef al Secretariatului Suprem de Apărare a Ţării, ofiţerii din subordinea mea au fost angajaţi total în activităţi de analiză şi sinteză, precum şi de elaborare a unor lucrări şi documente de importanţă strategică naţională. Accesul direct la toţi membrii Consiliului Suprem de Apărare a Ţării ne-a permis să derulăm acţiuni rapide, să ocolim labirintul birocratic şi să soluţionăm fără a face valuri orice problemă, indiferent de gradul ei de sensibilitate și complexitate. Subliniez că atât miniştrii, cât şi directorii serviciilor de informaţii au apreciat acest sistem de lucru şi l-au încurajat. Mai puţin cooperant a fost şeful Statului Major General, generalul de armată Dumitru Cioflină, care s-a zbătut pentru ca în fruntea Secretariatului Consiliului Suprem de Apărare a Ţării să fie numit un general activ, iar secretariatul, în totalitatea lui, să fie mutat în cadrul Ministerului Apărării.

Cei trei experţi din Ministerul de Interne, Serviciul Român de Informaţii şi Serviciul de Informaţii Externe, cu care am făcut istorie la Cotroceni, punând bazele unei structuri de importanţă esenţială pentru buna funcţionare a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, mi-au rămas în memorie, aşa cum arătau în tinereţe. Viguroşi, inteligenţi, prezentabili, cu o uriaşă putere de muncă, gata de orice sacrificiu, iubitori de neam şi ţară. Este vorba de maiorul Tache Ion, maiorul Raicu Constantin şi căpitanul Ţăranu Paraschiv. Aceştia şi-au primit gradele înalte pe care le meritau, după ani îndelungaţi de muncă şi eforturi asidui, îndeplinind misiuni de valoare naţională. Le aduc, pe această cale recunoştinţa şi stima ce li se cuvin. Fără ajutorul lor de un înalt profesionalism nu mi-aş fi putut îndeplini rolul de consilier pe lângă şeful statului.

În primii ani ai existenţei sale, Preşedinţia României era o structură fragilă, fără niciun fundament, lovită din toate direcţiile de valurile schimbărilor. La un sfert de veac de la evenimentele din decembrie 1989, am ajuns la convingerea fermă că în România şi în toate celelalte foste ţări socialiste, inclusiv în fosta U.R.S.S., nu a avut loc niciun fel de revoluţie. În totalitatea lui, fenomenul care a avut loc în uriaşul spaţiu de la graniţa inter-germană („Cortina de fier”) şi până la Vladivostok a fost unul de restauraţie. Naţiunile din acest spaţiu geo-politic s-au întors la sistemul capitalist în care au existat până la 1917 şi, respectiv, 1945.

Dacă nu eşti călăuzit de rea voinţă, de încăpăţânare şi fixare în anumite prejudecăţi este uşor să-ţi dai seama că transformările survenite în Europa de Est din perioada 1989–1991 pot fi asemuite cu cele din Europa de Vest de după încheierea războaielor napoleoniene, respectiv 1812–1815. După înfrângerea lui Napoleon Bonaparte, autocraţiile feudale din Europa, în frunte cu Rusia, Austria şi Prusia, au dat năvală în Franţa, cu intenţia de a înlătura orice vestigiu al Revoluţiei franceze din 1789–1794, în scopul restaurării şi generalizării sistemului feudal. Istoria a denumit acest proces drept „restauraţie”. După „implozia” sistemului socialist din Europa de Est, puterile occidentale, în frunte cu S.U.A., grupate în N.A.T.O., au dat năvală în fostele state socialiste cu scopul fundamental de restaurare a capitalismului, lucru ce le-a şi reuşit. Cu alte cuvinte, a fost vorba tot de „restauraţie” şi nu de „revoluţie”, cum se susţine în plan propagandistic, deformându-se realitatea.

Dacă am fi capabili să ţinem cont de lecţiile istoriei, ar trebui să recunoaştem că „restauraţia” din 1812–1815 s-a încheiat cu un eşec total, fiind măturată de valurile revoluţiilor de la 1848. Îndrăznesc să afirm că nici „restauraţia” din 1989–1991 nu şi-a atins scopurile propuse. „Capitalismul” renăscut în fosta lume comunistă nu este pe placul Occidentului, ca să nu vorbesc de „capitalismul cu faţă chinezească”, ce

provoacă spaimă în sânul clasei capitaliste mondiale. Pot spune, fără teama de a greşi, că „restauraţiile" nu au reuşit niciodată de-a lungul istoriei omenirii.

La începuturile sale, Preşedinţia României avea numai formă, fără conţinut. Îi lipsea orice bază documentară, orice informaţii sau prevederi legale care s-o facă funcţională. Încă nu fusese adoptată nici Constituţia, iar consilierilor şi experţilor care neam adunat acolo ne lipsea obiectul muncii. Pe de altă parte, turbată de furie că a pierdut alegerile din 1990, „opoziţia democratică", susţinută în subteran de forţe străine interesate, s-a manifestat primitiv, demonstrând că democraţia fără responsabilitate este înfricoşătoare. „Piaţa Universităţii" s-a constituit într-un fenomen care nu a adus nimic bun societăţii româneşti şi prestigiului României în lume. Ungurii regretă şi acum că nu au reuşit să provoace un război civil în România, în contextul căruia să-şi rezolve ambiţiile teritoriale. Dezmembrarea unor state (U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia) din zonă era la ordinea zilei. Aceste evenimente dramatice s-au derulat sub privirile noastre, iar România nu a fost departe de a intra în vâltoarea ucigaşă a modificărilor de frontiere. Acest pericol nu a dispărut încă.

Ion Iliescu, învingător absolut în alegerile prezidenţiale, era boicotat şi contestat de „opoziţie" (este vorba de „partidele istorice") şi ignorat în capitalele occidentale, mai ales la Washington. Nu voi intra în niciun fel de detalii, dat fiind că toată problematica de mai sus am tratat-o în multe din cele aproape patruzeci de cărţi pe care le-am scris din 1993 încoace. Fiind ofiţer de informaţii, cu o experienţă de peste treizeci de ani, mi-am dat mai bine seama decât alţii că, fără o bază documentară solidă, ancorată puternic în realităţile lumii în care ne găseam, instituţia Prezidenţială a României îşi pierdea raţiunea de a exista, mai ales în contextul în care, în lumea modernă, informaţia a devenit capital. Cine dispune de informaţii progresează, cine nu, piere. Culegerea sistematică de informaţii la nivel naţional, din domeniile politic, economic, militar, tehnico-ştiinţific şi de altă natură este sarcina serviciilor secrete. Din nefericire pentru România, ani și ani după evenimentele din decembrie 1989, aceste servicii au fost într-o totală degringoladă, iar după trecerea lor prin focul „reformelor", au căzut sub influenţă străină, cu precădere americană. Cum procedează patronii noştri americani în materie de culegere de informaţii, s-a putut constata în marele scandal de spionaj de proporţii globale din luna octombrie 2013. Ca la o comandă unitară, toţi şefii de stat şi de guvern din Europa Occidentală au trimis proteste vehemente la Washington, acuzându-i pe americani că, de foarte mulţi ani, le interceptează convorbirile şi îi spionează sistematic. Eu, ca ofiţer de informaţii profesionist, sunt departe de a condamna S.U.A. pentru spionajul pe care îl practică la scară globală. Aşa trebuie să facă orice stat suveran, care se respectă. Aşa procedează toate statele mari ale lumii, precum Rusia, China, Japonia, Italia, Franţa, Marea Britanie, Italia, Spania, Turcia, Brazilia, India, care fac adevărate ravagii pe teritoriul S.U.A. în materie de spionaj. Cu alte cuvinte, liderii politici vest-europeni dau dovadă de ipocrizie când arată cu degetul spre serviciile de spionaj ale S.U.A., respectiv C.I.A., Agenţia Naţională de Securitate şi altele. Aşa cum este normal şi cum se procedează de mii de ani, americanii nu fac deosebire între „duşmani" şi „aliaţi" când este vorba de spionaj. Toţi fac la fel. Cele mai agresive servicii de spionaj străine care operează pe teritoriul S.U.A. sunt cele ale Franţei, Japoniei, Israelului şi Germaniei. Cele mai periculoase ca urmări sunt considerate serviciile de spionaj ale Rusiei şi Chinei. Printre statele mici aş cita Suedia, care practică un spionaj de mare clasă şi eficienţă. Specialiştii în materie au ajuns la concluzia că în lume există trei naţiuni pentru care spionajul constituie o vocaţie nativă. Este vorba de japonezi, israelieni şi suedezi. Din acest punct dc vedere noi, românii, nici nu existăm.

Despre natura, esenţa şi importanţa serviciilor de spionaj din lumea modernă am scris în multe dintre cărţile mele (*Ghidul spionului român*, *C.I.A. contra K.G.B.*, *Spionaj şi diversiune*, *Spionajul total în acţiune*, *Spionaj şi sex*, *Papa – marele spion*, *Spionajul şi puterea*, *Spionul universal*, toate apărute la Editura Obiectiv din Craiova). Recunosc faptul că împărtăşesc un adevărat cult pentru activitatea de spionaj şi pentru cei care o practică în interesul naţiunilor din care se trag. Distinşii mei concetăţeni, chiar şi cei din elita socială, sunt încă departe de înţelegerea şi preţuirea acestei îndeletniciri vechi cât omenirea.

Ca să-mi închei cugetările cu privire la criza fără precedent de spionaj din luna octombrie 2013 care a lovit întregul Occident, iar S.U.A. sunt marea perdantă, mă opresc cu anticipaţie la câteva considente.

Criza a fost declanşată într-o manieră de maestru de către Vladimir Putin, printr-o acţiune simultană în toate capitalele Europei Occidentale. Spion profesionist de talie mondială, Putin şi-a declanşat lovitura împotriva S.U.A. pe baza informaţiilor zdrobitoare puse la dispoziţia ruşilor de către Edward Snowden, specialist de cea mai înaltă clasă al Agenţiei Naţionale de Securitate, care a fugit şi s-a stabilit la Moscova. A fost o lovitură cumplită, de pe urma căreia spionajul american va fi obligat să-şi lingă rănile mulţi ani de acum încolo. Nu este pentru prima dată când oameni de mare valoare din serviciile secrete ale S.U.A. au fugit la ruşi. În octombrie 1950, a fugit în U.R.S.S. savantul atomist Bruno Pontecorvo, unul dintre părinţii bombei atomice americane. În septembrie 1960, doi specialişti de înaltă clasă din cadrul Agenţiei Naţionale de Securitate (N.S.A.), gigantul care ascultă întreaga lume, William H. Martin şi Bernon F. Michell şi-au stabilit domiciliul la Moscova, punându-se în slujba

cumplitului K.G.B. Părerea personală este că Edward Snowden a fost agent al spionajului rusesc, înfipt în chiar creierul spionajului american, adică în N.S.A. Îmi bazez această apreciere pe o declaraţie a C.N.N. de la sfârşitul lunii octombrie 2013, potrivit căreia, în anii cât a lucrat la N.S.A., Snowden a subtilizat mii de documente. Este cât se poate de evident că toate acestea au ajuns la Moscova.

Faptul că toate capitalele Europei Occidentale (Berlin, Paris, Roma, Madrid) au reacţionat în acelaşi timp şi cu aceleaşi acuzaţii la adresa spionajului american, conduce la concluzia logică potrivit căreia aliaţii vest-europeni au dispus de informaţii zdrobitoare pe care nu le-ar fi putut primi decât de la Vladimir Putin, autorul acestei lovituri de maestru. Tuturor şefilor de stat şi de guvern din Europa Occidentală, V. Putin le-a trimis mesaje cu dovezi cum sunt trataţi de către marele lor aliat şi lider de peste Atlantic. Efectele sunt devastatoare şi vor fi de lungă durată, după cum precizam.

Orice furtună este însă trecătoare. După liniştirea apelor, în lumea spionajului se va reveni la normalitate, iar „aliaţii" occidentali vor continua să se spioneze între ei, aşa cum au făcut-o întotdeauna. Dar cert este că V. Putin a băgat zâzanie şi a dezbinat Occidentul cum nu a mai făcut-o nimeni din 1945 încoace. Am făcut aprecierile de mai sus de pe poziţia unui om care ştie ce este spionajul, având în spate zeci de ani de practică în acest domeniu.

Cunoscând importanţa vitală a informaţiilor, încă de la începutul activităţii mele la Cotroceni, în slujba şefului statului şi a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, m-am angajat de bună voie şi nesilit de nimeni ca, în paralel cu îndeplinirea atribuţiunilor funcţionale, să contribui la crearea unei baze documentare şi a unei bănci de informaţii în cadrul Preşedinţiei României. Îmi era imposibil să mă comport ca un simplu funcţionar, doritor de venituri în plus pe lângă pensie, după ce o viaţă întreagă am cules, prelucrat şi diseminat informaţii politico-militare de nivel strategic în interesul României.

Dacă în ianuarie 1991, am pornit de la cota zero în ceea ce priveşte baza documentară a Preşedinţiei României, în 1997, când am părăsit această instituţie, am lăsat urmaşilor o arhivă bogată de studii şi documente călăuzitoare, precum şi sute de cărţi şi publicaţii de mare valoare informativ-documentară, acoperind toate domeniile de interes, la scară europeană şi globală, într-o epocă de mari transformări. Recunosc din capul locului că activitatea de căutare, culegere, prelucrare şi diseminare de informaţii pe care mi-am asumat-o cu de la sine putere mi-a dat satisfacţii mai mari decât îndeplinirea atribuţiunilor funcţionale curente.

Experienţa câştigată între anii 1978–1981, când am condus activitatea de cercetare strategică (se poate spune de spionaj) în spaţiul N.A.T.O., şi între anii 1982–1984, când am deţinut funcţia de şef al Secţiei de analiză şi sinteză din Direcţia Informaţii a Armatei, m-a ajutat foarte mult în tot ceea ce am întreprins în cei şapte ani cât am lucrat la Cotroceni. Recunosc că nu m-am putut debarasa de deprinderile mele de *intelligence officer*, tot aşa cum un lup nu poate deveni ierbivor. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv de importanţă majoră am colaborat fructuos cu şefii serviciilor de informaţii, respectiv Virgil Măgureanu – şeful Serviciului Român de Informaţii –, generalul Ioan Talpeş (şeful Serviciului de Informaţii Extene) şi generalul Ilina Decebal (şeful Direcţiei Informaţii a Armatei). Acesta din urmă mi-a fost cândva student şi subordonat.

Colaborarea mea cu serviciile de informaţii avea o bază legală, de care m-am folosit din plin. Potrivit atribuţiunilor mele funcţionale, aveam puterea de a cere date şi informaţii oricărei instituţii a statului, necesare documentării Consiliului Suprem de Apărare a Ţării. Nu am abuzat niciodată de acest drept, iar cererile adresate celor trei servicii au fost dictate de nevoile stringente de informaţii şi documentaţii de ordin politico-militar, într-o epocă extrem de frământată. Să nu uităm că, din 1991 şi până în 1999, România s-a situat într-o zonă de război. Dezmembrarea unor state era la ordinea zilei. Este vorba de U.R.S.S., Federaţia Iugoslavă şi Cehoslovacia. Asupra României plana un pericol de moarte. Politica Ungariei face ca acest pericol să nu fi dispărut. Pe toată durata sa, criza iugoslavă şi războiul de agresiune purtat de către S.U.A. împotriva Serbiei, sub acoperirea N.A.T.O., au fost cele mai bine prezentate de către Direcţia Informaţii a Armatei.

Potrivit înţelegerii avute cu generalul Ilina Decebal, „Buletinul informativ" zilnic, întocmit de Direcţia Informaţii a Armatei, a început să fie trimis, cu regularitate, atât şefului statului, cât şi şefului guvernului. Înainte de 1989, informarea zilnică a acestora era atributul exclusiv al Securităţii. Specializat în probleme politico-militare din Europa şi din întreaga lume, acest buletin valorifica, printre altele, datele şi informaţiile culese prin Centrul de Cercetare Radio-Electronică al armatei, care sunt şi cele mai exacte.

În anii prezenţei mele la Cotroceni, colaborarea cu generalul Decebal Ilina a avut ca rezultat o bună informare a preşedintelui României şi a celorlalţi membri ai Consiliului Suprem de Apărare a Ţării. Remarc în acest context eforturile grupului de ofiţeri

analişti din Biroul de Informare Operativă, condus de comandorul de marină Gavrilă Pop, autorii „Buletinului informativ" zilnic, pentru calitatea şi valoarea analizelor, sintezelor, estimărilor şi prognozelor cuprinse în buletinele întocmite.

Am spus-o şi în trecut, o spun şi de această dată, că cercetarea radio-electronică este de importanţă vitală în culegerea de informaţii din epoca în care trăim. Pentru acest motiv am insistat, pe timpul prezenţei mele la Cotroceni, ca numitul Centru de Cercetare Radio-Electronică al armatei să fie ridicat la rândul de serviciu naţional, situat pe acelaşi plan cu Serviciul Român de Informaţii şi Serviciul de Informaţii Externe. În acest fel, „Comunitatea Serviciilor de Informaţii" pe care am propus-o ar fi fost mult mai consistentă. Recunosc că am eşuat în această încercare. Probabil că nu am fost destul de convingător sau şi-a băgat dracul coada, adică vreun consilier străin.

Un rol de excepţie în crearea unei baze documentare la dispoziţia şefului statului şi a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării l-a avut Serviciul de Informaţii Externe, condus de generalul Ioan Talpeş. Cu ajutorul S.I.E., am reuşit să reactivez şi să exploatez o serie de surse pe care le-am utilizat în anii când am condus activitatea de cercetare strategică în spaţiul N.A.T.O. Nu am să intru în detalii, dar prin cererile adresate directorului S.I.E., generalul I. Talpeş, ani la rând am primit documentaţii şi studii politico-militare unice, de mare valoare. Citez câteva dintre acestea:

– *The Military Balance* (în românește *Balanţa Militară*), compendiu unic în lume, editat anual de către Institutul Internaţional de Studii Strategice de la Londra, care cuprinde date şi informaţii aduse la zi cu privire la organizarea şi înzestrarea cu armament şi tehnică militară a armatelor tuturor statelor lumii, comerţul mondial cu armament, precum şi politicile şi strategiile militare ale celor mai dezvoltate state;

– *Strategic Survey* (*Vedere generală strategică*), un amplu şi aprofundat studiu al situaţiei politice, militare şi economice din toate continentele, editat anual, tot de către Institutul Internaţional de Studii Stragegice, în paralel cu „Balanţa Militară". Cele două publicaţii periodice, de o inestimabilă valoare informativă, apreciate şi exploatate de către toate serviciile de informaţii din lume, nu se găsesc pe piaţă. Acestea pot fi obţinute numai prin comandă specială adresată I.I.S.S. de la Londra şi sunt costisitoare (spre exemplu, ediţia din 2013 a „Balanţei Militare" costă 1 600 de lei);

– *The Walls Came Tumbling Down. The Collapse of Comunism in Eastern Europe* (*Zidurile s-au prăbuşit. Istoria căderii comunismului în Europa de Est*), unul dintre cele mai competente şi profunde studii academice cu privire la cauzele şi urmările prăbuşirii comunismului în Europa de Est, apărut în l993, sub egida Oxford University Press din New York, un centru deosebit de documentat;

– *Germany Unified and Europe Tranformed* (*Germania unificată şi Europa transformată*) reprezintă un amplu studiu elaborat sub egida Universităţii Harvard, cu privire la unul dintre cele mai importante evenimente ale secolului al XX-lea care a schimbat întreaga configuraţie politică a Europei;

– *The American Experience in the Cold War* (*Experienţa americană din Războiul Rece*), un compendiu de înaltă ţinută ştiinţifică – ce face dovada că Războiul Rece a fost iniţiat şi purtat în toată profunzimea lui cu precădere de către Statele Unite ale Americii – elaborat de către Institutul Cato din Washington;

– *America's Global Interests* (*Interesele americane globale*), cel mai amplu şi mai cuprinzător studiu cu privire la interesele şi scopurile urmărite de S.U.A. la scara întregii lumi, ca unică super-putere şi hegemon absolut după căderea comunismului. Studiul a fost elaborat de către un grup de savanţi, sub patronajul Universităţii Columbia, fiind de mare credibilitate;

– *Manuel de L'OTAN* (*Manualul N.A.T.O.*), elaborat sub egida Comandamentului Suprem N.A.T.O. de la Bruxelles, reprezentând cea mai amplă şi mai detaliată radiografie a acestei mari alianţe militare elaborată din 1949 încoace. Conştient de faptul că, după victoria repurtată în Războiul Rece, N.A.T.O. va schimba întreaga configuraţie politică a Europei, cu ajutorul S.R.I. am realizat traducerea integrală a acestui studiu, după care l-am distribuit principalelor instituţii din sistemul naţional de apărare;

– *Soviet Politics 1917–1991* (*Problemele politice sovietice între 1917–1991*), studiu elaborat de către un grup de oameni de ştiinţă americani, sub patronajul Universităţii Oxford, cu privire la naşterea, evoluţia şi prăbuşirea societăţii sovietice atât pe plan intern, cât şi internaţional. L-am studiat cu multă atenţie, constatând că este caracterizat prin realism, obiectivitate şi imparţialitate, neavând nimic în comun cu propaganda oficială anticomunistă a Washingtonului. Am tradus, prelucrat şi diseminat părţi din acest studiu celor interesaţi începând cu şeful statului, ulterior încorporându-l într-una din cărţile mele.

Activitatea mea de culegere de informaţii pe timpul celor şapte ani, cât am deţinut funcţia de consilier la Cotroceni, a fost concentrată pe exploatarea unor surse academice, de mare valoare şi credibilitate. Iată câteva dintre acestea:

– Institutul Internaţional de Studii Strategice de la Londra, unde sunt grupaţi savanţi, analişti şi cercetători. Am exploatat acest institut pe toată durata misiunii mele în Marea Britanie (1961–1965), dar şi în anii următori, până în 1988, când m-am pensionat;

– Grupul Informaţional Jane's din Coulsdon, Marea Britanie, cu filiale în S.U.A., Canada şi Australia. Acest institut este unic în lume, cu o îndelungată experienţă, specializat în culegerea de informaţii din domeniile sistemelor de armamente şi tehnicii militare, aviaţie, nave de luptă, de suprafaţă şi submarine, tancuri, tehnică blindată, artilerie, rachete, tehnică electronică,

sateliţi de spionaj şi comunicaţii şi altele. Este un institut cu caracter privat, care desfăşoară, pe cont propriu, o eficientă activitate de spionaj în domeniile de mai sus.

– Rand Corporation din California, cel mai mare şi mai puternic institut de cercetări din lume. Acoperă absolut toate domeniile de interes stragtegic, civile şi militare, concentrând savanţi americani, cât şi străini, racolaţi în mod sistematic. Multe din cărţile mele se bazează pe informaţii obţinute de la acest institut.

– Institutul Cato din Washington, specializat în studii de politică internă şi internaţională în domeniile politic, militar, economic, social, cultural şi de altă natură. Este total independent faţă de partidele politice şi instituţiile statului, având cea mai critică poziţie faţă de stările de lucruri din S.U.A., fapt pentru care nu se bucură de prea multă simpatie la Casa Albă, Congres, Pentagon şi C.I.A. Institutul Cato concentrează minţi strălucite din mediul academic, savanţi, profesori universitari şi cercetători, dar şi personalităţi care au deţinut funcţii de răspundere în armată, diplomaţie, serviciile secrete şi mass-media. Studiile, sintezele, estimările, locurile elaborate în cadrul acestui institut sunt de mare credibilitate şi le recomand tuturor celor interesaţi în aflarea adevărului;

– Centrul de documentare al Congresului S.U.A., unde sunt concentrate cărţi, studii, lucrări ştiinţifice din absolut toate domeniile practicii umane, precum şi produsele tuturor instituţiilor de cercetări de stat şi particulare de pe teritoriul S.U.A. În întreaga epocă a Războiului Rece, Direcţia Informaţii a Armatei a exploatat cu succes acest centru. Şi eu am făcut acest lucru în anii lucraţi la Cotroceni. Bine ar fi ca şi pe lângă Parlamentul României să existe un Centru de documentare modern şi dezvoltat, măcar că parlamentarii noştri nu se prea omoară cu cititul;

– După caz, am exploatat centrele de cercetări şi fundaţiile existente pe lângă marile universităţi din S.U.A. precum Harvard, Columbia, Oxford, Stanford şi altele. Subliniez că în S.U.A. nu există instituţii superioare de învăţământ care să nu desfăşoare, în cadru organizat, activităţi de cercetare ştiinţifică. Toate acesteaa pot fi exploatate ca surse de informaţii de către cei interesaţi. Eu am fost unul dintre aceştia şi continui să fiu şi în prezent.

Domeniile pe care m-am străduit să le acopăr cu lucrări întocmite personal, destinate Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, Preşedintelui şi Primului Ministru, au fost, în principal, următoarele:

– Căderea comunismului din spaţiul geo-strategic cuprins între frontiera intergermană, „Cortina de fier" şi Orientul Extrem, precum şi „reformele" de restaurare a capitalismului în acest uriaş spaţiu. Studiile, sintezele, estimările şi prognozele întocmite pe această vastă şi furtunoasă tematică le-am cuprins, ulterior, în cartea *Renaşterea Europei*, apărută prin grija Casei Editoriale Odeon, cu sprijinul Ministerului Culturii. În anul 1999, această carte a fost distinsă cu un premiu la Simpozionul internaţional „De o parte şi de alta a Cortinei de Fier", desfăşurat la Bucureşti. Dacă ar fi să reeditez această carte, aş schimba un singur cuvânt, pe cel de „revoluţie" cu „restauraţie";

– Criza iugoslavă şi procesul de destrămare a unor state, cărora le-am acordat o atenţie maximă, ţinând cont de pericolul pe care acestea îl reprezentau pentru integritatea teritorială şi suveranitatea României. În această problematică complexă şi de-a dreptul explozivă am colaborat fructuos cu Direcţia Informaţii a Armatei, personal cu şeful acesteia, generalul Decebal Ilina. Remarc faptul că deşi este un serviciu departamental, cu forţe şi mijloace modeste, Direcţia Informaţii a Armatei a acoperit mai bine – din punct de vedere informativ, al capacităţii de analiză şi prognoză – criza iugoslavă, decât au făcut-o Ministerul de Externe şi Serviciul de Informaţii Externe. Consider că nu numai cei din conducerea statului, ci şi marele public din România are dreptul să cunoască ce se petrece în spaţiul Iugoslaviei. Toate lucrările mele informative relative la această criză le-am cuprins în cartea *Iugoslavia în flăcări*, apărută la Casa Editorială Odeon, în 1993. Meritul introducerii mele la această editură i-a revenit, în totalitate, colonelului Nicolae Cenuşă, prieten şi coleg din Liceul Militar „Dimitrie Cantemir", jurnalist reputat, realizatorul emisiunii „Pentru Patrie" a Televiziunii Române.

În cartea *Iugoslavia în flăcări* am prevăzut agresiunea S.U.A./N.A.T.O. împotriva Iugoslaviei (Serbia şi Muntenegru) declanşată în primăvara anului 1999 despre care, ulterior, am scris două cărţi: *Balcanii zona de sânge şi foc a Europei* şi *Anticrist în război*. *Iugoslavia în flăcări* a fost prima carte scrisă în România despre tragedia din statul vecin şi prieten – care avea să degenereze într-un război civil sângeros – şi, totodată, prima mea carte ca autor de literatură de informare. Cartea a fost bine primită de marele public;

– N.A.T.O. şi politica de expansiune spre Est a acestui bloc militar dusă de Washington a constituit un alt domeniu în care aveam o vastă experienţă şi ar fi fost păcat să nu o valorific. Am sesizat că,
după ce a repurtat victoria în Războiul Rece, S.U.A. au depus eforturi constante şi deosebit de mari pentru păstrarea neschimbată a instituţiilor care au constituit fundamentul Ordinii mondiale instaurate în lume după cel de-al Doilea Război Mondial, respectiv Fondul Monetar Internaţional, Banca Mondială şi N.A.T.O. Acest obiectiv strategic este valabil şi în zilele noastre şi se va menţine şi în viitor.

Recunosc deschis că, până la agresiunea militară a S.U.A. şi N.A.T.O. împotriva Iugoslaviei, din primăvara anului 1999, am fost un susţinător al aderării României la N.A.T.O. Am crezut, în mod eronat, că extinderea acestei alianţe va contribui la întărirea stabilităţii şi păcii în lume. De altfel, „globalizarea N.A.T.O." era considerată o condiţie esenţială a continuării existenţei acestuia. Călăuzit de asemenea idei, în 1995, am scris cartea *N.A.T.O. – globalizare sau dispariţie?* A triumfat globalizarea.

Ion Neculce, primul artist al cuvântului din literatura română

de **Victor Petrescu**

Personalitatea lui Ion Neculce, opera sa care a fost receptată ca o încununare a istoriografiei moldoveneşti, rămâne în istoria şi cultura neamului românesc.

Se trage dintr-o familie cu o educaţie aleasă, tatăl său, Ienachi Neculce fiind amintit drept grămătic care, după mărturisirea fiicei sale, Sanda, „avea cărţi greceşti" fiind un „om spudeos, precum îl ştie toţi". Nicolae Iorga în *Originea moldoveană a lui Ienăchiţă Văcărescu*, vorbeşte despre procesul pe care Sanda, sora lui Ion Neculce, măritată cu Donea Vistiernicul (căpitan de margine din Ţara Românească, ajuns mare vistier sub Nicolae Mavrocordat), „îl purta cu rubedeniile ei moldovene pentru cărţile greceşti ale tatălui său", deoarece ei „i-ar fi trebuit acele cărţi în timp ce cumnatu-său, preocupat mai mult cu afaceri n-au avut nici o treabă cu dânsele"[1]. De altfel, o parte din cărţi vor fi identificate în biblioteca Văcăreştilor, Ecaterina, fiica Sandei, măritându-se cu Ştefan Văcărescu, tatăl poetului Ienăchiţă[2].

Viitorul cronicar se naşte, după toate probabilităţile, în 1672 la moşia Prigoreni de lângă Iaşi, tatăl său ajuns vistiernic fiind înrudit cu familia munteană a Cantacuzinilor (soţia sa Catrina fiind fiica lui Iordache Cantacuzino). La vârsta de şapte ani rămâne orfan de tată fiind crescut de bunica sa Alexandrina la moşia Blăgeşti. Un nou episod dramatic îl trăieşte la vârsta de paisprezece ani (1686) când îi este ucis de poloni tatăl vitreg Ianachi Neculce. Se va refugia în Ţara Românească la familia stolnicului Constantin Cantacuzino. Climatul găsit aici contribuie la formarea sa intelectuală trezindu-i totodată resentimente faţă de Cantacuzini. Se reîntoarce în Moldova (1690), unde din 1691 ocupă mici slujbe la curtea domnească aflându-se ca tânăr postelnic în alaiul fiicei lui Constantin Brâncoveanu, Maria, ce se căsătorea la Iaşi cu Constantin Duca, mărturisind în cronică că „mergeam cu alţi postelnici împreună, cu toiage la mână, pre gios, înaintea domnului".

Şirul dregătoriilor continuă: vătaf de aprozi, mare agă, mare sluger, mare spătar, caimacam (locţiitor de domn) numit de Antioh Cantemir (1706). În 1701 se căsătoreşte cu Maria, nepoata de soră a lui Dimitrie Cantemir. Sub domnia lui Mihai Racoviţă (1707) este nevoit să se refugieze pentru scurt timp în Polonia, fiind pe lista proscrişilor.

Odată cu urcarea pe tron a lui Dimitrie Cantemir (1710), Ion Neculce devine sfetnicul său cel mai apropiat în calitate de mare spătar şi apoi de mare hatman. Participă la întâlnirile de la Iaşi dintre domn şi ţarul Rusiei, Petru cel Mare, ca şi la luptele de la Stănileşti pe Prut (1711) având comanda oştirii moldovene, evenimente povestite pe larg în cronică.

Previzionar, nefiind convins de puterea militară a Rusiei în comparaţie cu cea a turcilor, mărturiseşte că l-a sfătuit pe Dimitrie Cantemir să-i întoarcă pe ruşi, dar „n-am putut: Atunci am ştiut şi eu că au fost scris Dumitraşco-Vodă să vie muscalii, că eu tot gândeam că vor purcede în gios spre Huşi, precum sfătuisem; iară dacă am înţeles că au sosit moscalii la Prut, mult m-am mirat şi am zis lui vodă să scrie să se întoarcă moscalii înapoi… şi să se lase de moscali, că poate să-i bată turcii, şi tătarii or robi ţara. Pui pre Dumnezeu martor că aşa i-am zis şi tare am stătut, că doar l-oi întoarce, şi n-am putut"[3].

După înfrângerea în faţa turcilor îşi urmează în pribegie domnul, în Rusia. După doi ani petrecuţi în ţinuturile Harkovului dorul de ţară fiind mai presus de orice, hotărăşte să plece spre Moldova. La graniţa cu Polonia va mai petrece încă şapte ani până când, în 1720, divanul ţării îl repune în drepturi redându-i inclusiv moşiile uzurpate de Gavriliţă Lupu Costache, duşman al său declarat. Cu sprijinul lui Nicolae Mavrocordat, domnul Ţării Româneşti, primeşte de la Înalta Poartă firman de iertare. Va obţine din nou dregătorii, mai mult formale, ca cea de vornic al Ţării de Sus (sub domnia lui Grigore Ghica al II-lea), judecător de divan, ispravnic. Se stinge din viaţă în 1745 la moşia sa de la Prigoreni.

Cu o viaţă zbuciumată, plină de neprevăzut, cu satisfacţii dar şi evenimente dramatice, va povesti în cronica sa cele trăite cu un talent remarcabil. Fiind păstrată în mai multe copii, este publicată pentru prima oară de Mihail Kogălniceanu în 1845 cu titlul *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Dabija vv. Până la domnia lui Ioan Mavrocordat vv. (1662–1743)*, cuprinzând şi o seamă de cuvinte (anecdote) pentru domni şi pentru ţară ce nu se află în letopiseţele Costineştilor. Este istoria Moldovei pe o perioadă de 82 ani de unde o lăsase Miron Costin (domnia lui Dabija-vodă, 1661 şi până în 1743, perioadă dramatică a ultimelor domnii pământene şi începutul celor fanariote.

[1] Nicolae Iorga, *Originea moldoveană a lui Ienăchiţă Văcărescu*. În *Analele Academiei Române. Memoriile Secţiunii Istorice*. Tom X, 1929, p. 346.

[2] *Cf.* Victor Petrescu, *Văcăreştii. O dinastie poetică,* Târgovişte: Editura Bibliotheca, 2002, p. 34.

[3] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei,* Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 193.

În *Predoslovie*, afirmând că „acest pământ al Moldovii n-au fost aşedzat de demult de oameni, să fie fost trăit într-însul cu pace, ce în câteva rânduri au fost şi pustiu. Deci pentru acee nu să află letopiseţe scrisă de pământeni vechi. Ce de la o vreme, de la descălecatul lui Dragoş-vodă, târziu s-au apucat Urechi vornicul de au scris din istoriile a doi istorici leşeşti. Şi l-au scris până la domnia lui Aron-vodă”[4], aminteşte strădaniile înaintaşilor săi, Grigore Ureche, Simon Dascălul, Misail călugărul sau Evstratie logofătul, aceştia din urmă fiind „oameni neînvăţaţi”, care „n-au citit bine la istorii”, deoarece „au defăimat pre moldoveni, scriind că sunt din tălhari”[5]. De o mare consideraţie se bucură întreprinderea făcută de Miron Costin şi fiul său Nicolae Costin care au scris letopiseţul „di-nceputul lumii, arătând cine au trăit pre acest pământ, cu mărturii a istorici streini”.

De aici, urmează mărturisirea despre propria-i strădanie, ce „au fost scrisă în inima sa”: „Iară de la Dabije-vodă înainte îndemnatu-s-au şi Ion Neculce, biv-vel-vornic de Ţara de Sus, a scrie întru pomenirea domnilor. Însă până la Duca-vodă cel bătrân i-au scris di pe neşte izvoade ce au aflat la unii şi alţii şi din audzitele celor bătrâni boieri; iar de la Duca-vodă cel bătrân înainte, până unde s-a vide, la domnia lui Ion-vodă Mavrocordat, nici de pre un izvod a nemărui, ce au scris singur, dintru a sa ştiinţă, cât s-au tâmplat de au fost în viiaţa sa”[6].

În final îşi îndeamnă cititorii să-i citească letopiseţul pentru a „şti a vă feri de primejdii”. „Deci, fraţilor cetitorilor, cu cât veţi îndemna a ceti pre acest letopisăţu mai mult, cu atâta veţi şti a vă feri de primejdii şi veţi fi mai învăţaţi a dare răspunsuri la sfaturi ori de taină, ori de ştire, ori de voroave, la domni şi la noroade de cinste”[7].

În elaborarea cronicii sale a folosit ca izvor şi numeroase acte, rapoarte oficiale la care a avut acces ca mare dregător, dar şi *Letopiseţul anonim al Ţării Moldovei* (1661–1709). Ca metodă de redactare lucrarea este concepută în 25 de capitole ce se referă la 25 de domnii, din perioada 1662–1743, începând cu cea a lui Dabija-vodă şi terminând cu *A doua domnie a lui Constantin-Vodă Neculai, la văleat 7259 octomvrii 1,* subliniind faptul că de „aici la noi în Moldova au vinit domnu măria sa Ion-vodă Mavrocordat”[8]. Evenimentele interne sunt comentate în contextul celor din jurul ţării, domniile celor 14 voievozi fiind privite cronologic deoarece unii au domnit de două sau chiar de trei ori. Timpurile sunt marcate de războaiele dintre creştini (ruşi, poloni, germani) şi turci, ce vor influenţa dramatic destinul Moldovei ducând în final şi datorită intrigilor interne, la încetarea domniilor pământene şi la începutul unui secol de stăpânirea fanariotă. Remarcabil după cum vom vedea este accentul pe care-l pune pe faptele trăite intens, evenimentele celor nouă luni ale domniei lui Dimitrie Cantemir ocupând aproximativ a şasea parte a cronicii. Descrierea faptelor se împleteşte permanent la Ion Neculce cu ficţiunea artistică, rolul său de narator dând paginilor o mare forţă literară. Exemplu edificator este domnia lui Duca-Vodă cel Bătrân pe care-l descrie ca „om nu prea nalt şi gros, burduhos şi bătrân. Numai îş cerne barba. Pe atâta să cunoştie că n-are acătare minte sau frica lui Dumnedzău”[9]. Faptele simple ca cele în care acesta cere o cană cu lapte la casa unui om sărac capătă conotaţii deosebite în viziunea cronicarului. „Iar femeia gazda i-au răspunsu că «n-avem lapte să-ţi dăm, c-au mâncat Duca-vodă vacili din ţară, de-l va mânca viermii iadului cei neadormiţi». Că nu ştie femeia acie să este singur Duca-vodă: Iar Duca-vodă, dacă au audzit că este aşa, îndat-au început a suspina şi a plânge cu amar”[10]. Sesizează că în timpul domniei lui Dumitraşcu Cantacuzino au fost fenomene naturale deosebite ca cel al „cutremurului prea mare”: „Fost-au trii semne mari în dzileli Ducăi-vodă, când au purces la Beci. Că s-au arătat o ste pe cer cu coadă, de s-au vădzut multe dzile. Mânca şi lupu oameni. Fost-au şi cutremur pre mare…”[11]. Sau cel al epidemiei de ciumă: „S-au scornit o ciumă mare în toată ţara în dzilele acestui Domnu la văleato 7183, de la luna lui iuni ş-au ţinut păn’ la ghenariu. Ş-au murit mulţi oameni, că nu-i pute îngropa şi-i arunca prin gropi, de-i năruie”[12].

Boier pământean îşi manifestă astfel ostilitatea faţă de domniile celor doi fanarioţi care instituiseră o fiscalitate rapace, de nesuportat. Ea este astfel caracterizată: „Aşe socotescu eu cu firea me această proastă: când a vre Dumnedzeu să nu fie rugină pe fier, şi turci la Ţarigrad să nu fie, şi lupii să nu mănânce oile în lume, atunce poate nu vor fi nici greci în Moldova şi în Ţara Românească, nici or fi boieri, nici or mânca aceste două ţări cum le mănâncă. Iar alt leac n-au rămas cu condeiul mieu să mai pomenescu, ca să pot gâci. Focul îl stângi, apa o iezăşti şi o abaţi pe altă parte, vântul, când bate te dai în lături, într-un adăpost şi te odihneşti, soarele intră în nor, noaptea cu întunericul trece să face iar lumină, iar la grec milă, sau omenie, sau dreptate, sau nevicleşug, nici unele de aceste nu sunt, sau frica lui Dumnedzău…”[13].

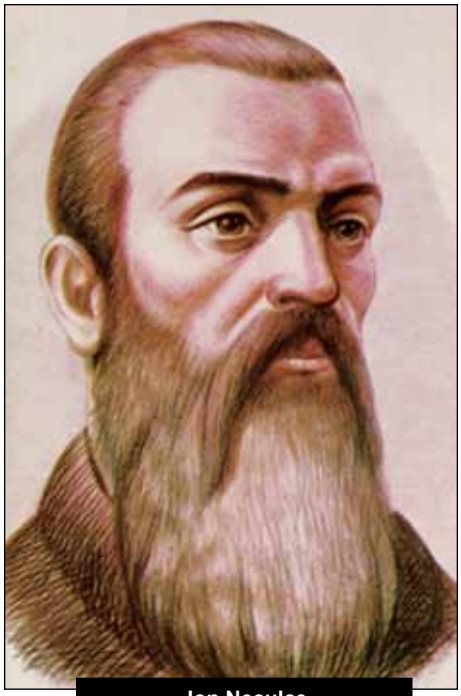
Memorabilă este povestirea scenei în care norodul revoltat împotriva grecilor asistă la mazilirea lui Dumitrasco Cantacuzino. Acesta, umplând uliţele laşului, deosebit de agitat, huiduia aruncând cu pietre şi beţe, fiind părtaşi la scena urcării pe cal al unui grec, Mavrodin Paharnicul, care le devenise indezirabil: „Aşijdere la ace gâlceavă prins-au Fliondor armaşul la gazdă pre un grec, anume Mavrodin păharnic, şi l-au bătut şi l-au dezbrăcat, de l-au lăsat numai cu cămeşa. Şi l-au legat şi l-au pus pe un cal îndărăpt cu faţa spre coada calului, şi didese coada în mâini de o ţine în locu de frâu. Şi-l duce prin mijlocul târgului la Copou la primblare şi-l privie tot nărodul dzioa amiadzădzi mare. Şi-i

[4] *Ibidem*, p. 7.
[5] *Ibidem*, p. 8.
[6] *Ibidem*.
[7] *Ibidem*, p. 9.
[8] *Ibidem*, p. 41.
[9] *Ibidem*, p. 58.
[10] *Ibidem*, p. 73.
[11] *Ibidem*, p. 53.
[12] *Ibidem*, p. 56.
[13] *Ibidem*, p. 83.

dzice ficiorii ce-l duce: „Dzi, grece, cal murgu la fântâna Bordii”, iar el nu pute dzice „cal murgu la fântâna Bordii”, ce dzice „alogo murgo sto fântâna Bordii”. Iar slugile lui Fliondor îi da palme şi-i dzice: „Dzi, grece, bine; nu dzice aşe”. Acest fel de zeefet frumos i-au făcut”[14].

Capitolul al XIX-lea, *Domnia lui Dumitraşco Cantemir-voevoda în anul 7219*, este de o mare forţă narativă şi descriptivă, faptele trăite de cronicar fiind descrise cu mijloace artistice şi stilistice deosebite. Un exemplu edificator este cel al banchetului oferit de Dimitrie Cantemir în onoarea ţarului Petru cel Mare, sosit la Iaşi: „Dumitraşco-vodă au făcut împărăţiei masă frumoasă în curţile domneşti, în casa ce mare cu cinii (faianţă, *n.n.*). Iar când au fost să şadză împăratul la masă, n-au vrut să şadză în capul mesei, ce-au şădzut în scaon lângă masă, iar în capul mesei au pus pe Dumitraşco-vodă şi după dânsul pe Galoftin Gavriil Ivanovici, apoi prea alţi ghenerari mai gios, anume Dolhoruchi cel mijlociu, Mihai Galicen cel mic, Sava Rojojenschii, menistru, Sefer, menistru, adică visternic, Rentu, ghenar, Vejbah, Toma spatar, că atunce fugisă din Ţara Muntenească, şi ficiorul lui Şeremet, […] să ospăta şi să veselie pre frumos cu vin de Cotnar şi lăuda vinul foarte. Şi încă mai bine le plăce vinu cel pelin, şi mult să mira cum spre partea lor nu să face vin cu pelin aşe bun. După ce s-au sculat de la masă, au venit boierii ţării de s-au împreunat cu împăratul, şi le-au dires împăratul cu mâna lui tuturor câte un păhar de vin”[15].

În multe părţi ale cronicii se remarcă talentul său de a portretiza, ca în descrierea făcută lui Petru cel Mare: „Iar împăratul era om mare, mai înalt decât toţi oamenii, iar nu gros, rătund la faţă, şi can smad, oacheş, şi can arunca câteodată din cap, fluturând. Şi nu cu mărire şi fală, ca alţi monarhi, ce umbla fiecum, prost la haine, şi numai cu doao, trei slugi, de-i era e grija trebilor. Şi umbla pre gios, fără alaiu, ca un om prost”[16]. Participant activ la bătălia de la Stănileşti, pe Prut (1711) o descrie cât se poate de obiectiv: „Şi aşe îndrepta puşca de bine, că nu era niciodată să nu lovească ori cal ori om. […] Şi aşa se bate, câte un ceas şi jumătate ţine năvala, iar moldovenii şede acolo, în mijlocul obuzului, ca cum ar şede la casele lor aşe nu ave nici o grijă. Că puşcile turceşti nu le meşterşuguie bine, şi trece peste obuz (…) Şi au început a să bate pre vrăjmaş, cât întunecasă lumea, de nu să vede omu cu om, şi se vede numai para cum ieşie din puşci. Ca cum ar arde unu stuhu mare, trestie, pe nişte vânt mare, aşe să vede focul ieşind din puşci. Numai ce voiu să zic, poate-fi, Dumnedzău fereşte la războiu, că

Ion Neculce

dintr-o 1.000 de sineţe abie să tâmplă de loveşte unu omu. Că de ar hi nimerit cât focu slobodzie, n-ar fi mai rămas nici la turci, nici la moscali omu de poveste”[17].

Bătălia a stat sub semnul incertitudinii până în final: „Şi împăratul încă, de multă vărsare de sânge ce vede atunce, au ameţit de milă şi s-au dus la cortu, de l-au udat împărăteasa cu nişte apă, şi s-au trezvit. Săldaţii atunce, perindu-le capul, s-au părăsit de năvală şi au mai contenit focul. Dar şi turcii încă au stătut şi s-au lăsat de a mai face năvală”[18]. Se recurge până la urmă la un armistiţiu: „Deci înţelegând veziriul că gâlceava inicerii, şi moscalii ca nu altă dată au început a să bate, socotit-au şi el pe urmă să nu greşască mai rău. Şi au ales pre Cerchez Mehmet-paşa ibrihorul şi l-au trimis la împăratul Moscului cu cuvânt de pace. Atunce au stătut de îmbe părţile armele de a se mai batere”[19].

După exilul la care a fost suspus, aprobarea de a se întoarce în ţară este ca o binecuvântare: „Deci de viiaţa me îmi era cum îmi era, dar mai mult îmi era pentru copiii mei, la ce vor române, că numai doar săldaţi să fie, iar la alte boierii nu încap feciorii unora ca acestora”[20].

Spre finalul capitolului dedicat domniei lui Dimitrie Cantemir dă sfaturi cititorilor săi moldoveni „să ia aminte, să vă învăţaţi şi să vă păziţi”: „Ce, fraţilor moldoveni, rogu-vă să luaţi aminte, să vă învăţaţi şi să vă păziţi. Orcât ai fi în cinste la vreun domnu, bin este să-i slujeşti cu dreptate, că şi de la Dumnedzeu ai plată. Iar cu domnul niciodată să nu pribegeşti, măcar cum ar hi, şi nu numai în ţară streină, ce nici în Ţarigrad cu dânsul să nu mergi, fiind tu moldovan. Ce să-i slujeşti în ţara ta, căci streinii caută numai pre domnu să-l miluiească şi să-l cinstească, iar pre boierii ce sint pribegi cu domnul, într-o nemică sint. Altă cinste are boieriul, cându-i pribag singur, alta este, cându-i cu domnul său. Şi apoi domnul să visadză că este tot puternic, ca la ţara lui, când este domnu, şi va să ţie aşe, ca să năcăjască pre acei boieri, şi nu socoteşte slujba ce i-au făcut că s-au înstreinat, ce nemică învoială nu-i face. Nădejdea domnului este ca săninul ceriului şi ca încetul mării; acmu este senin şi să face nor, acmu este mare lină şi să face fortună”[21].

Fin observator al evenimentelor, în finalul *Letopiseţului* remarcă preocuparea lui Constantin-vodă Mavrocordat de a edifica şcoli sau de a întări mânăstirile ortodoxe: „Mai

[14] *Ibidem.*

[15] *Ibidem*, p. 201.

[16] *Ibidem*.

[17] *Ibidem*, p. 212.

[18] *Ibidem*, p. 217.

[19] *Ibidem*, p. 218.

[20] *Ibidem*, p. 232.

[21] *Ibidem*.

socotit-au măria sa Constantin-vodă pentru şcoali de învăţătură, de le-au mai întărit şcoalele cele elineşti şi cele sloveneşti. Aşijdere au mai făcut şcoali de învăţătură şi latineşti şi arăpeşti, şi au dat ştire tuturor mazililor în toată ţara ca să-ş aducă copiii la învăţătură la şcoală, ca să înveţe orice limbă le-ar fi voia, pentru ca să să afle oameni învăţaţi şi în pământul nostru al Moldovii, precum sunt şi printr-alte ţări şi părţi de locu. Iar dascălilor li să da plata din vistieria domnească. Aşijdere au dat poroncă la toată boierimea să-s aducă scrisori ce or ave pre moşiile lor, să le scrie la condică, ca să să mai curme gâlcevile”[22].

La începutul *Letopiseţului*, Ion Neculce simte nevoia de a aminti 42 de legende istorice, înserate strict cronologic, numite *O samă de cuvinte ce sântu audzite din om în om de oameni vechi şi bătrâni, şi în letopiseţu nu sunt scrise, ce s-au scris aice, după domnia lui Ştefăniţă-vodă, înaintea domniii Dabijii-vodă.* În *Predoslovie* la cronica sa le consideră valoroase, „noi nu le-am lăsat să nu le scriem” deoarece „mulţi istorici streini, de alte ţări, nu le ştiu toate câte să fac într-alt pământu”, cel mai bine „ştiu cei de locu decât cei streini…”. De altfel, cititorii sunt liberi a le crede sau nu: „Deci cine va citi şi le va crede, bine va fi, iar cine nu le va crede, iar va fi bine; cine precum îi va fi voia, aşa va face”. Ce sunt de fapt aceste legende? Unele sunt transcrieri de note istorice (genealogia lui Nicolae şi Constantin Mavrocordat) sau căderea lui Vasile Lupu (preluată se pare de la Miron Costin); altele fac trimitere la cronicari străini (Hertmann Schedel sau Alexandru Guagnin). Cele mai interesante însă îşi au originea în folclorul românesc sau sud-est european (Dumbrava roşie, Mama lui Ştefan cel Mare, Aprodul Purice). Multe dintre ele au ca figură centrală pe legendarul Ştefan cel Mare şi Sfânt, care „multe războaie au bătut. Şi aşe se vede din oameni vechi şi bătrâni, că câte războai au bătut, atâte mânăstiri cu biserici au făcut”. Legendele se mai referă la Bogdan-vodă, Petru Rareş, Ilieş-vodă, Despot-vodă, Alexandru Lăpuşneanu, Ieremia-vodă, Radu Vodă, Barnovschi-vodă, Vasile Lupu, Gheorghe Ştefan, Ghica-vodă, Ştefăniţă-vodă. Remarcabilă este legenda referitoare la destinul lui Neculai Milescu Spătarul, numit de cronicar Cârnu, după ce Ştefăniţă vodă i-a tăiat nasul, cărturar de mare vocaţie europeană care a slujit mulţi ani ţarul Rusiei, Petru Alecsievici: „Şi când au ras barbeli, împăratul, a moscalilor, atunci când s-au schimbat portul, atunce singur împăratul i-au ras barba cu mâna lui. Şi au trăit Cârnul până la a doa domnie a lui Mihai-vodă Racoviţă, şi atunce au murit. Care mare cinste i-au făcut împăratul la moartea lui şi mare părere de rău au avut după dânsul, că era trebuitoriu la aceli vremi”[23].

Opera lui Neculce prezintă un interes deosebit şi din punct de vedere lingvistic după cum afirmă Nicolae Cartojan în *Istoria literaturii române vechi*, care o caracterizează astfel: „În evoluţia limbii noastre literare ea croieşte un drum nou. Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin şi după ei Dimitrie Cantemir au căutat să creeze un stil savant, cu o structură sintactică modelată după tipare latine. Neculce, însă, care n-a avut parte să-şi petreacă copilăria şi tinereţea în şcolile iezuite ale Poloniei, fiindcă pe vremea când putea să o facă, îngrozit de decapitarea tatălui său, se afla pribeag în Ţara Românească, uşor influenţată de limba înaintaşilor cronicari, dar cu rădăcini adânci în limba populară”[24].

Imaginea pe luna Septembrie 2017 a Calendarului MATRIX este Rheea Delfi, din redacţia „ProARME”. Ne face plăcere să o semnalăm în acest colţ de pagină.

Este de fapt o încununare a genului aşa zis „cronicăresc”, devenind cel mai mare artist al cuvântului din literatura noastră veche, scriitor preferat al multor generaţii, în special a celei a renaşterii naţionale: Costache Negruzzi, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Barbu Ştefănescu Delavrancea, Mihail Sadoveanu, Nicolae Iorga şi mulţi alţii până în zilele noastre. O caracterizare interesantă şi globală a vieţii şi operei sale, realizează George Ivaşcu: „Trăind în circumstanţele istorice ale unui om de stat, observator din vârful piramidei sociale, pe ale cărei înalte trepte adesea a urcat, dar şi de pe care a trebuit adesea să coboare, scriind, deci, cu satisfacţie, dar mai ales cu invidie şi ciudă, privind asupra lucrurilor din jur cu un ochi pătimaş, dar şi filozofând ad-hoc asupra lumii, înscriindu-se pe spirala memorialistică, opera lui Neculce se apropie astfel nu odată, până la deplina identitate categorială, de stadiul, superior, al literaturii artistice”[25].

[22] *Ibidem*, p. 339–340.

[23] *Ibidem*, p. 30.

[24] N. Cartojan, *Istoria literaturii române vechi,* Bucureşti, Edi. Minerva, 1980, p. 364.

[25] George Ivaşcu, *Istoria literaturii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1969, p. 279.

De la Altân-Bei la Sfântul Constantin Brâncoveanu

Cel ce pentru dreaptă credinţă şi pentru neam te-ai învrednicit a suferi moarte de martir, împreună cu fiii tăi, Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi cu sfetnicul Ianache, drept credinciosule Voievod, Constantine, roagă pe Hristos Dumnezeu, să mântuiască sufletele noastre. (Troparul Sfinţilor Brâncoveni)

de prof. **Mihai Stan**,
preşedintele Societăţii Scriitorilor Târgovişteni

Poate cel mai important merit al lui Constantin Brâncoveanu (n. 1654–m. 1714) este acela că, într-o perioadă de instabilitate, a reuşit, printr-un talent diplomatic, pe care l-ar fi invidiat şi Nicolo Machiavelli – cel care a statuat axioma potrivit căreia, în politică, n-au ce să caute principiile morale şi religioase, ci doar forţa intereselor –, să păstreze autonomia Ţării Româneşti, în ciuda presiuni celor trei imperii vecine: Turcia, Austria, Rusia. Cei aproape 26 de ani de domnie au însemnat o înflorire şi o dezvoltare fără precedent în arhitectură (biserici şi mănăstiri, curţi şi palate), sculptură, orfevrărie, pictură, literatură, mobilier, o perioadă în care se dezvoltă stilul brâncovenesc, înscrisă în istorie ca Epoca lui Constantin Brâncoveanu. Astăzi, la mai bine de 300 de ani de la moartea sa, când România a ajuns, iată, prin natura împrejurărilor, din nou în priza a trei mari puteri (mai mult sau mai puţin şi vecine), se cuvine a fi evocată figura marelui om. Ne vom opri comentariul la momentul detronării şi asasinării sale.

Mazilirea lui Constantin Brâncoveanu – inexplicabilă la prima vedere, date fiind relaţiile aparent cordiale cu Poarta – s-a răsfrânt, după obiceiul instituit de Sultan, şi asupra rudelor sau prietenilor aflaţi în ţară sau la Istanbul care, în mare parte, au fost arestaţi, confiscându-li-se averea mobilă şi imobilă, cu aproape trei săptămâni înainte de sosirea convoiului Domnesc în Capitala Imperiului Otoman, semn că soarta lui Brâncoveanu fusese deja decisă.

Dintre numeroasele ipoteze avansate de istorici şi cercetători se pare că, în realitate, cauza mazilirii a constituit-o fabuloasa avere a lui Brâncoveanu (era considerat cel mai bogat dintre vasalii Înaltei Porţi), acuzaţia de trădare fiind doar un pretext pentru ca Sultanul să-i confişte averea, aşa cum procedase nu demult cu vel-vistierul Ianache Văcărescu. De altfel, se spune că în convoiul ce-l însoţea pe Constantin Brâncoveanu la Constantinopol, şapte harabale erau bucşite cu aur, pietre preţioase şi minunate odoare.

Întemniţat la Edicule – fortăreaţa-închisoare îşi trăgea numele de la cele 7 turnuri de peste 20 de metri înălţime –, în prima lună, Constantin Brâncoveanu este torturat ca să mărturisească unde şi-a ascuns averea, Sultanul, în lăcomia sa, nemulţumindu-se cu ce confiscaseră slujbaşii săi: 4 000 de taleri din visterie, numeroase obiecte de preţ, giuvaieruri ş.a.

Domnitorul declară doar sumele de bani pe care le avea în băncile din Veneţia, ferite de mâna lungă a Sultanului.

Pentru a-i înfrânge împotrivirea, Domnul e mutat într-o celulă insalubră, supranumită Groapa Sângelui, un fel de anticameră a morţii, unde îmbrăcat în zdrenţe, desculţ, nehrănit şi însetat e supus la tortură (ars cu fierul înroşit în foc, înţepat, întins pe roată, zdrobit) şi ameninţat că acelaşi tratament va fi aplicat şi fiilor săi.

Tortura ce alternează cu o scurtă eliberare (Domnul este dus în seraiul Ţării Româneşti din Galata şi crede că Sultanul s-a mulţumit cu ceea ce a obţinut de la el), aparenta iertare, zvonul strecurat perfid că va fi repus în Scaunul Ţării Româneşti, toate acestea slăbesc vigilenţa Domnului şi el trimite scrisori şi curieri care, interceptaţi, dezvăluie locurile unde-şi pusese la adăpost averea: la Braşov, în bănci din Veneţia, în păstrarea patriarhului Ierusalimului, la Ambasada Angliei din Constantinopol.

La doar trei zile de la aşa-zisa sa iertare, Brâncoveanu este reîntemniţat. Astfel, turcii ajung la mari sume de bani şi la obiecte de preţ, *„vase, tacâmuri, sfeşnice lucrate în aur şi argint, obiecte de podoabă, coroanele domneşti bătute cu diamante şi rubine, oglinzi veneţiene, stofe şi covoare persane, lenjerie şi perne roşii de mătase cu fir de aur, săbii turceşti bătute cu rubine şi smaralde, documente de interes politic şi particular, sume ridicate la zeci de mii de galbeni."*

Tortura continuă, însă Constantin Brâncoveanu nu le dă nici o informaţie călăilor săi şi, după ce refuză să plătească drept răscumpărare o sumă imensă, se hotărăşte execuţia sa publică – un veritabil avertisment pentru cei ce încercau să conteste autoritatea absolută a Sultanului; au asistat ca „invitaţi" ai lui Ahmed al III-lea trimişi ai unor ţări şi imperii cu care Poarta îşi disputa stăpânirea lumii europene: Rusia, Polonia, Suedia, Veneţia, Austria, Franţa, Anglia.

La 15 august, zi care în acel an cădea într-o duminică – în popor se spune şi astăzi că cine moare de Paşte, de Crăciun sau duminica îşi câştigă un meritat

loc în Rai – putea fi zărit un trist convoi care repeta parcă drumul Mântuitorului spre Golgota: şase osândiţi îmbrăcaţi în cămaşa lungă a morţii, desculţi, cetluiţi în lanţuri grele, se târau sub escortă prin praful din Constantinopole spre piaţa din cartierul Galata, loc de execuţie a prinţilor ce îndrăzneau să se împotrivească stăpânirii Sultanului.

O mulţime însetată de spectacole sângeroase ce reeditau parcă pe cele din Colosseumul roman – numai că osândiţii nu se puteau apăra – asistă la retezarea capetelor celor şase martiri, într-o ordine ce a mărit durerea tatălui-Brâncoveanu: marele vistier Ianache Văcărescu, apoi Constantin, Ştefan, Radu şi Matei – fiii domnului.

La crearea mitului Brâncoveanu, pe lângă sfârşitul înfiorător al *„boierului vechi şi domn creştin” a* contribuit decisiv şi memoria colectivă a poporului care, prin poeţii lui anonimi, a făcut din Domnul român personaj de baladă.

Două sunt motivele conflictului Brâncoveanu-Ahmed al III-lea surprinse de creatorul anonim: bogăţia nemăsurată a Prinţului de Aur ce stârneşte lăcomia Sultanului *(„Brâncoveanu Constantin/ Boier vechi şi domn creştin,/* De *averi ce tot strângea,/ Sultanul se îngrijea/ Şi de moarte-l hotăra,/ Căci vizirul îl pâra”)* şi dorinţa Domnului de a se emancipa de sub suzeranitatea otomană, manifestă pentru creatorul popular prin emiterea monedei proprii *(„Brâncovene Constantin/ Boier vechi, ghiaur hain!/Adevăr e c-ai chitit/ Pan’ a nu fi mazilit/ Să desparţi a ta domnie/ De-a noastră împărăţie?/ Că de mult ce eşti avut/ Bani de aur ai bătut,/ Făr-a-ţi fi de mine teamă,/ Făr-a vrea ca să-mi dai seamă!”).*

În toate variantele baladei, accentul cade pe martiriul voievodului şi al fiilor lui. Lesne de înţeles de ce, poetul anonim reduce numărul fiilor lui Brâncoveanu la trei.

Scena în care feciorul cel mic – în baladă nu apar numele fiilor, în felul acesta, ei devenind simbolul lungului şir de eroi anonimi ce prin jertfa lor au intrat în panteonul legendar al românilor –, Matei, primeşte moartea este impresionantă în simplitatea redării ei de către creatorul popular: *„Taci, drăguţă, nu mai plânge,/ Că-n piept inima-mi se frânge./ Taci şi mori în legea ta/ Că tot ceriu-i căpăta”.*

De curând, ÎPS Mitropolit Antonie al Transilvaniei închipuia un dialog între Matei, ispitit să se turcească şi Constantin Brâncoveanu: *„Fiul meu drag, nu vei putea trăi cu ruşinea de a-ţi fi trădat credinţa şi neamul! La ce bun să-ţi salvezi o astfel de viaţă?; – Iartă-mă tată!, a zis Matei şi îndreptându-se spre butuc şi-a aşezat capul iar călăul i l-a tăiat”.*

Finalul baladei redă explicit imaginea apoteotică a Domnului rămasă în memoria legendară *(„Câini turbaţi! Turci, liftă rea!/ De-ţi mânca şi carnea mea,/ Să ştiţi c-au murit creştin/ Brâncoveanu Constantin”),* aceea a voievodului care, ca şi Dimitrie Cantemir, contemporanul său şi Domn al Moldovei, a înţeles că ortodoxismul este trăsătura unificatoare a românilor, dar şi, prin el însuşi, un motiv de încetare a luptelor dintre familiile domnitoare ce aduceau imense deservicii ţării.

De altfel, creatorul anonim eludează acest aspect nefast, în fapt cauză principală a sfârşitului dramatic al lui Brâncoveanu, delaţiunea fiind pusă pe seama străinilor, a vizirului, neamintind nimic despre conflictul cu Cantemireştii, Bălăcenii sau Cantacuzinii.

Continuarea tipăririi primei biblii româneşti (*Biblia de la Bucureşti,* 1688), ridicarea de mănăstiri (Hurezi-Oltenia, Sâmbăta de Sus-Făgăraş) şi biserici (Făgăraş, Râmnicu Sărat, Bucureşti, Brâncoveni, Surpatele, Vifotâta ş.a.), tipărirea cărţilor de cult, sprijinirea ortodoxiei din Orient, din Grecia şi de la Muntele Athos sunt tot atâtea acţiuni ce amplifică imaginea de domn creştin şi patriot care a ales să moară creştin.

Legenda spune că la îndemnul Doamnei Marica, creştinii din Constantinopol (Istambul) au scos din mare trupurile martirilor, le-au îngropat provizoriu în insula Halki din Marea Marmara, în curtea unei mănăstiri. Apoi, în taină, au fost aduse şi înmormântate în Biserica Sf. Gheorghe din Bucureşti.

Constantin Lecca,
***Uciderea Brâncovenilor*, cca 1840,**
ulei pe pânză, Muzeul de Artă Craiova.

Peste aproape trei secole, Constantin Brâncoveanu, fiii săi Matei, Radu, Ştefan şi Constantin şi sfetnicul Ianache Văcărescu au fost canonizaţi de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la 20 iunie 1992. În fiecare an, pe 16 august, creştinii români prăznuiesc Ziua Sfinţilor Martiri Brâncoveni Constantin Vodă cu cei patru fii ai săi: Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi Sfetnicul Ianache.

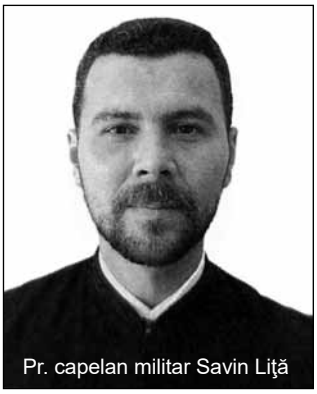
Preoţii capelani militari din judeţul Dâmboviţa, în prezent[1]

Pentru aceea, luaţi toate armele lui Dumnezeu,
ca să puteţi sta împotrivă în ziua cea rea, şi,
toate biruindu-le, să rămâneţi în picioare.
(Efeseni 6, 13)

de **Bogdan Stoica-Găeşti**

Preambul. Armata română, poliţia, jandarmeria, pompierii sau alte structuri ale forţelor armate ale statului au fost înfiinţate cu scopul de a apăra patria, de a păstra ordinea şi disciplina, de a aplica, fără discriminare, legea, de a proteja integritatea fizică, sănătatea şi demnitatea umană. Principalele roade ale activităţii acestor structuri au fost: stabilitatea, pacea şi siguranţa românilor, dar şi educaţia şi cultura. La rândul ei, Biserica Ortodoxă Română nu s-a limitat numai la a-i pomeni în cadrul slujbelor pe eroii căzuţi în luptă, din contră, cea mai veche instituţie de pe meleagurile

Pr. capelan militar Savin Liţă

noastre şi-a împletit permanent misiunea cu activitatea acestor structuri, colaborând în mod fructuos din vechime şi până astăzi. Militarii, mai ales cei de pe front, sunt supuşi unor încercări mai mari în centrul cărora se află însăşi viaţa, de aceea misiunea preotul militar este diferită de pastoraţia preotului de enorie. De asemenea, dată fiind ponderea lor în rândul clerului, specificul activităţii şi, adesea, caracterul secret al unor misiuni, despre capelanii militari din prezent se vorbeşte şi se scrie mult mai puţin decât despre preoţii parohi.

Repere istorice. Pe teritoriul ţării noastre, asistenţa religioasă a ostaşilor se naşte odată cu poporul român, fiind parte integrantă a etnogenezei româneşti, cu cele trei componente ale sale: *ethnosul* românesc, limba română şi credinţa ortodoxă. Mărturie stau generalizarea cultului marilor sfinţi militari (Gheorghe, Dimitrie, Teodor Tiron ş.a.), martirii soldaţi din Scythia Minor (precum Emilian de la Durostorum, Dasius din Axiopolis, Iuliu Veteranul) sau sfinţii mucenici din clerul superior şi inferior (Episcopul Efrem de Tomis, preotul Montanus şi diaconul Ermil din Singidunum, preotul Epictet din Halmyris, citeţul Maxim din Durostorum)[2]. Toţi aceştia au servit ca pildă clerului militar din perioada daco-romană şi până astăzi. În lupta pentru eliberarea de sub jugul otoman, oastea română a avut în frunte aceeaşi preoţime ortodoxă: Popa Stoica, agă în oastea lui Mihai Viteazul, Popa Ilie din Butoiu (Dâmboviţa), participant activ la revoluţia lui Tudor Vladimirescu, Popa Şapcă – unul dintre stâlpii paşoptişti – și tot la 1848, călugărul Ambrozie, supranumit „Popa Tun”, acestea fiind numai câteva dintre figurile reprezentative.

Reglementarea clerului militar începe cu numirea în 1850, de către domnitorul Barbu Ştirbei, a primilor trei preoţi de oştire. Opisul domnesc este emis în contextul înfiinţării Armatei Române moderne, în veacul al XIX-lea. În Războiul de Independenţă din 1877, asistenţa religioasă a armatei este asigurată de numai 10 preoţi, însă de aproape 20 de ori mai mulţi monahi şi monahii asigură asistenţa medicală pe front, servind ca infirmieri şi surori medicale. La finalul celui de-al Doilea Război Mondial, însăşi colonelul Constantin Gh. Nazarie, Protopopul preoţilor de armată şi Şeful Serviciului Religios de pe lângă Marele Cartier General al Armatei Române, susţinea necesitatea înfiinţării unei Episcopii a Armatei[3]. După 27 de ani (1921–1948), Episcopia Armatei este desfiinţată de comunişti, nu înainte ca, sub conducerea episcopului, cu gradul de general-maior, dr. Partenie Ciopron, să fi servit patria, prin zeci de sacrificii în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Odată cu momentul 1877, dar şi în campaniile următoare, timp de aproape şapte decenii, clerul militar a început a împlini o multiplă misiune faţă de militarii luptători, răniţii din toate taberele combatante, prizonierii de război şi populaţia din teritoriile prin care au trecut ostaşii români (Cadrilater, Bucovina, Basarabia etc.), indiferent dacă acea populaţie era de origine română sau nu.

Regimul comunist nu s-a oprit numai la desfiinţarea Episcopiei Armatei, ci a aruncat în închisoare, printre ceilalţi preoţi dâmboviţeni (Dumitru N. Saghel – Ghirdoveni, Mihail Ionescu – Găeşti, Gh. Bădoiu – Cobia ş.a.),

[1] Autorul mulţumeşte pe această cale Preotului capelan militar Savin Liţă şi dlui. prof. Răzvan Davidescu, pentru sugestiile date în vederea elaborării prezentului articol. De asemenea, precizăm faptul că ilustraţiile au fost preluate din colecţia „Almanah Bisericesc”, Arhiepiscopia Târgovişte (în continuare citat prin acronimul „ABAT”), 2001–2016.

[2] Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galaţi, 1996, p. 20–22.

[3] Un medalion se regăseşte la: Pr. Drd. Cristian Muntean, *Personalitatea Pr. Prof. Dr. Constantin Gh. Nazarie şi rolul său în campania militară din 1916–1918*, în „Glasul Bisericii”, LVIII, (2002), nr. 1–3, p. 73 ş.u.

condamnaţi de cele mai multe ori pentru „uneltire împotriva ordinei sociale”, şi o serie de preoţi militari, veterani ai celor două conflagraţii mondiale. Un caz arhicunoscut este cel al preotului prof. Gh. I. Cotenescu, fost preot militar cu gradul de căpitan, în războiul de reîntregire a neamului. Acesta a fost închis timp de un an (1949–1950), fiind condamnat pentru susţinerea partizanilor anticomunişti argeşeni şi dâmboviţeni din Munţii Muscelului[4].

Subliniem faptul că iniţiativa Parlamentului României de a adopta prin lege ziua de 9 mai (Cei 40 de Mucenici de la Sevastia) ca *Ziua Deţinuţilor Politici Anticomunişti din Perioada 1944–1989* este unul dintre acele acte ce trebuia împlinite, întru restituirea memoriei colective a tuturor celor căzuţi, dispăruţi sau torturaţi în temniţele comuniste.

După 1990, cel mai important act legislativ care reglementează situaţia preoţilor militari este *Legea nr. 195/06.11.2000 pentru constituirea şi organizarea clerului militar*[5], un revers al istoriei pentru toţi preoţii ce au suferit în epoca de tristă amintire. Remarcabilă este bogata activitate, din ultimul sfert de veac, realizată de o mulţime de preoţi militari români, care au desfăşurat misiuni în teatrele de operaţiuni din: Bosnia, Irak, Afganistan etc.[6]

Situaţia în prezent a preoţilor capelani din judeţul Dâmboviţa. Cultul eroilor este unul răspândit în judeţul nostru, mai cu seamă că foarte multe lăcaşuri de cult dâmboviţene poartă hramul unor sfinţi militari (reprezentaţi după 1990 şi pe drapelele de luptă) sau „Înălţarea Domnului – Ziua Eroilor”, mai multe biserici dâmboviţene numindu-se „a Eroilor”: biserica ce poartă hramul „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul” din Găeşti (aici fiind şi un cimitir al ostaşilor anonimi „de toate naţiunile”, căzuţi în luptele din oraş din 1916–1918, celelalte Cimitire de onoare ale Eroilor fiind în Sălcuța, Titu și Teiș, în toate acestea fiind înhumaţi peste 1.000 de eroi), Catedrala Eroilor din Târgovişte, cu hramul „Înălţarea Domnului”, ridicată prin osârdia preotului Gh. Chivulescu în anii ’90, târnosită la 28 sept. 2003, şi altele asemenea.

Acest cult al eroilor nu s-ar fi menţinut viu, fără implicarea militarilor de carieră, a veteranilor de război, a familiilor acestora, dar, mai înainte de toate, fără activitatea preoţilor militari.

În judeţul Dâmboviţa sunt în prezent zece preoţi capelani, distribuiţi în toate oraşele semnificative din judeţ, inclusiv în oraşul reşedinţă, cu excepţia oraşului Titu. Există un preot capelan în învăţământul universitar, Pr. Conf. Dr. Mihail Teodorescu, care slujeşte în Capela Universităţii „Valahia” din Târgovişte cu hramul „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul”, monument istoric din secolul al XVII-lea.

Alţi cinci preoţi capelani slujesc în lăcaşurile de cult din spitalele dâmboviţene, după cum urmează: Pr. Nicolae Tănase la Capela Spitalului Judeţean Târgovişte cu hramul „Sf. Mc. Doctori fără de arginţi Cosma şi Damian”, dată spre slujire în anul 2000; Pr. Ciprian Prisiceanu – Capela Spitalului Municipal Târgovişte cu hramul „Sf. Ier. Spiridon”, sfinţită la 9 nov. 2010; Pr. Cristian Delureanu – Capela Spitalului Ochiuri cu hramul „Naşterea Domnului”, sfinţită în anul 1994; Pr. Ion Bârză – Capela Spitalului Pucioasa; Pr. Alexandru Florea – Biserica Spitalului Moreni cu hramul „Sf. Mc. Pantelimon”, sfinţită la data de 13 mai 2008[7].

Pe lângă cei amintiţi, îşi mai desfăşoară activitatea trei preoţi capelani militari şi un diacon. Pr. Mihai Fluture şi diac. Emil Călin deservesc cadrele şi familiile acestora din Garnizoana Militară, slujind în Biserica Militară „Sfânta Treime” din Teiş, sfinţită la 24 iun. 2013.

Aflată în fosta capitală a Țării Românești, Garnizoana Târgoviște are o istorie îndelungată, aici regăsindu-se de-a lungul timpului mai multe structuri militare, unele desfiinţate altele reorganizate: Regimentul III Dâmbovița nr. 22 Infanterie (d. 1880 din Reg. 22 Dorobanţi), Regimentul 10 de Roşiori (d. 1910), Regimentul 62 Infanterie (d. 1914), Batalionul 1 Care de Luptă (d. 1919), Legiunea de Jandarmi Dâmboviţa (d. 1931), Regimentul 47 Artilerie Antiaeriană, Batalionul 114 Tancuri, Batalionul 22 Transport, Batalionul 235 Sprijin Logistic etc.[8]

Un exemplu pentru clerul militar dâmbovițean, care a servit până la trecerea sa în rezervă (1948) toate unitățile din Garnizoana Târgoviște, dar și pe fronturile celui de-al Doilea Război Mondial, a fost preotul locotenent-colonel Veron Mușătescu (n. 1905), apreciat prin rapoarte pozitive de toți superiorii săi bisericești sau militari, pentru conferințe, predici, slujbe, „supunere și dragoste de neam și patrie”[9].

Preoţii capelani militari din penitenciare deservesc atât deţinuţii, cât şi personalul de specialitate. Pr. Savin Liţă, slujitor la Capela Penitenciarului Mărgineni cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul”, sfinţită la data de 6 ian. 1995, deserveşte un număr de cca. 800 de deţinuţi şi un număr de cca. 300 de angajaţi. Primul capelan al Penitenciarului Găeşti a fost Pr. Olivian Pop (1996–2006). Acestuia i-a urmat Pr. Marian Oană, care slujeşte în Capela „Sf. Ioan Gură de Aur” a Penitenciarului Găeşti, târnosită la 13 nov. 1997, deservind un număr de cca. 500 de deţinuţi şi aproximativ 170 de angajaţi ai penitenciarului.

Specificul activităţii preoţilor militari. Preoţii capelani militari fac dublă ascultare. Ei se supun canonic ierarhiei bisericeşti, iar pe linie de comandă, superiorilor militari în grad şi/sau funcţie. Salarizarea preoţilor militari este diferită de cea a preoţilor de enorie, astfel, preotul militar, prevăzut în organigrama unităţii militare în cadrul căreia acti-

[4] Radu Petrescu-Muscel, *130 de ani de la naşterea Preotului Profesor Gheorghe I. Cotenescu 1886–1965*, în „ABAT”, 2016, p. 347.

[5] Lege publicată în „Monitorul Oficial” nr. 561/13.11.2000.

[6] A se vedea, de ex., Bogdan Stoica-Găeşti, *Preotul militar Nicolae Nica: „Moartea se teme de cel ce nu se teme de ea”* (interviu), în „ProARME” nr. 1 (20)/ian.–apr. 2015, p. 7–10.

[7] După *Şematismul Arhiepiscopiei Târgoviştei*, în „ABAT”, 2016, p. 322–333.

[8] Mai multe la: col. ing. Nicolae Antonie, *Garnizoana Târgovişte, punct strategic hotărâtor pe harta militară a României*, în „Eroica” nr. 3–4 (49–50)/2015, p. 56–58.

[9] Dr. Luminița Giurgiu, *Un apostol al plaiurilor dâmbovițene: preotul locotenent-colonel Veron Mușătescu – confesorul Garnizoanei Târgoviște*, în „Eroica” nr. 3–4 (49–50)/2015, p. 20–23.

Capela Penitenciarului Găeşti

veează, are un salariu lunar fix, din bugetul ministerului căruia îi aparţine unitatea respectivă (de ex. Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiţiei). Programul este unul diferit de cel parohial, analog mai degrabă instituţiilor publice. Dacă preotul de mir îşi desfăşoară pastoraţia în parohie, ceea ce înseamnă un teritoriu mai mare, însă delimitat, în cazul preotului militar, teritoriul acestuia este unitatea militară, cu excepţia vizitelor la domiciliul angajaţilor unităţii pentru diferite servicii (de pildă, sfinţirea casei) ori participarea în teatrele de operaţiuni departe de ţară.

În privinţa serviciilor, o statistică ar releva faptul că, dintre cele şapte Taine, Botezul (pedobabtismul), Mirungerea şi Cununia sunt serviciile cele mai rare pe care le administrează un preot capelan militar, însă acesta efectuează servicii specifice: serviciul religios la sacralizarea jurământului militar, rânduiala sfinţirii drapelului militar, *Te-Deum* la plecarea/întoarcerea din misiune, slujba parastasului pentru militari etc.[10]

Implicarea Bisericii se evidenţiază şi prin prezenţa permanentă a acesteia la toate solemnităţile legate de: *Ziua Armatei* (25 oct.), *Ziua Forţelor Terestre* (23 apr.), *Ziua Poliţiei* (24 mar.), *Ziua Jandarmeriei* (3 apr.), *Ziua Pompierilor* (13 sept.), *Ziua Veteranilor de Război* (29 apr.), *Ziua Armei Tancuri* (1 aug.), *Ziua Eroilor*, „Asociaţia Naţională a Veteranilor de Război", „Asociaţia Naţională Cultul Eroilor – Regina Maria", revista „Eroica" (apare la Târgovişte), sfinţirea unor *Monumente ale Eroilor* etc. Totodată, Ierarhul locului transmite mesajele Sale cu aceste prilejuri.

La rândul lor, militarii sunt prezenţi la toate sărbătorile civice sau creştine ale Cetăţii: Bobotеaza (6 ian.), Naşterea Maicii Domnului (8 sept. – *Ziua Municipiului Târgovişte*), Sf. Ier. Nifon (11 aug.) etc., în calitatea lor de creştini practicanţi, în timp ce jandarmii şi poliţiştii se asigură ca evenimentele să se desfăşoare fără incidente. Nu de puţine ori este prezentă şi garda de onoare. La fiecare Liturghie, prin ectenii şi nu numai, Biserica înalţă rugile sale necontenit, pentru: pacea lumii, pentru cârmuitori, pentru cei robiţi, pentru cei aflați în lagăre și închisori, „pentru ostaşii români căzuţi pe toate câmpurile de luptă", pentru apărarea credinței și a patriei.

În penitenciare, preoţii capelani militari oficiază duminica şi de sărbători utrenia, vecernia şi Sfânta Liturghie, iar în zilele de rând, rugăciunea de dimineaţă, acatiste şi paraclise. De asemenea, preotul de penitenciar desfăşoară programe de cateheză şi convorbiri duhovniceşti, acordă consiliere spirituală deţinuţilor şi poartă cu aceştia convorbiri individuale, metode extrem de importante pentru sănătatea spirituală a celor privaţi de libertate. La iniţiativa şi prin mijlocirea preotului capelan, majoritatea deţinuţilor sunt implicaţi activ în diverse proiecte religioase, culturale sau filantropice: *Pelerin la locurile Sfinte*, *Mărturisire şi memorie în penitenciarele româneşti*, *Proiectul de Crăciun*, *Festivalul de folclor pentru deţinuţi*, *Daruri pentru persoanele private de libertate* ş.a.m.d.[11]

Încheiere. Toate proiectele amintite nu ar fi fost posibile fără colaborarea rodnică a celor mai vechi instituţii fundamentale ale statului: Biserica şi Armata. Rolurile spiritual, educativ, cultural şi social ale preotului capelan militar sunt de strictă necesitate în vremurile noastre. Este dovedit faptul că, astăzi, mulţi tineri care sunt lipsiţi de disciplina militară (prin excluderea obligativităţii serviciului militar, obligativitate reintrodusă în unele ţări vestice) ajung, în scurt timp, să fie lipsiţi de însăşi libertatea lor. Închiderea sau restrângerea multor unităţi militare (de ex.: Boteni – Dâmboviţa) conduce la diminuarea numărului de preoţi capelani militari.

Ziua Naţională a României sărbătorită la Târgovişte.

Cu toate acestea, cei care activează astăzi se înscriu cu onoare în rândurile înaintaşilor lor, care au servit patria pe toate câmpurile de luptă din Balcani, Europa Centrală şi de Est sau, mai nou, de pe alte continente.

[10] Aceste servicii au fost actualizate prin Adresa circulară a Cancelariei Sfântului Sinod al BOR nr. 6347/19.07.2012.

[11] Detalii în *Raportul privind activitatea desfăşurată de Penitenciarul Găeşti în anul 2016*, postat pe http://anp.gov.ro/web/penitenciarul-gaesti/raport-de-activitate, disponibil la data de 24.03.2017. A se vedea şi *Acţiuni filantropice în Arhiepiscopia Târgovişte*, articol postat pe http://arhiepiscopiatargovistei.ro/stiri/ac-iuni-filantropice-pascale-n-arhiepiscopia-t-rgovi-tei.html, disponibil la data de 25.03.2017.

Călătoria lui George Enescu la New York (1946)

(*Caietul nr. 6/1986*, ciclul: *Spovedania unui copil al Dunării*, nepublicat)

de **Zaharia Potârniche**

Am reţinut notiţa intitulată „Autograf”, publicată în ziarul „România Liberă” ieri, de Ion Popovici. Nu este o coincidenţă apariţia acestei notiţe, cu ştirea că în portul Constanţa se afla de câteva zile, în vizită, vasul amiral a Flotei a III-a americane din Mediterană, şi o fregată. Este un gest de curtoazie din partea noastră, amintind de acea vizită în SUA, făcută acum 40 de ani, la un an după terminarea războiului, de către marele nostru **George Enescu** (***foto***), deci în 1946. Atunci, compozitorul a călătorit cu „Ardealul”, una dintre puţinele nave comerciale ale Serviciului Maritim Român rămasă după război. Era un vas de pasageri şi cargou de vreo 8 000 de tone, dintr-o serie de trei sau patru nave care fuseseră puse în serviciu între cele două războaie mondiale. Le ştiam pe toate, fiindcă întotdeauna acostau la debarcaderul din faţa Vămii de la Sulina, venind de la mare sau de la Galaţi, prin anii 1935, până la începerea războiului. Alt vas din clasa „Ardealul” era „Suceava”. Pe celelalte nu mi le amintesc. Ca toate navele româneşti, şi pe acestea le recunoşteam încă de când apăreau la orizont, vopsite în două culori, alb şi negru, iar coşurile albe cu o mică dungă neagră la partea superioară. Toate navele noastre de pe atunci erau acţionate de maşini cu aburi. Motoarele au apărut puţin mai târziu pe Dunăre, iar pe mare, la noi singurul, era vasul de pasageri „Transilvania”, care luase locul micului pasager „Principesa Maria”, care-şi făcea ultimul drum spre şantierele Fernic, de la Galaţi prin 1934, sau ’35, unde a fost dat la fier vechi. Ultima cursă a acestei vechi şi frumoase nave româneşti de lux, dar care nu mai corespundea normelor de siguranţă, a fost făcută sub comanda căpitanului Ştefan Alexandrescu. Atunci când vasul a făcut oprirea la Sulina, ultima de fapt, l-am întâmpinat cu tata pe comandant, urcând pe navă şi fiind invitaţi în careul ofiţerilor, unde am dat peste un lux bogat, cu lambriuri vechi şi pluş roşu, care ne-a lăsat puţin intimidaţi. Dar cum comandantul era naşul meu, cel care mă botezase, până la urmă a trebuit să ne simţim bine acolo, la el, unde am luat masa împreună cu încă vreo câţiva ofiţeri. Au trecut de atunci aproape 50 de ani când, iată, notiţa din ziar redeşteaptă figura acestui bărbat minunat, totdeauna primitor, aşa cum îl vedeam cândva pe Maurice Chevalier pe ecranul de cinema. Avea ceva foarte apropiat din zâmbetul şi mimica marelui actor francez şi cântăreţ, mai puţin însă statura. Vocea o avea puţin tremurată, vorbind mai calm şi cu o blândeţe care-l făcea iubit de toţi cei din jurul lui. Era vară atunci pe „Principesa Maria” şi naşul meu era îmbrăcat de sus până jos în uniforma lui albă, imaculată. Mulţi alţii, cei care au citit notiţa din ziar, şi-au pus întrebarea, poate, în legătură cu cine a fost comandantul navei „Ardealul” în septembrie 1946, când George Enescu a plecat în prima călătorie de după război în SUA, fiindcă Mircea Nicolau, comandantul secund, protagonistul articolului din ziar, și nici autorul articolului, nu ne spun. De aceea, o spun eu: comandant a fost Ştefan Alexandrescu, şi el a avut multe amintiri din acea călătorie; oare, ce a făcut cu ele?...

Navele româneşti nu circulau pe atunci sprea această destinaţie şi dacă „Ardealul” a făcut această cursă, acest lucru a fost organizat special pentru a-l duce pe George Enescu. Un gest deosebit al guvernului Petru Groza de atunci şi al fostului ministru al transporturilor din acest guvern, Gheorghe Gheorghiu-Dej. Despre această călătorie, naşul meu mi-a povestit, în toamna anului 1947, la Bucureşti, unde îl întâlnisem ca student, atunci când el, retras la pensie, se stabilise, că, într-adevăr, cele trei săptămâni, cât a ţinut traversarea Oceanului, prezenţa marelui muzician la bord a fost pentru întreg echipajul o sărbătoare. Îi plăcea lui Enescu să stea mult pe corvetă, într-o tăcere desăvârşită, şi să privească imensitatea albastră a apelor, să asculte muzica lor; a vântului ce şuiera prin spraiuri, mai ales, în timp ce nava dansa uşor. Apoi trecea la pianul ce-i fusese pus la dispoziţie şi de unde nu se ridica ceasuri de-a rândul. Şi marinarii făceau o liniște desăvârşită, ascultând notele ce-şi luau zborul spre eterul nemuritor al naturii. Doar zgomotul maşinii devenit familiar compozitorului se mai auzea pe punte în acele momente. S-au despărţit cu multă părere de rău de pasagerul lor la New York, de unde Enescu şi-a început atunci seria de concerte. Iar nava „Ardealul”, după o escală de câteva zile, şi-a început călătoria de întoarcere spre ţară. Dar totul nu mai avea farmecul cu care au făcut primul drum. S-a întors atunci din America naşul meu cu o căţeluşă din rasa Setter Englez, dăruită lui de un comandor american. Era albă cu pete negre. Au traversat oceanul împreună şi i-a devenit atunci, în 1947, şi mulţi ani după aceea, prietenă credincioasă; în dimineţi ori seara, îl întâlneam pe bulevardul fost Carol, actualmente Republicii, pe trotuarul dintre biserica

Armenească şi Calea Moşilor însoţit de ea. O chema Dixi. Îl cunoscuse şi ea pe Enescu. Multă vreme după aceea, un urmaş al căţeluşei de origine americană i-a fost, de asemenea, prietenă de amintiri şi sinceritate acestui om care a avut parte de o soartă nemiloasă, după peste 35 de ani de îmbarcare, în slujba Serviciului Maritim Român, trecut prin toată ierarhia ofiţerilor de punte de pe acea vreme. A greşit naşul într-o alegere ce trebuia să o facă în 1946, când se reântorcea cu vaporul din America? Faptul că i se acordase încrederea şi cinstea de a face acest drum dovedea că era un comandant foarte apreciat de regimul de atunci, el însuşi fiind un ofiţer deosebit de iubit de marinari pentru omenia lui; foarte puţin distant, îşi trata subalternii cu respect, indiferent de poziţia pe care stăteau acolo, pe puntea navei sau dedesubt, la maşinile cu aburi ori la cazane, unde aruncau cărbunii în gura lacomă a căldărilor. A fost chemat de conducătorul partidului de atunci, Gh. Gheorghiu-Dej, şi i s-a propus numirea lui în funcţia de conducere a Serviciului Maritim Român, care trebuia organizat şi pus pe picioare după ce trecuse războiul. Desigur că asta implica, nu după multă vreme, intrarea lui în rândurile partidului. Dar naşul meu nu a înţeles nici vremurile, nici viitorul. Era atunci în 1946, când monarhia încă mai avea să existe timp de aproape doi ani, iar partidele politice istorice îşi aveau însemnătatea lor la crearea unei bune părţi din societate, Ştefan Alexandrescu fiind legat prea strâns de acea clasă intelectuală cu vederi „istorice”, deşi nu făcuse niciodată şi refuza şi acum să facă parte din vreo categorie politică. A refuzat funcţia, arătând că se simte obosit şi că ar dori să se pensioneze, ceea ce s-a şi întâmplat. Şi aşa, acest comandant valoros a ratat o şansă unică pentru el şi pentru ai lui, o ocazie care ar fi pus în fruntea SMR-ului un om cu multă experienţă, unul care ar fi adus servicii devotate ţării. Şi n-a făcut-o. Nu se gândise la viitor, ştiind că are un apartament nou nouţ într-un bloc pe strada Spătarului, chiar la intrarea a doua pe strada din Bulevardul Republicii, la primul etaj; avea o limuzină marca Mercedes, bani destui economisiţi, ceva lucruri, bijuterii de valoare şi nu se temea de viaţă. Dar cine s-ar fi putut împăca cu viaţa de uscat pe asfaltul bucureştean, când timp de 35 de ani a avut sub picioarele lui puntea legănată a atâtor nave şi întinsele orizonturi albastre ale mărilor, porturile devenite atât de familiare, unde cunoştinţe şi prieteni de o viaţă îl aşteptau şi se bucurau atunci când vasul făcea escală, la intervale regulate? Nu după multă vreme, şi-a dat seama naşul meu de marea greşeală pe care o făcuse, dar era prea târziu ca să mai revină asupra hotărârii luate atunci. Alţii în locul lui duceau acum destinele Marinei Comerciale Române, iar el începea să fie din ce în ce mai mult un străin şi un om uitat.

Autograf

„Pentru domnul Mircea Nicolau, sincera amintire de la George Enescu, 22 septembrie 1946". Fostul marinar — astăzi pensionar cu domiciliul la Constanța, căruia i-a fost dedicat acest autograf privește cu nostalgie chipul marelui muzician, povestindu-ne împrejurările în care l-a cunoscut îndeaproape pe marele maestru. „Era la începutul lunii septembrie, în urmă cu 40 de ani. Nava „Ardealul", pe care eram comandant secund, pleca în prima sa cursă, după război, în S.U.A. Nu mică a fost bucuria echipajului nostru de a-l avea printre pasageri pe George Enescu. Toți l-am înconjurat cu mult respect

La Constanţa, nu se putea duce. Erau acolo prea mulţi care îl cunoşteau de o viaţă, dar ţinuta civilă în care se perinda trupul lui firav şi sentimentul inutilităţii lui atunci când nu avea mai mult de 53 de ani, măreau proporţiile tragediei sufleteşti pe care o trăia. Mişcarea vapoarelor în portul Constanţa îi aducea în minte coşmarurile unei pierderi ireparabile şi, de aceea, după pensionare, piciorul nu i-a mai călcat multă vreme la Tomis. Păstra în dulap uniforma lui de gală de comandor de marină şi odată, arătându-mi-o, mi-a spus:

– Cu ea mă vor înmormânta!...

Şi ultimul lui drum pe mare a fost acea vizită în SUA, cu George Enescu, pe vasul „Ardealul”, pe care nu-l putea uita şi despre care îmi povestea adeseori, fără ca eu să îl întreb ceva. Atunci şi-a desfăcut întreaga gospodărie de la Constanţa, unde locuia într-un mare apartament de pe strada Carol I, colţ cu strada Mangaliei, şi a venit la Bucureşti. A încercat, împins de alţii, să înceapă o afacere şi să deschidă o bodegă pe strada Vasile Lascăr, prin apropierea hotelului actual „Naţional”, pe atunci, Casa Asigurărilor Sociale, dar peste câteva luni, după ce a cheltuit o mulţime de bani, a trebuit să închidă. El, omul mării, să ajungă proprietar de bodegă la Bucureşti!....

A murit nefericit şi bolnav, cu o pensie cu care de-abea îşi putea ţine zilele împreună cu soţia lui, în vara anului 1973, la vârsta de 79 de ani, după ce şi-a purtat remuşcarea unei greşite hotărâri timp de peste 25 de ani. În toţi aceşti ani, urmaşii căţeluşei aduse din America i-au fost prieteni şi confidenţi. Întotdeauna, pe fotoliul din camera lui dormea căţeluşa preferată, și nu exista zi, chiar atunci când de-abia îşi mai târa paşii, zâmbitor totuşi faţă de mine, să nu ţină de lesă câinele, la o plimbare, care era nelipsit de lângă el.

Dorinţa de a fi înmormântat în uniforma lui de gală nu şi-a putut-o realize, nevoit încă în viaţă fiind să-şi vândă aceste veşminte pentru a-şi procura banii necesari tratării unei boli incurabile pe care a purtat-o timp de aproape 20 de ani, anume cancerul. Acum, uniforma lui de gală, achiziţionată de Administraţia teatrelor din Bucureşti, apare la diferite ocazii pe scenele Capitalei. Poate e mai bine aşa, dar cine mai ştie azi că acea uniformă poartă urmele omului care a fost comandantul de cursă lungă Ştefan Alexandrescu?

George Enescu, de fapt nu s-a mai întors în ţară de atunci. A rămas şi a trăit în străinătate, acum dormind în cimitirul de la Paris, iar palatul de pe calea Victoriei, unde a trăit o parte din viaţa lui alături de prinţesa Măruca Cantacuzino, cu care era căsătorit, a fost, o vreme, Muzeul „George Enescu”, ca apoi să devină Muzeul Muzicii. De ce? Nu merita Enescu un muzeu într-o asemenea construcţie?

Cât despre Ştefan Alexandrescu, eu cred că nu trebuia abandonat atunci. Nu se putea cere unui om care a trăit într-o altă societate să ia o hotărâre rapidă. Guvernul nu trebuia să-i accepte pensionarea. Trebuia să-i acorde un concediu de odihnă şi sigur că viaţa lui ar fi fost alta, iar ţara ar fi beneficiat de pe urma cinstei şi experienţei lui redutabile. Dar viaţa e haină, aproape nedreaptă de cele mai multe ori.

Dada Lica

de **Nicolae Diaconu**

Soţii Lica şi Miei Mărghidanu erau stabiliți în „satul nou” Răsfirați ca urmare a împroprietăririi de către Carol I în anul 1891. Primiseră un loc de casă la capătul străzii ce se termina în lunca pârâului Tecuci, acolo unde era instalată o punte de lemn căreia îi spuneam – i se mai spune și acum – „Podișcă”. Această luncă era locul unde păsteam vitele, locul de joacă, îndeosebi a *popicului* și *purcelei*, duminicile având loc tot aici și hora satului. Pârâul Tecuci constituia hotarul dintre satul nou Răsfirați și vechea comună Didești, trecerea realizându-se pe podișcă, iar mai la deal pe podul lui Durlea, pe aici făcându-se legătura și cu cătunul Nătărăi. Mai era cunoscută ca Valea lui Țâbuș, datorită unui personaj pe nume Ion Fieraru – zis Țâbuș –, vecin cu familia Mărghidanu, originar din Stoicănești. Trecuse Oltul împreună cu câțiva consăteni, printre care și Costică Bugheață, vecini, de-acuma aducând și „Călușul”, al cărui „Vătaf” (Mut) a fost până la „transformarea socialistă a agriculturii”. Mai toate luncile aveau nume de vale, precum Valea lui Durlea, Valea lui Caragea – cu podul Caragea, de peste același pârâu Tecuci, stabilind granița cu noul sat Însurăței –, Valea lui Țoiu și Valea lui Ciobănoiu. Momentan, Valea lui Țâbuș a dispărut din peisaj. A fost plantată cu puieți („plopi canadieni”), care s-au dezvoltat așa de bine că au fost tăiați și valorificați. Replantați, noii puieți se dezvoltă tot așa de bine. Acest lucru a fost posibil când au dispărut din curtea sătenilor animalele, dar și copiii ce le păsteau, locul de joacă și hora satului de odinioară. Ceata de călușari a lui Țâbuș s-a destrămat, fapt ce a dus la dispariția vechii denumiri, locul numindu-se „La Luță”, după numele ginerelui dadei Lica, Ilie Luță.

Miei Mărghidanu, tâmplar de meserie, foarte priceput, și-a construit o casă mare, pe care am prins-o și eu, ulterior a fost demolată și împărțită de cei doi copii rămași în viață, Gheorghe și Veta. Bun meseriaș, a reușit să-și învețe copilul cel mare, pe Aristică, tâmplăria, asemeni vecinului Costică Bugheață, tot tâmplar, dar nu numai, foarte priceput la confecționarea fuselor, a lingurilor, suveicilor, răschitoarelor, vârtelnițelor, dăracelor, pieptenilor pentru cânepă și rogojinilor, transmițându-i meseria ginerelui, de-acuma Victor Banu, celebrul rotar.

După cum spunea tata, Miei Marghideanu avea o livadă cu pomi fructiferi care s-au păstrat până în Colectiv, când au fost scoși, folosind terenul ca „lot ajutător”. Toate bune până la începutul Primului Război Mondial, când dada Lica își pierde soțul în acvest eveniment nefericit care a îndoliat multe familii și îndeosebi tinere soții. Dada Lica, începând de acum, își va crește singură cei trei copii, pe Aristică, Gheorghe și Veta. Viața și greutățile au călit-o, reușind să le învingă, să le facă față. Dar soarta va fi nemiloasă a doua oară cu ea când, în cel de-al Doilea Război Mondial, își va pierde primul copil, pe Aristică. A reușit să depășească și acest necaz, ieșind și mai întărită. Înzestrată cu o bunătate rar întâlnită și pe care doar cei care au depășit necazurile o pot avea; numai ei pot să-i ajute pe cei slabi, suferinzi și loviți de soartă, fiindcă numai ei îi pot înțelege. A căutat și a reușit să-i ajute dezinteresat, cu pricepe și devotament în tot ce făcea, prin intervențiile sale. Dacă te durea capul și nu-ți mai trecea, de exemplu, după ce te dădeai de ceasul morții ce să faci, gândindu-te că poate ești deocheat, te duceai la dada Lica sau mai degrabă o chemai acasă. Și dada Lica venea, te așeza în poala ei, îți făcea un masaj, rostind descântecul în funcție de persoana deocheată: băiat, fetiță, bărbat, femeie, tânăr, om în vârstă etc.

Aceste descântece s-au transmis din generație în generație, fiind adunate în *Cartea de descântece culese din gura babelor celor mai bătrâne*, precum descântece de dragoste, de isdat, de deochi, de însurătoare, de măritat, de junghi, de plămădit, de beție, de Muma Pădurii, de dat în bobi, de gâlci, de urât, de brâncă, de najit etc.

Un exemplar al acestei broșuri a aparținut sorei mai mari a lui tata, Sanda Diaconu din comuna Didești, fostă elevă la Școala Pedagogică din Turnu Măgurele în anul 1916, pe care nu a mai putut să o termine din cauza Primului Război Mondial. Iată câteva descântece, așa cum sunt ele scrise în carte:

De deochi

Pasăre albă,/ Codalbă,/ Sus sărișI,/ Jos plesnișI,/ Plesnească ochii râmnitorilor,/ Plesnească ochii deochitorilor,/ Cine a râmnit/ A și plesnit,/ Care a deochiat/ A și crăpat,/ Și (se spune numele celui descântat) *a rămas/ Curat, luminat,/ Ca un argint strecurat,/ Cum Dumnezeu l-a lăsat.*

Tot de deochi

Tu strigoiule,/ Tu muroiule,/ Tu leule,/ Tu deochetorule,/ Tu moroaico,/ Tu leoaico,/ Tu deoaico,/ Unde fata cosiță nu împletește,/ Voinic nu chicotește,/ Securea nu pocnește,/ Popa nu citește./ În copitele ciutelor,/ În fundul mărilor,/ Acolo să vă duceți,/ Acolo să prânziți,/ Acolo să vă odihniți,/ Să lăsați pe (se spune numele celui descântat)*/ Curat, luminat,/ Ca argintul strecurat,/ Ca din cer picat.*

Tot de deochi

De o fi deochiat de sfinte/ Cu inimile bune,/ Sfintelor bunelor,/ Line

ca apa,/ Moi ca mătasea,/ Dulci ca mierea,/ Pe... să-l lăsați/ Curat, luminat,/ Cum Dumnezeu l-a lăsat./ De l'o fi deochiat nevestele,/ Să le crape țâțele,/ Să le curgă laptele,/ Să le plângă copilele,/ Să-i sece rodul./ De o fi deochiat de fântână,/ Să-i sece apa cea lină,/ De o fi deocheat de potecă,/ Inima pe ea să nu treacă,/ De o fi deocheat de vânt,/ Să nu bată pe pământ,/ De o fi deochiat de pădure,/ Să nu-i dea mugure,/ De l-o fi deocheat păsările,/ Să le cadă penele,/ De o fi deochiat de lună,/ Să-i piară a sa lumină,/ De o fi deochiat de soare,/ Să nu poată arde tare./ Să lăsați pe.../ Curat, luminat,/ Cum Dumnezeu l-a lăsat/ Pe Domnul Christos,/ Că nu e bolnăvicios.

Tot de deochi

Pasăre albă,/ Codlbă,/ Pică aici,/ Pică colea,/ Pică în vârful de petricea./ Pasărea dacă pica,/ Piatra se despica,/ Despică ochii strigoiului,/ Despică ochii moroiului,/ Despică ochii râmnitorului,/ Despică ochii deochitorului,/ Despică ochii leului,/ Pe ai strigoaicei,/ Pe ai moroaicei,/ Pe ai râmnitorului,/ Pe ai deochitorului,/ Pe ai leoaicei,/ Pe ai râmnitoarei,/ Și a rămas/ Curat și luminat,/ Ca din cer picat,/ Cum Dumnezeu l-a lăsat.

Tot de deochi

Vine ciuta de la munte,/ Lingându-și puii pe frunte,/ Îi linge pe pistricei,/ Și pe frumușei,/ Și eu pe... îl ling/ De deochiu,/ Dintre ochiu,/ Cât o sta vântul în gard,/ Atât a sta deochiul în cap,/ Și să fugă prin sat ca un câine turbat./ Cu coada îndoită/ Și unde o cădea,/ Acolo s'o frângea,/ Acolo o muri,/ Pe... să'l lase/ Curat, luminat,/ Cum Dumnezeu l-a lăsat.

Dada Lica descânta până îți dispăreau durerile. „Ai fost *deocheat,* maică, uite, mă doare gura de atâta căscat (tot descântând o apuca căscatul). Maică, cu cine te-ai întâlnit? S-a mirat de tine cât ești de frumos, și te-a *deocheat*. Dacă mai întâlnești oameni curioși, mai ales cu ochii verzi, albaștri, negri sau cu sprâncenele îmbinate, să știi că ei *deoache*, roagă-i să-ți zică «*Ptiuu, ptiuu să nu te deochi!»* sau să porți ceva roșu la tine, este bun *de deochi*."

Călcai strâmb, nu mai puteai merge, îți scrânteai (luxai) piciorul, cădeai, îți scrânteai mâna și nu te puteai duce la doctor, o chemai pe dada Lica, dacă aveai cu ce, sau venea ea, îți făcea masaj la picior, ți-l aducea la loc. Te duceai acasă pe picioare sau părăseai patul și îți vedeai de treburi. Te răsturnai cu căruța, îți rupeai o mână, un picior, cădeai de pe căpița cu fân, de pe șira de paie, îți rupeai coastele, picioarele, fugeai la dada: „Și-a rupt al meu piciorul, daă Lico, vino să vezi ce se poate face!" Și, dacă era cazul, dada confirma: „Da, maică, și-a frânt piciorul", după care îți făcea un masaj, te tot încuraja: „Ai să te faci bine și ai să joci din nou la horă!", îți așeza oasele cap la cap și gata. Avea la îndemână bucăți de scoarță uscate, de preferat de tei. Îți aranja piciorul bine legat în bandaje, asigurat între scoarțe, să nu se mai deplaseze oasele, legate „potrivite", cum numai ea știa; după trei–patru săptămâni te vindecai. Apoi iar venea dada Lica, și-ți scotea piciorul din scoarțe. „S-a sudat osul, maică, te-ai făcut bine". Răceai, te durea tot corpul, nu mai erai bun de muncă, venea dada Lica, îți făcea masaj cu gaz, dacă erai copil te împacheta în lână de oaie dată la darac, te îmbălsăma cu țuică și te făceai bine. Când erau răciți rău, bărbații ori și femeile, după masajul cu gaz, le aplica ventuze pe spate, la șale. Ventuzele erau un fel de pahare conice, sub forma unor baloane stas, numite chiar așa, „ventuze", care se găseau la „Sticlărie", un set de 12 bucăți. După masaj, imediat se aplicau ventuzele. Cu ajutorul unei fețtile, prinsă într-un suport de metal îmbibat cu gaz, aprins la flacăra unui chibrit, se încălzea ventuza (temperatura acumulată era cea care determina succesul masajului), apoi se aplica pe locul dureros, de regulă trei rânduri, una lângă alta, acoperite imediat cu pătură, plapumă, să țină căldura și să scoată răceala din bietul om. Dacă temperatura acumulată de ventuză era mare, aceasta se lipea așa de tare că era foarte greu s-o mai dezlipești. Dada Luca nu greșea niciodată. După două–trei zile, scăpai de răceală și durere. Aveai niște copii neascultători, mai ales iarna, care alergau cu gura căscată, nu purtau fular, mâncau ori sugeau țurțurii de gheață ca „pe alviță" și li se umflau gâlcile (amigdalele), nu mai puteau vorbi, mânca, venea dada Lica, îi „trăgea de gâlci", le da cu sare în gât și imediat se vindecau. Aveai soțul plecat în război, concentrat în armată și nu mai scria acasă, nu aveai de multă vreme nici-o veste de la el, sau aveai un copil plecat undeva departe – băiat, frate, soră – și nu-ți mai scria nicio scrisoare, te duceai la dada Lica cu un porumb din recolta ta ca „să-ți dea în bobi" sau, cum ziceam, mai degrabă venea ea la tine. Curăța porumbul, alegând patruzeci și una de boabe, și începea, pe masă, să le descânte după un ritual anume, special pentru astfel de situații: *Patruzeci și unu de bobi,/ Patruzeci și unu de frați,/ Cum știți să înverziți/ Și încolțiți,/ Lumea să hrăniți,/ Așa să știți și să ghiciți,/ Gândul lui.../ Dacă o veni,/ Dacă vine marți/ Să-mi dați/ Temei de nouă-spre-zece,/ La inimă de două-spre-zece,/ Să văd bine/ Că vine,/ Dacă n'o veni,/ Să-mi dați/ Temei de nouă,/ La inimă două,/ Să văd foarte bine/ Că el nu mai vine.*

După ce le descânta pentru persoana dorită, dada Lica proceda la așezarea bobilor într-o anume ordine pe orizontală și verticală, la nimereală. După număratul boabelor așezate și forma lor (mai adunate sau împrăștiate), dada tălmăcea ce și cum. Dacă în ultima grămăjoară mai rămânea doar un bob, era și mai bine. „Așa dau bobii, maică, vine el în curând, uite, aici arată că este sănătos, e cam supărat, vei primi o scrisoare, o veste bună, și să știi că va veni acasă, uite, bobul ăsta arată că mai e un bob zăbavă". Și de multe ori se adevereau spusele dadii Lica, trăgeau bieții oameni nădejde, trăiau cu speranța.

Visai urât și tot mai des, nu aveai somn, te duceai la dada Lica și îți tălmăcea visele, plecai acasă liniștit. Avea copilul coșmaruri, se trezea din somn plângând, visa urât, îți da niște buruieni să-i afumi camera copilului, toată casa, să fugă „duhurile rele”: „Pune-i-le, mamă, sub pernă, sub căpătâi, să viseze copilul frumos!”

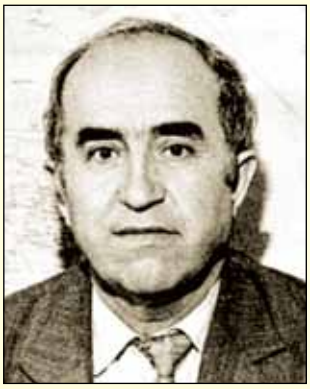
Așteptai să-ți nască soția, nora, fiica și voiai să fie bine, o chemai pe dada să asiste la naștere, să-i taie și să-i lege buricul, și toate se terminau cu bine. Și mulți copii din sat au fost moșiți de dada Lica. Multe, multe știa dada Lica, îți da sfaturi cum să-l „înfășii” în scutece, în plăpumioară, îi făcea masaj, ca să-i crească bine picioarele și mâinile, adică drepte, să se dezvolte și să se dezvolte cum trebuie. Dar pe lângă aceste haruri, dada Lica era pricepută și la treburile gospodăriei, neîntrecută la urzit, năvădit, la tors lână, bumbac, cânepă, la țesut și, mai ales, la cusut ii, cămăși și costume populare, cu arnici și mătase de borangic, trase din gogoșile viermilor de mătase crescuți cu frunză de dud. Se pricepea și la confecționarea țestului de copt pâine, antrenând mai toate vecinele de pe stradă la călcatul și amestecatul pământului necesar pentru țest, să fie trainic, să dureze mult, să coacă bine pâinea, să nu crape. Construia cuptoare de pâine, de gătit, sobe de încălzit, oale și multe, multe lucruri învățate din moși-strămoși și transmise cu drag urmașilor.

A fost o binefacere că am avut-o în mijlocul nostru pe această femeie! A ajutat totdeauna pe cel necăjit, din bunătate, dezinteresată. A crescut șase nepoți: Marin, Viorica, copiii Vetei și ai lui Ilie Luță, Florian, Petre, Iulian (Lili) și Ion, copiii lui Mitrița și Gheorghe Mărghidanu.

Tot dada Lica m-a ajutat, copil fiind, pe la vârsta de trei ani, când mi-am scrântit piciorul, dar și la vârsta de douăzeci de ani, când am avut un cumplit accident de circulație soldat cu fractură de femur. În urma acelui accident, după intervenția chirurgicală, timp de patru luni fiind imobilizat la pat, cu aparat ghipsat, piciorul drept mi-a anchilozat de la coapsă, genunchi și până la talpă, încât am crezut că voi rămâne așa toată viața. Am reușit să-mi recapăt articulația, totuși, datorită încurajărilor, sfaturilor și tratamentului acordat de dada Lica. Îi voi purta mereu recunoștință acestei femei plină de bunătate, care a ajutat, cu pricepere și dăruire, toți oamenii suferinzi din comunitatea noastră, până târziu, la anii senectuții, când modestă și tăcută, cum fusese toată viața, s-a petrecut dintre noi.

Semnal

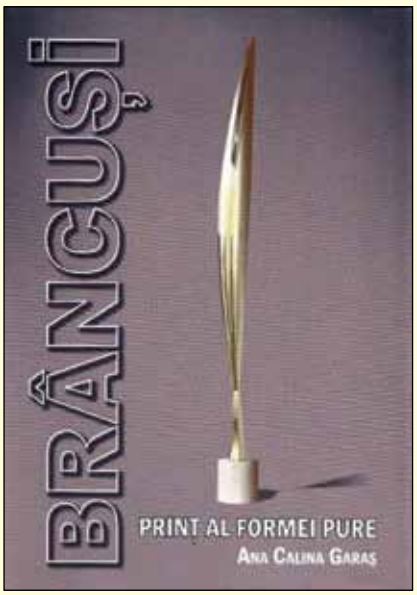
O miraculoasă înviere din uitare

de **Geo Călugăru**

Într-adevăr „vieţile trăiesc prin amintiri“, iar o demonstraţie convingătoare a acestei revelaţii o realizează talentata scriitoare **Ana Calina Garaş** în volumul său *Brâncuşi, prinţ al formei pure*, apărut în anul 2016.

Asumându-şi calitatea de ghid, ferindu-ne astfel de posibile abateri, de la ceea ce şi-a dorit, cu adevărat, să cunoaştem despre Brâncuşi, mă determină să citez necesara sa precizare: „Cartea cuprinde impresii despre viaţa şi opera lui Brâncuşi, bazate pe aforismele sculptorului şi o copilărie imaginară. Personajul istoric este ficţionalizat prin fantasticul din amintire“. Spaţiul temporal în care este urmărită devenirea întru destin a lui Constantin Brâncuşi este 14 iulie 1904, Ziua Naţională a Franţei, când a ajuns la Paris „ca o pasăre atrasă de mirajul înălţimii, către care năzuia şi o va ucide, până în clipa în care „Bronzul polisat al Păsării se transformă deodată într-o flacără orbitoare, *lumină albă a conştiinţei pure*, o întruchipare *a duhului sfânt*“, moment în care avea să spună:

„– Haide bre! (sunt ultimele cuvinte ale lui Brâncuşi, îndemnându-şi sufletul să depăşească ezitarea, să recunoască lumina, să aibă curajul necesar trecerii hotarului dintre lume, în lumea fără dor“!

– Suflete, croieşte-ţi drum spre vastele porţi ce se deschid numai odată, urcă pe Coloană, foc călător unde te aşteaptă *Măiastra* să te ducă departe, aşa, cum ţi-ai dorit în copilărie, tot mai departe, mai departe, mai departe, mai departe – *în Infinit*“.

Este uimitoare capacitatea, care i-a permis autoarei să se oprească asupra bibliografiei selective, bogate şi diverse, conţinând în chiar titlul lucrărilor, acele elemente, care valorificate, cu o profundă simţire şi raţiune şi, fără îndoială, un talent excepţional, să ne convingă de faptul că „vieţile trăiesc prin amintiri“, iar o viaţă de om şi artist, cum a fost cea a lui Constantin Brâncuşi, înviat din uitare, performantă realizată de distinsa scriitoare Ana Calina Garaş este darul suprem, ce ni se putea oferi, la împlinirea a 140 de ani de la naştera sa.

Paul Rezeanu, cunoscut brâncuşolog din Craiova ne convinge prin lucrarea sa „Brâncuşi tatăl nostru“, că înţeleptul de la Hobiţa este, prin profunzimea aforismele sale „tatăl nostru“ iar prin sculpturile sale este tatăl sculpturii moderne universale – adevăr exprimat şi de autoarea noastră, cu fior artistic indiscutabil, meritând felicitări, preţuire şi admiraţie.

Domenico 70

Undeva, în economia lunii aprilie a.c., colonelul **Viorel Domenico** ***(foto)*** a fost distins cu Premiul „George Littera” al Asociaţiei criticilor şi filmologilor din cadrul Uniunii Cineaştilor din România (UCIN), la Gala Premiilor UCIN, ediţia 2017, pentru volumul *Jean Georgescu altfel...*, apărut la Noi Media Print în 2016 și semnalat în numărul precedent al „ProARME”-lor, așa că nu mai insistăm. Un premiu cu atât mai important cu cât vine la un frumos moment aniversar: șapte decenii de viață, dintre care o mare parte a fost dedicată cu folos studiilor și cercetărilor în domeniul cinematografiei şi al evenimentelor din Decembrie 1989, dar nu numai... În ceea ce privește premiul amintit, să mai precizăm că acesta, dincolo de faptul că nu a fost unul formal, adică rezumat la o simplă diplomă fie aceasta și poleită, rămâne cu atât mai important cu cât cercetătorul militar i-a avut ca și contracandidați, nominalizați corespunzător, după toate regulile artei, pe redutabilii critici de artă cinematografică Manuela Cernat și Cristian Tudor Popescu. Cât despre medalionul inclus acum și aici, în „ProARME”, acesta trebuie interpretat ca un gest de onoare din partea subsemnatului pentru un om, un camarad și în fond prieten care cândva, mai mult sau mai puțin întâmplător, mi-a făcut un mare bine și căruia, indiferent de ceea ce a urmat mai apoi, nu am cum să nu-i fiu recunoscător. Desigur, cel puțin odată am mai amintit de momentul care ne-a pus pe amândoi pe aceeași orbită și o voi face și acum, fiindcă tot s-a ivit ocazia, nu înainte însă de a relua, pentru mai recenții cititori ai „ProARME”-lor, câteva date din biografia sărbătoritului nostru.

Așadar, Viorel Domenico (n. 20 martie 1947, Breaza) este la origine, ca formaţie profesională mai precis, ofiţer de artilerie antiaeriană şi rachete (1968, Braşov), totodată și jurnalist, absolvent al Facultăţii de Ziaristică (1974, Bucureşti). Între altele, a încadrat funcția de redactor-şef al revistei „Viaţa armatei” (1997–2000), după care a fost director al Studioului Cinematografic al Armatei (2000–2002), redactor-şef al „Jurnalului de Breaza” (2005), şef al departamentului editorial la Institutul Revoluţiei Române, redactor-şef al publicaţiei „Caietele revoluţiei române” (2005–2010) și, în același timp, autorul a peste 15 cărţi de beletristică, de istoria filmului românesc (în primul rând militar) şi de istorie contemporană, precum *Mersul pe jos* (1981, proză scurtă, cu o prefaţă de Al. Piru), *Ora eternă* (1985, proză scurtă), *Funcţii ale filmului* (1988), *Scutul de celuloid* (1991), *Influenţa psihologică prin imagini cine-TV* (1994), *Istoria secretă a filmului românesc. 1940–1950* (1996, Premiul UCIN), *Jean Georgescu. Texte de supravieţuire* (1997), *Claymoor* (2003) etc. Alte volume, nu mai puţin importante, privesc evenimentele din Decembrie 1989: *După execuţie a nins* (1991, 2011), *Ceauşescu la Târgovişte. 22–25 decembrie 1989* (1999, 2014), *Revoluţia de ghips* (2011), *De cealaltă parte a baricadei* (2013) – cotate ca bestselleruri şi incluse în bibliografiile obligatorii din mediile universitare –, *Comandoul de partid şi de stat Timişoara* (2015), *GLIM. Generalul Ion Manolescu* (2015), *Albumul „Breaza 500”* ş.a. Între anii 1981–1990, a realizat (ca producător, scenarist şi redactor) o serie de filme documentare de actualitate de scurt metraj precum: *Epopeea Magistralei Albastre* (despre participarea armatei române la edificarea Canalului Dunăre–Marea Neagră), *Pentru pâinea ţării* (în legătură cu implicarea armatei în realizarea Sistemului Naţional de Irigaţii), *Revoluţia salvează naţiunea* (este vorba despre Revoluţia de la 1848), *Un om, o epocă de aur*, *Raport solemn* etc., tematica acestora din urmă nemaiavând nevoie, sper, de niciun comentariu. După 1990, împreună cu regizorul Şerban Creangă, Domenico a realizat filmele *Participarea armatei române la cel de-al Doilea Război Mondial* şi *Istoria Marinei Române*. A mai contribuit, de asemenea, prin semnarea scenariului sau/şi a comentariului, la realizarea filmelor *Generalul Cinema* şi *Acuzat de bună credinţă*, la acesta din urmă fiind inclusiv regizor. Nu în ultimul rând, graţie bazei sale documentare, adunată în zeci de ani, cu pasiune şi nu fără sacrificii materiale, Trustul de Presă a putut realiza, în 2009, albumul omagial *Un veac de cinematografie militară. A century of military cinema*, cât şi expoziţia permanentă, cu pretenţie de muzeu, despre presa militară, de la sediul acestei instituţii (2014). Mie însumi, de altminteri, cu generozitatea-i caracteristică, mi-a pus la dispoziţie câteva imagini (portretele lui Paul Menu, Jean Oliva, Panţu, Popescu-Tracipone ş.a.), dar şi informaţii cu caracter documentar, întru conturarea de o manieră cât mai satisfăcătoare a capitolului referitor la cineaștii în uniformă din volumul al III-lea al *Istoriei presei militare* (în lucru). Istorie care mai mult ca sigur că nu s-ar fi scris niciodată – mai exact, poate că s-ar fi scris, cine știe, dar nu de mine! – dacă nu ne-am fi întâlnit în urmă cu exact 20 de ani, adică prin 1997, unde altundeva decât în fosta Cetate de Scaun a lui Radu cel Mare, când Domenico, pe atunci redactor-șef al revistei „Viața armatei”, documenta o carte despre evenimentele din Decembrie 1989 axată, în mare parte, pe mărturiile generalului Andrei Kemenici, comandantul unității militare (de lângă gară) în care cuplul prezidențial al României Socialiste, Elena și Nicolae Ceaușescu, a fost reținut, judecat în regim de urgență, condamnat la moarte și executat fără drept de apel, ca în orice țară

intrată indiscutabil, chiar dacă aparent din umbră, în regim de ocupație străină. Colonelul Viorel Domenico era cineva pe atunci, cel puțin în lumea noastră militară, pe când eu, abia avansat căpitan, publicasem câteva poezii, aveam un roman sub tipar și două–trei expoziții de pictură la activ, pe plan local, ca invitat al pictorului Ion Crăciun, evocat și acesta acum câteva ediții în „ProARME". Astăzi, dacă stau să mă gândesc, nu mai reţin exact care dintre cei doi – adică Ion Crăciun ori Kemenici – i-a vorbit lui Domenico despre mine, cert este că în ianuarie 1998, după ce deja îmi publicase în „Viața armatei" un fragment din romanul *Diribiștii* (confirmat la scurt timp de obţinerea Premiului „George Florin Cozma" pentru „debut în proză" în paginile revistei), m-a sunat la unitate – din ianuarie 1990 revenisem în Batalionul 195 Drumuri și Poduri din Târgoviște – să-mi spună că peste nu știu câte zile se susține un examen la Grupul Audio-Vizual al Armatei pentru două posturi de redactor și că dacă n-aș fi interesat, cumva, ţinând cont că tocmai căutam o funcţie mai mare, ceva, că presimţeam cum de unitatea numită mai sus urma să se aleagă praful şi pulberea (aspect confirmat, de altfel, peste doar câţiva ani!...). Cum problema nu era deloc simplă, întrucât, în cazul că aș fi luat examenul, urma să mă mut din Târgoviște, ceea ce nu-mi surâdea deloc, inițial am declinat oferta, având în vizor un cu totul alt obiectiv, noroc că mi-am revenit repede și, din spirit de prevedere, deh, ca țăranul teleormănean!, am zis că n-ar fi rău să fac o plimbare pe la București pe banii batalionului, că pe lângă faptul că mai schimbam decorul pentru o zi, câștigam și ceva experiență, indiferent de rezultat. Și așa a și fost, că am picat cu brio examenul, în ce împrejurări și din ce cauze nici că mai contează, important fiind că am luat pulsul și, cum viitorul care a urmat imediat după aceea nu mi-a fost deloc favorabil, a doua oară când am fost invitat iar la Grupul Mass-Media al Armatei de astă dată (deja se terminase cu Audio-Vizualul şi aici!), în așa-zisul „stagiu de probă", care se putea finaliza, în cazul în care nu dădeam chix, cu încadrarea pe o funcție corespunzătoare, n-am mai făcut nazuri, dimpotrivă... Acum, ce l-o fi determinat pe Domenico să mă sune în dimineața aceea de ianuarie și să-mi spună despre cele două posturi de redactor din presa militară centrală habar n-am (oficial s-a spus că e nevoie de ofiţeri tineri şi talentaţi şi că aş fi şi eu unul dintre aceia!), îmi place să cred că flerul său ori inspirația de moment; ceea ce contează la ora bilanțului e că nu vor trece prea mulți ani și voi ajunge exact pe scaunul de pe care mă sunase, adică acela de redactor-șef al revistei de cultură a armatei române. A, că nu peste multă vreme după ce voi fi dat jos de acolo și Domenico era deja pensionar, întâlnindu-ne noi în vederea unui interviu despre evenimentele din 1989 pentru cartea *Revoluția inocenților*, apărută prin 2014, când am sfârșit prin a ne contrazice pe dilema revoluție/lovitură de stat cu implicare sovietică (Domenico susținând sus și tare varianta „revoluției" curat românești), să-mi spună de la obraz că regretă că m-a sunat atunci, în ianuarie..., asta face parte din micile paradoxuri ale vieții. Evident, n-a folosit cuvântul „regret", ci s-a exprimat oarecum mai alambicat, cum că „dacă știam că..., nu te mai sunam atunci etc.", dar la cât de bun psiholog sunt, n-am avut nici cea mai mică îndoială că a regretat enorm că nu-i împărtășeam nici măcar unu la sută punctul de vedere, din contră, chiar devenisem suspicios relativ la motivele care-l determinau să apere cu atâta îndârjire o cauză care pe zi ce trece se dovedește tot mai pierdută pentru căuzașii revoluției simple şi, mai ales, pure... Acestea toate însă nu aveau cum să destrame o relație bazată din startul startului pe respectul pe care i-l purtam deja, cu atât mai mult cu cât știu că și dumnealui mă respectă într-un anume fel, altminteri nu m-ar mai fi sunat niciodată de atunci încoace să mă întrebe ce mai fac și cu atât mai mult nu m-ar fi invitat, când și când, la câte unul din rarele evenimente culturale în care este implicat, de la o lansare de carte la un simpozion, o evocare etc. Și, mai ales, nu m-ar fi primit la Breaza, în casa de la țară, cum ar veni, unde-și petrece majoritatea timpului și unde, când are inspirație și chef de a mai ieși pe piață cu câte o carte (acum finisează un fel de jurnal relativ la problematicul Decembrie 1989, cum altfel?, care, dacă va fi să apară, intuiesc că va fi extrem de interesant, ca de altminteri și celelalte volume despre „revoluție"), se apucă de scris; scris de mână, cum o face de-o viață, nu la mașină sau la computer, ca generația noastră. Că nu este un scriitor de duzină, un oportunist cu orizont ieftin și limitat, timpul a demonstrat-o deja, așa că nu mai insist nici aici.

În concluzie, țin să precizez că despre Viorel Domenico, indiferent ce mai comentează unii și alții pe la colțuri, pe net sau aiurea, parte dintre ei cu destulă frustrare, eu unul n-am dreptul să scriu decât cu inima deschisă și recunoștință, ca unul care n-a avut nimic de pierdut în urma întâlnirii cu dumnealui, nici măcar iluziile... Și apropo de această „întâlnire", nu pot uita cu câtă satisfacție comenta la un moment dat că, de-a lungul carierei sale în presa militară, a descoperit nici mai mult, nici mai puțin decât cinci jurnaliști care aveau să confirme aşteptările, cel de-al cincilea fiind eu, evident. Că mai încoace îl tentase ideea să mă cam taie de pe lista „descoperilor" sale în materie, trecându-mă la alt capitol, unul al remuşcărilor, asta e deja altceva, căci între noi fie vorba, una chiar și în glumă spusă, acum, că tot îl am la mână, aș putea susține că așa le-o fi orânduit bunul Dumnezeu, cine știe?, în sensul că, dacă nu va intra în istorie – nu contează care istorie – ca scriitor, jurnalist militar, cineast, cercetător, cronicar al „revoluţiei" din '89 etc., atunci, în mod cert, Viorel Domenico va intra măcar într-o carte de memorii ca descoperitor al jurnalistului militar Dan Gîju, adică al meu, ceea ce nu e puțin lucru, aşa-i?

Acestea fiind spuse, *La mulți ani!*, dragă prietene... Eu unul nu-ți doresc decât sănătate, putere de muncă și bună pace, astfel încât să duci la împlinire cu succes toate gândurile nobile și generoase care te încearcă. Și fie ca peste alți zece ani să ne întâlnim iarăși în acest colț de pagină cu cititorii noştri – nu prea mulţi, dar cinstiţi şi curajoşi, mereu la datorie şi maturi în gândire –, pentru un nou și nu mai puțin fast bilanţ sentimental şi, îndeosebi, camaraderesc.

Doamne ajută!

(D.G.)

Despre o colaborare de poveste

(File de cronică)

de **Dan Gîju**

Povestea unei edituri, oricare ar fi aceasta, trebuie să fie una frumoasă. A unei edituri însă care funcţionează de două decenii încheiate, cu toate motoarele în plin, dovadă cele circa 1 500 de titluri lansate pe piaţa lumii în tot acest timp, este obligatoriu una frumoasă, chiar fascinantă. Iar când această editură s-a născut, a crescut şi, iată, a ajuns la anii deplinei maturităţi, aproximativ legal vorbind, în Cetatea de Scaun a lui Radu cel Mare, adică la doi paşi de teascul unde călugărul Macarie, acum cinci veacuri şi-un pic, dădea tonul în materie de cuvânt tipărit pe valea Ialomiţie şi de aici încolo tot mai departe şi mai departe, „pe Argeş în jos”, pe Dâmboviţa şi tot aşa, până la marginile universului creştin ortodox, singura explicaţie logică venită în minte este că avem de-a face cu un fel de predestinare. Altfel spus, înseamnă că aşa a fost să fie, adică aici şi nu în altă parte trebuia să se ivească, să crească şi să înflorească Editura Bibliotheca – denumire inspirată nu ştiu de unde, dar care mă duce cu gândul la Biblioteca voievodului Constantin Brâncoveanu –, al cărei destin este legat, evident, de un om pe care şi dacă nu l-aş numi, n-ar fi mare scăpare, întrucât de azi înainte, cine spune Bibliotheca spune Mihai Stan, în speţă profesorul, scriitorul, jurnalistul, nu în ultimul rând editorul, desigur, iar pentru mulţi dintre noi, scriitorii târgovişteni, chiar prietenul... Că pentru alţii o fi inamicul, concurentul sau mai nu ştiu cum, asta nu mă priveşte, deoarece eu unul nu l-am cunoscut decât din perspectiva scriitorului interesat de serviciile sale ca preşedinte fondator al Societăţii Scriitorilor Târgovişteni mai întâi, ca artizan al revistei „Litere” şi ca editor, tot ceea ce a urmat mai apoi decurgând de aici. Şi e momentul să spun – că dacă nu acum, la ceas aniversar, atunci când? – că am auzit prima oară de Mihai Stan, de romancierul Mihai Stan mai exact, de la prietenul nostru George Coandă, şi asta relativ târziu, prin 2003 am impresia, deşi dacă aş fi fost ceva mai atent i-aş fi reţinut numele de pe unele din cărţile editate deja de Bibliotheca şi care-mi căzuseră în mână vrând-nevrând într-un oraş atât de mic precum Târgovişteа noastră dragă, adică fără să depun vreun efort, să le caut anume vreau să zic... Şi când spun cărţi editate de Bibliotheca, primul titlu care-mi vine-n minte este *Târgovişte, scurt excurs sentimental* (apărută în 1999), a „şcolarului” Mircea Horia Simionescu, pe care, primită fiind cu dedicaţie, un alt mare prieten al meu târgovişteаn, pictorul Ion Crăciun, o ţinea la mare vedere, şi încă zile bune după ce intra în posesia ei, în general vorbind, pe masa din sufragerie; era acesta un mod elegant de a se şi lăuda că, vezi Doamne, ce prieteni din elita culturală are Domnia Sa, pe de altă parte însă de a-i şi promova, cumva, pe aceşti *prieteni*, că avea mulţi şi mărunţi, unii simpli amici ori cunoştinţe de ocazie, cum am fost eu însumi într-o primă fază, nu mai spun de colecţionarii de artă ori de micii profitori care veneau să-i vadă tablourile, uneori să-i mai şi achiziţioneze câte unul. Şi revăd aievea cartea aceea, nu prea voluminoasă, oarecum luxoasă însă, cu o copertă aparte, pe masa pictorului Ion Crăciun, iar pe acesta vorbindu-mi despre autor şi despre una-alta vizavi de „Florenţa valahă” şi de mai nu ştiu ce, în vreme ce o răsfoiam. Deci nu-i exclus să fi auzit atunci întâia oară despre Mihai Stan, dar e cert că nu i-am reţinut numele, chit că eu însumi eram în căutarea unui editor bun, totodată şi convenabil din perspectivă financiară. După care, vizitându-l în vara lui 2004 la Pietroşiţa pe Mircea Horia Simionescu pentru un interviu (apărut în „Viaţa militară” din septembrie acelaşi an) şi întrebându-l de legenda unor fotografii care mă interesau, l-am auzit chiar pe acesta că erau realizate anume pentru o carte ce urma să-i apară la Bibliotheca, „la domnul Mihai Stan”, repere care însă mie tot nu-mi spuneau nimic, fiindcă pe atunci – din postura autorului de literatură comentez –, existau deja mai multe edituri bunicele în Târgovişte, despre care azi, este drept, nu se prea mai aude nimic, dar pe care le ştiam bine pe unele, că tocmai ce debutasem cu *Elegiile damnate* la Domino, în 1998, şi nu că îmi propusesem să le iau la rând, dar aşa s-a nimerit după aceea, că doi ani mai târziu, în 2000, am ajuns să-mi public primul şi cel mai drag dintre romane la Editura Realitatea Dâmboviţeană (am tratat atunci cu József Pildner), după care tot atunci, pentru o altă plachetă de poezii, am ales Sfinx 2000, editura abia apărută a lui Vali Luca (azi emigrat în Canada, pe care-l cunoscusem însă la Domino, odată cu inginerul Emil Preda, unul dintre cei mai buni tehnoredactori ai momentului), ca pentru prima (şi momentan ultima) carte de proză scurtă să revin la Pildner, care tocmai ce-şi pusese pe roate propria afacere în tandem cu fiul său (Pildner & Pildner), şi cred că, dacă l-aş fi simpatizat ceva mai mult și ar fi prezentat garanţii, aş fi tratat moşirea celui de-al doilea (şi poate cel mai important) roman al meu cu patronul Editurii Macarie, cea mai veche şi între cele mai cunoscute din oraş, care-i făcuse nemuritori între timp pe mulţi dintre anonimii Valahiei. Dar cum din 1999 devenisem bucureştean pe parcursul zilei, revenind în Târgovişte abia către noapte, şi cum în Capitală mă învârteam destul de mult în lumea scriitorilor şi evident că şi a editorilor, din 2003 am publicat numai aici, în Bucureşti. Au fost anii cei mai faşti pentru mine, când trei dintre romane mi-au fost contractate de o editură cu şanse mari de dezvoltare şi nu mă îndoiesc că dacă ar fi avut la butoane un artizan ca Mihai Stan, adică un om echilibrat şi cu simţul riscului, care ştie când să

plusese adică, dar mai ales când să nu se arunce într-o afacere cu ochii închişi, vizând efectiv doar profiturile, ar fi concurat cu marile edituri româneşti din toate timpurile. În orice caz, experienţa mea cu această editură bucureşteană a fost una benfică şi memorabilă, rămânând să o povestesc altădată, acum lăudându-mă doar cu faptul că aici mi-au apărut în condiţii grafice excepţionale şi în tiraje de invidiat la ora de faţă, între 1 500 şi 3 000 de exemplare/ titlu, romanele *Pumnul de fier* (2003), *Zodia capului de mort* (2005) şi *Duelul condamnaţilor* (2006), o a patra (*Evadare din Eden*) oprindu-se în faza de reclamă, regăsibilă şi astăzi pe internet, mie revenindu-mi 10 la sută din total, conform contractului. Au fost momente de care-mi aduc aminte cu nostalgie de fiecare dată când, butonând pe net în căutarea a cine ştie ce, dau cu ochii pe *ocazii.ro* de cărţile acelea scoase la vânzare acum la preţuri de trei ori mai mici (altele de trei ori mai mari însă!) decât la data apariţiei lor... Problema e că, exact ca „în tenis", vorba lui Toma Caragiu, când lucrurile începuseră să meargă perfect din unghiul meu de vedere şi lumea să mă cunoască, oarecum, a intervenit marea criză economică, Editura Phobos – căci despre aceasta vorbeam – ieşind din joc definitiv şi irevocabil (scurtă vreme reuşind să mai supravieţuiască totuşi sub un nume de împrumut), aşa că a trebuit să-mi caut, cum s-ar spune, o altă masă la care să cânt. Dar tot n-aş fi ajuns la Bibliotheca lui Mihai Stan, întrucât o editură bucureşteană, oricare ar fi fost aceasta, acum că mă dedulcisem la ţâţa celebrităţii, mi se părea mult mai importantă decât oricare alta provincială. Şi nu ascund că începusem să visez frumos, adică Humanitas, Polirom, Nemira..., deh, ca poeţii!, şi mi-au trebuit trei refuzuri politicoase – între care două oficiale; mai păstrez şi acum acele scrisori –, un fel de duşuri reci, ca să revin cu picioarele pe pământ, să-mi refac strategia, calculele şi să încep să caut pe undeva mai pe la parter, prin zona... realismului postdecembrist, ca să zic aşa. Până la urmă, m-aş fi oprit la SemnE, la „nea Dulu" adică, unde deja îi editasem cartea prietenului meu Sorin Tulea (*Amintiri din războaie neterminate*, 2003) şi unde îmi tipărisem eu însumi, când fusese vorba să o fac pe banii mei, cărţile apărute la Realitatea Dâmboviţeană (*Diribiştii*, 2000) şi la Pildner & Pildner (*Amintirile detectivului Vigilantes*, 2001), având preţurile la ora respectivă între cele mai rezonabile. S-a întâmplat însă ca tocmai atunci – definitivasem deja romanul *Fantomele nu răspund la salut* –, înfiinţându-se între timp Societatea Scriitorilor Târgovişteni (2005), cu salonul ei literar de la final de lună, să-l cunosc din ce în ce mai bine şi să mă apropii de Mihai Stan. Cum am ajuns, totuşi, să negociez tipărirea „fantomelor" la Bibliotheca şi, mai ales, cum de am rămas aici şi la următoarele două romane – *Şi pace va fi în inima mea*, respectiv *Femeia ca obiect de studiu* – îmi e greu să detaliez acum. Nu mai spun că am recomandat această editură, între alţii, şi profesorului meu din şcoala generală de la Dideşti, regretatul Marin Falcă, aşa apărând aici şi schiţa sa monografică despre comuna noastră natală (tot în 2007), sub îngrijirea subsemnatului şi pe banii ginerelui autorului, ca într-un final să demareze tot sub sigla Editurii Bibliotheca unul dintre cele mai ambiţioase proiecte ale mele şi anume *Istoria presei militare*. Iar aici e suficient să spun că, dacă n-ar fi insistat profesorul Mihai Stan, cu tactul său caracteristic, cu bătaia la cap că să-i predau la termen materialele fiindcă, între timp, primise finanţare de la Autoritatea Naţională pentru Cercetare Ştiinţifică (apucasem să fiu de acord să o propună pentru o astfel de finanţare, deşi nu dădusem gata nici 50 la sută din totalul planificat, crezând că oricum nu se va aproba niciun leu; nu mai comentez că de vreo două ori s-a repetat figura, la interval de patru ani!) şi aşa mai departe, aş fi lălăit-o cine ştie câte sezoane, cam cum îmi e obiceiul când îmi propun o lucrare de cercetare, că motive aş fi avut suficiente, slavă Domnului. Și așa se face că am marșat cu Bibliotheca fix cinci ani, mai precis din 2007 şi până în 2012 (mă refer strict la proiectele mai importante), moment din care, nu tocmai întâmplător, ci pentru că așa a vrut Dumnezeu să orânduiască lucrurile, punându-mi la punct propria editură, Mihai Stan s-a transformat instantaneu din editorul preferat în modelul demn de urmat (ca editor)... Şi asta nu fiindcă n-aș fi avut și alte modele, ci pentru că stilul, tactica și poate chiar strategia sa îmi par pe cât de simple, pe atât de eficiente; totul e să ai un anume simț înnăscut al afacerii (ceea ce eu nu prea am), să ai ceva caracter, să știi să identifici fără prea mare efort grâul de neghină (sau viceversa), să fii ponderat, nu prea lacom, dar nici mână spartă și, mai ales, să te ții de un plan concret în baza căruia să muncești cu tenacitate, cu entuziasm și fără răgaz, aproape, nu mai spun că trebuie să te pricepi să-ți selectezi și oamenii de lângă tine (colaboratori apropiaţi, angajaţii etc.), adică să fie oneşti, harnici, pricepuţi, educaţi şi mai ales cinstiţi, altminteri falimentul e ca și asigurat. În fine, mai intră și alte însușiri aici, de la arta

Toamna anului 2008, târgul internațional de carte *Gaudeamus*, București, la standul editurii târgoviștene Bibliotheca, cu directorul Mihai Stan, în centrul imaginii.

construirii relațiilor pe termen lung și până la știința investirii cu riscuri minime a fondurilor, să zicem, niciodată prea suficiente, acestea sunt însă probleme la care mă pricep mai puțin și nu vreau să insist. Ceea ce mai țin să evidențiez însă este o altă însuşire/calitate a editorului Mihai Stan, mai mult sau mai puţin reglată în timp, aceea de a atrage și a ține aproape, de regulă sub legenda colaborării la „Litere", un pluton de intelectuali de primă mână, cu nume deja probat şi verificat în timp şi de anvergură cel puţin naţională, mai exact un grup compact de scriitori și critici literari cu ștaif – cum i-a momit și, mai ales, cum de îi ține în priză nu e treaba mea și de altfel nici nu e greu de ghicit – în siajul cărora să pedaleze, să navigheze, să galopeze, să țopăie, să se plieze etc. și grosul celorlalți trăpași, unii cu ADN-ul mai de rasă, de puri-sânge ori cam așa ceva, dar ceva mai văduviţi de noroc ori de şansă, alții gloabe pur şi simplu sau, mă rog, tot pur-sânge, dar gloabe, scriitoraşi destul de combativi şi ei deşi mai pădureți, buni cel mult de înhămat la cotigă, totuși cu aere de trăpași veritabili la o primă vedere, puternici prin număr și uneori prin surprizele pe care, fie și ca excepție de la regulă, le pot genera şi încă în lanţ, căci nu se știe nciodată de unde sare iepurele, nu? De fapt, ceea ce încerc să arăt este amănuntul că, sub umbrela generoasă a Bibliothecii, a fost şi îmi place să cred că este loc pentru toată lumea, de la tânăra generaţie în plină derută pe frontul cuvântului până la nonagenarii care au trudit o viaţă întreagă la cartea vieţii lor şi, dacă nu se grăbesc ei înşişi pe ultima sută de milimetri – vorbesc de aceia pe care societatea ori odraslele în care-şi puseseră nădejdea i-au uitat deja –, riscă să-şi piardă, odată cu viaţa, până şi ultima speranţă într-o prezumtivă glorie postumă. În ce mă priveşte, ca să mă apropii cât de cât de finalul acestei spovedanii provocate de solicitarea profesorului Mihai Stan, aceea de a-mi aminti câte ceva direct legat de colaborarea noastră acum, la ceas aniversar, nu faptul că mi-a editat la standarde înalte (pe banii mei, de regulă, ţin să precizez) cele câteva cărţi, m-a impresionat în mod plăcut şi pe termen lung, cât amănuntul că, odată intrat în grupul select – şi o afirm cu toată responsabilitatea – al scriitorilor giraţi de Bibliotheca, m-a inclus automat într-un program, să spun aşa, de mediatizare pe termen nedeterminat şi pe spaţii largi (de la Praga la Chişinău şi chiar la Sankt Petersburg, ca să ofer şi ceva repere), alături de alţi scriitori târgovişteni importanţi ori de perspectivă, cum rar se procedează chiar şi la case mai mari, nu mai spun de târgurile provinciale; şi tocmai de aceea şi subliniez că are calităţile unui strateg veritabil, cum în oştirea noastră „profesionistă", ca să fiu sincer până la capăt, n-am prea întâlnit în cele aproape patru decenii cât am slujit sub arme. În mare şi concret, lăsând deoparte antologiile, de neglijat și acelea, mai ales cele bilingve, ar fi vorba nu mai puțin de includerea biografiei, inlcusiv de comentarea, pe alocuri, a operei mele, şi aceasta la un nivel supervalabil, în nu mai puţin de zece volume (ar veni, în medie, cam unul pe an), vreo două–trei dintre acestea de dimensiuni monumentale, și anume: Mihai Stan, *Confreria. Convorbiri şi confesiuni* (2009); Tudor Cristea, *Revizuiri și consemnări* (2012); Margareta Bineaţă, *Cărți & autori de azi* (2012); Niculae Ionel, *Scriitori târgovișteni* (2012); Mihai Stan (coordonator), George Coandă, Victor Petrescu, *Societatea Scriitorilor Târgovişteni. Din istoria unei grupări literare* (2013 şi 2015); Mihai Stan, *Lecturi empatice 2* (2013); Mihai Stan, Tudor Cristea, *Litere. Istoria unei reviste de cultură dâmboviţeană. 2000–2015* (2015); George Toma Veseliu, *Continuatorii Şcolii literare şi artistice de la Târgovişte* (2015); Mihai Cimpoi, *Anatomia fiinţei. Promoţia de azi a Şcolii literare şi artistice de la Târgovişte. Medalioane în evantai* (2016), nu în ultimul rând Gabriela Mádrová, *Literární a kulturní osobnosti spojené s městem Târgovişte/Târgovişte. Personalităţi culturale şi viaţa literară* (2016). Nu mai spun că m-am regăsit și în romanul *Întoarcere în Paradis* (2015), și abia aștept să mă regăsesc și în jurnal (am reținut că l-a împins păcatul să jongleze și cu așa ceva!), ca să am motive întemeiate să-l încondeiez și eu în al meu. Şi bulgărele de zăpadă abia a apucat-o la vale, iar de aici înainte noi să fim sănătoşi şi cu vederea bună, să putem să citim, că despre „Promoţia de azi a Şcolii literare şi artistice de la Târgovişte", despre „Continuatorii Şcolii literare şi artistice de la Târgovişte" sau cum li s-o mai zice de acum înainte se va tot scrie, slavă Domnului!, milenara literatură română neputându-se poticni și reduce exclusiv la arealul Bucureștilor și la oamenii de casă ai criticului X sau Y (nu nominalizez, să nu stârnesc vreo explozie necontrolat-regretabilă în călimara cu otravă a vreunei fețe palide capitaliste)... Și eu încă mă pot considera un oropsit al sorții printre somităţile târgoviștene, că dacă era să mă cheme, de pildă, Florică Turiac – na, că tot mi-a scăpat un nume fără să vreau! –, cu rol mult mai respectat, ca să nu spun indispensabil în angrenajul SST-ului, aș fi fost băgat și mai în față și în mult mai multe și mai scrobite volume din acestea pomenite mai sus. Cum însă nemulțumitului i se ia darul, mă opresc aici cu comentariile pe marginea problemei și trec la concluzii, nu înainte de a mă întreba așa, pentru fixarea ideii de bază: oare, câți editori din România noastră suverană şi independentă, chipurile, și-au cultivat cu atâta constanță și la un astfel de nivel, calitativ și în egală măsură cantitativ indiscutabil, scriitorii de top, ca să folosesc un termen mai practic, deşi la urma urmei nu doar de top este vorba, că nu puține sunt lucrările unde se regăsesc absolut toți membrii SST-ului, deşi unii dintre ei nu au bifat decât o singură carte sau chiar niciuna la Bibliotheca? Fie și numai pentru acest amănunt Mihai Stan merită înainte de tot și de toate respectul nostru, al târgoviștenilor de orice rang și profesie, căci propagandistic vorbind, faima Cetății (şi implicit a noastră, atâta câtă este) a fost consolidată pe termen lung și spre orizonturi nebănuite grație cărților care au prins viață şi aripi aici; și așa cum noi ne raportăm, azi, la călugărul Macarie ori/şi la „Văcăreşti", de exemplu, cine poate nega că anii ce vor veni nu vor aduce un nou punct de reper în peisajul cultural și istoric al

României de mâine? De altminteri, sunt convins că nu exagerez prea mult când susțin că în plan literar, cel puțin, la nivelul fostei Cetăți de Scaun, Editura Bibliotheca trasează – cu cele 1 500 de titluri puse în operă, cu scriitorii formați ori confirmați și reconfirmați aici – un fel de frontieră perfect identificabilă și care se consolidează zi cu zi, titlu cu titlu, scriitor cu scriitor etc., marcând astfel începutul unei noi ere... Altfel spus, când se va vorbi la un moment dat despre literații acestui spațiu binecuvântat de Dumnezeu și despre isprăvile lor, se vor folosi formule gen „înainte de Bibliotheca" (sau „înainte de SST", de ce nu?), respectiv „după Bibliotheca" („după SST"…) ori cam aşa ceva. Eu unul, cu toată modestia de care sunt capabil acum, când tocmai mi-am agățat în cui revolverul și am decis să mă rezum exclusiv la condei, așa îmi imaginez…

Prin urmare, invitația de a scrie câteva gânduri la ceas aniversar pentru Bibliotheca și, implicit, pentru editorul Mihai Stan, m-a onorat și m-a bucurat totodată, fiindcă deși nu am fost unul dintre colaboratorii constanţi şi mai apropiaţi precum alţii câţiva, m-am simțit întotdeauna ca acasă acolo, la sediul din strada Nicolae Radian, cu patronul mai mereu în criză de timp, dar niciodată zgârcit cu un coniac fin ori un pahar de vin bun, după preferințe, deschis la orice propunere și afabil, cu simțul umorului și niciodată prea mofturos, dimpotrivă, animat de planuri viabile și dispus să împărtășească, la nevoie și la cerere, din experiența sa indiscutabilă de dascăl, de om de litere și de cetățean al urbei, nu mai spun de familist, de părinte, bunic și așa mai departe, deci de persoană (sau personaj?) cu obligații ce decurg din perspective concrete și multiple, nicidecum doar profesionale.

Sunt motive mai mult decât suficiente acestea ca să-i doresc să rămână ca și până acum, onest și echilibrat, târgovişteanul de acțiune și de… tracțiune, adică să ne tragă și pe noi după Domnia Sa pe cărarea gloriei literare, să fie același om de echipă (adică să nu i se urce succesul la cap și să o ia razna, de unul singur) și, nu în ultimul rând, să nu-i dispară niciodată din colțul buzelor acel surâs de om mulțumit de sine și de starea vremii, uneori un pic insidios, de cele mai multe ori însă sincer și dezinhibant, cum îi stă bine unui român adevărat care a reușit la examenul vieții. În ce mă privește, rămân să depun mărturie că toți acești douăzeci de ani scurși din 1997 și până acum au greutate unuia dintre examenele decisive din parcursul postrevoluționar al unei întregi generații al cărei brav reprezentant este; mă bucur că l-a trecut cu brio și că sărbătorește. Şi să dea Dumnezeu să mai treacă astfel de examene multe, cu sănătate și noroc, cu toți cei dragi aproape și cu noi, „urmașii Văcăreștilor" de odinioară, scriitorii din angrenajul societății pe care a fondat-o și o conduce cu pumn de fier în mănușă de catifea... reiată, el tot mai sigur pe sine, noi tot mai apți de asalturi eroice ca și de trădări capitale, nu de alta, dar ca să avem ce scrie și lăsa moștenire copiilor și nepoților noștri, nu cumva să ne uite.

Succes deplin, aşadar, pe mai departe, Editurii Bibliotheca și artizanului ei, prietenul, partenerul, camaradul, rivalul (în sensul bun al cuvântului) și tot ceea ce mai reprezintă el, omul de lângă noi – Mihai Stan!

La mulți ani!

Bucureşti,
5 februarie 2017

FOTOTECA ProARMA

Atelierul mobil (Skoda) de reparat furnituri de război al Diviziei 1 Blindată (Corpul II Armată), aici dincolo de râul Don, Ucraina de azi, în septembrie 1942, primul din stânga sus fiind sergentul Gherasim Bondar (n. 1916), fost turbinist pe distrugătorul „Regina Maria", acum responsabil cu aprovizionarea cu carburant. Din mărturiile sale verbale, de pe front, se știe că acest atelier a efectuat intervenții (reparații) inclusiv la căile ferate și la avioane. Fotografiile surprind militarii și tehnica acestui autoatelier undeva în Stepa Calmucă, misiunea lui de bază fiind aceea de a asigura accesul spre Stalingrad al grosului trupelor române, germane, italiene și maghiare. Deznodământul va fi însă dezastruos pentru militarii români, fiindcă două luni mai târziu, în noaptea de 19–20 noiembrie 1942, pe vreme de iarnă cumplită în Rusia, au căzut în interiorul celui de-al doilea cerc de tancuri sovietice care închidea frontul german al Stalingradului. Nu toate situațiile au putut fi fotografiate. Au scăpat totuși din acel al doilea cerc de tancuri printr-o breșă, pe unde se retrăgeau deja trupele române de artilerie. Detalii în revista „România maritimă și fluvială" nr. 30/2013, p. 39–42. (Fotografii din colecția dr. ing. Constantin Bondar).

Poesis

Livia Zamfir

Urări, cadouri, legăminte, la nunta dintr-un ceas fierbinte

– Îți dăruiesc puțin albastru,
Să îl asculți pe înserat...
Am strâns în el un cânt măiastru,
Să-ți spună cât te-am căutat.

Părăginite gânduri triste,
Să le alungi de pe obraz,
Lumini să ți se-aștearnă-n vise
Și ocrotire de necaz.

Și să pășești semeț prin zile,
Și verde, falnic, să răzbați,
Aducătoare de iubire,
În fiecare zi şi ceas!

– Eu, roșu multadânc îți semăn
Şi să-ți răsară când vei ști
Că, lumea, cât e de rotundă,
Tu numai miezul meu vei fi!

Și galbenul să te-mpresoare,
Când holdele ne vor rodi,
Spre cer să-nalți de subțioare
Pe-ai noștri preaiubiți copii!

24.01.2017

Muzeul inimilor

„Avem aici o inimă amară
Și dincoace – una de domnișoară...
Așa ar arăta o inimă ușoară
Dar, deocamdată, e doar virtuală.

Puteți acum vedea o inima crestată
Și, mai încolo, o avem pe cea brăzdată
Care, ce-i drept, a fost deseori încercată.
În paranteză vă spun, există și inima zimțată...

Priviți o inimă străină,
Lângă ea – inima pelerină.

Expunem aici o inimă grea
Deși, multora nu le pasă de ea...
În această vitrină puteți admira
Cum arată o inimă cu piatră pe ea.

Vedeți, mai apoi, o inimă de leu,
Momentan, refacem exponatul – inima pireu.
Și, ca să nu încheiem într-o notă tristă,
Vă invităm și în aripa fantezistă:

Avem o inimă roșie, frumoasă cupă, deci;
O inimă cu săgeată, din antice povești;
O inimă neagră, de pică mereu
La zarurile sorții, când e puțin mai greu...

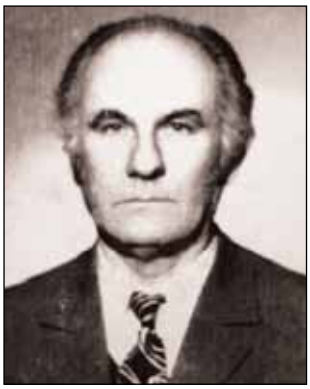
Ar mai fi...
o inimă roasă de-ndoieli,
Și-o inimă vindecată
de infarct și alte câteva dureri,
O inimă frântă și o inimă sfântă,
O inimă-mpietrită
Și încă una... blândă.

La sfârșit, o inimă albastră,
Furată, într-o noapte,
pe fereastră.”

*

Muzeul inimilor e pe stradă
La cei cu spor și la cei fără vlagă,
La purtător,
dar şi la cel rămas acasă...

12.10.2016

Zaharia Potârniche

Imensul Dor din Stele

Stellei D. Perdix

Trudita-mi inimă
imensul Dor
te cheamă iar
din drumul tău
înspre Alcor –
cu mesageru-i
din Abis
şi Pegasul
nutrit
din vis.

*

Hohotul ei
neostoitul chin
şi ruga mea
Celui
ce mă închin
deschis-au ţie
Porţile Cereşti –
Acolo eşti
de-acolo
mă priveşti.

*

Şi din Neant
se reaprinde
Steaua mea –
cu Dorul ei
cu Dorul meu –
Unică Stea –
o clipă doar
Tatăl Ceresc
să mi te dea.

*

Să-ţi sărut fruntea
blândă
s-o alint –
să nu mă mint
că eşti de-acum
o Stea
plecată
smulsă
din Fiinţa mea.

*

Să nu mă mint
că te-ai întors
în Lumea ta
ducând
întreagă-n Cer
Iubirea mea.

*

Unde prin Timpi
cei ce te ştiu
nu te-or uita –
cu tainica-ţi lumină
Steaua mea.

*

Acolo eşti
de-acolo
mă priveşti
de-acolo
înlăcrămată
îmi zâmbeşti
cu Dorul tău
de Sus
din Ursa Mare
din Cerul Sfânt
cu Stele
Gânditoare.

10 martie 2017
Şase luni de la Adormire.

Vis cu Rainer Maria Rilke

Ion Iancu Vale

Era după-amiază și am adormit pe canapeaua din sufragerie.
La un moment dat, o voce bărbătească mi-a zis imperativ,
aș considera: „Scoală-te și scrie ce-ți spun eu, că ai să uiți”.
După ce am ascultat, reținând cu acuratețe
tot ce îmi dictatase Glasul, m-am trezit brusc din somn,
și cum pe măsuța din fața canapelei aveam cele necesare
scrisului, am așternut pe hârtie următoarele:
„Am venit pe lume cu un singur ochi,/ O singură mână/
Și un singur picior,/ Dar mă simt bine/ Căci, chiar și așa,
pot să-l citesc/ Pe Rainer Maria Rilke.”

Tulburat, confuz (mai ales că am citit foarte puțin din
acest mare poet german, alții fiind poeţii mei preferați),
am căutat și, nesperat de repede, am descoperit,
aproape sărindu-mi în ochi, următoarele versuri scrise
de catre Rainer Maria Rilke:
„Stinge-mi lumina ochilor/ Te pot vedea/ Acoperă-mi urechile
Te aud ușor/ Fară picioare către Tine pot umbla/
Și fără gură pot să Te implor/ Frânge-mi în două brațele/
La fel te va cuprinde inima-mi/ Oprește-mi
inima în loc și creierul va bate/ Iar de-mi azvârli în creier foc/
Pe sânge te voi duce mai departe.”
M-am întrebat atunci, și mă tot întreb în continuare:
Ce-o fi însemnând asta, Doamne?!

10 martie 2017

Liviu Zanfirescu

Nerostiri

Cuvintele care nu zgârie,
nu sângerează
Nu ţipă, nu suspină,
nu lacrimează
Rămân nerostiri
Fără trăire, fără iubire,
fără un sărut memorabil
Fără esenţe.
Trebuie să vibrezi, să pulsezi
Să simţi emoţia-pumnal,
Să fi devastat, răvăsit, răstignit
De clipele-taifun ce colcăie
Prin artere, adrenalina năucitoare
Când, în fapt, dispari – nu mai exişti
Eşti în trăirea celuilalt
În cuvintele devenite şoapte,
Și mângâieri şi sărutări,
Și răsărit, şi apus,
Zi şi noapte
Pierdut în nemărginire...
Cuvintele care n-au fost ucise
De tumultul anotimpurilor,
De lacrima despărţirii,
De Renaştere
Rămân nerostiri...

7 ianuarie 2017

Veșnicind iubirea

Tăvălite prin viscol, hărţuite de sănii eseniene,
Ridate de crivăţul Timpului, de urletul lupilor
Cuvintele îşi zidesc iglu
Pe banchiza necuvintelor
Căutând focul, incandescenţa,
Lumina îngerilor...
Iubire rostogolită prin zăpezile
ghioceilor
Cu arome de zambile, parfum de magnolii
Invocând dor de Dragobete,
De soarele Mărţişorului
Rătăcit prin verde crud
Împerechere... Naştere... Renaştere...
Veşnicind caligrafia din pulsul iubirii
Baletul necuvintelor...
Deschideţi abecedarul emoţiilor
Durate în prospeţimea şi frăgezimea
Nerostirilor
Vocale de uimiri macedonskiene...
Să radă şi să cânte Primăvara!...

8 ianuarie 2017

Puncte de vedere

hai să punem un munte între noi,
dimineața devreme, când dorința e vie,
din el să crească miezul zilei
colorat așa cum îl vede fiecare,
să-nvățăm cum devine îmbrățișarea
o lună plină rostogolită în fân,
gata să cânte,
gata să ne spele
de teama cuibărită în sân

tu munte, eu munte, între noi ecoul
să ridice văi ca o lavă fierbinte,
să prindă de mână primul pas,
indiferent al căruia dintre visele noastre,
să-l conducă spre inimă senin
ca pe-o mireasă fugară întoarsă acasă

cărarea spre munte e cruce,
pe ea întâlnim un sus alintat și un jos
fără de care n-am putea muri
zâmbindu-i păsării măiestre

tu munte, eu munte,
neclintire în fiecare zi,
un subteran cu o sută de ferestre

Caleidoscop

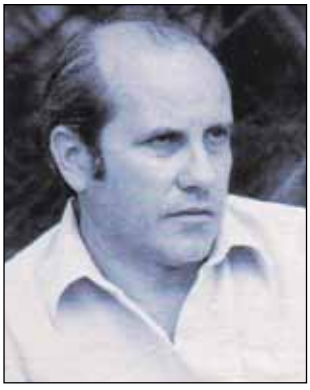

Carmen Popescu

Mă vrei un fluture cu ochii mari,
cu multă carne sub aripi,
dacă furtunile din tine s-ar porni,
să-mi crească mâinile până la cer,
cu ţipete s-alunge nepăsarea,
cu dor să te-nvelească
numai zborul meu.

Sunt zile când mă-mbraci în petale,
perfecte, cu pielea fierbinte,
apoi mi le smulgi, speriat
că aş putea rodi cândva mai mult,
că dintr-o dată n-o să mai ascult
cum tai silabe din cuvinte sacre,
şi-aş deveni un cerc în care se pătrunde
cu tălpile spălate,
totdeauna goale.

Nu ştiu ce ai sperat să mă inunde
în jocul tău de-a Dumnezeu-poet,
eu voi rămâne fluture cu miezul copt.

Ion Haineş

Coşmar

Să ştii că vor începe ploi
De-ai crede că-i Potopul parcă,
Nu ne salvează nicio Arcă,
Noi nu mai suntem amândoi.

Să ştii că vor veni zăpezi,
Vom sta în case sub nămeţi
Şi oamenii, prin cârciumi beţi,
Se vor ascunde, să nu-i vezi.

Ieşi-vor lupii la răscruci,
Hiene vor urla-n neştire,
Înnebunind în cimitire
Cadavre proaspete sub cruci.

Să ştii că vor veni călduri
Caniculare, de eclipsă,
Vor arde flăcări în păduri,
Ca-ntr-un final de-Apocalipsă.

Va fierbe apa-n mări, băltoace,
Se va-mpuţi-n fântâni izvorul,
Lumina ţăndări se va face
Şi păsări vor uita ce-i zborul.

Din cer de plumb, înecăcios,
Cădea-vor grele, sufocate,
O ceaţă densă, fum pâclos,
Le va-nghiţi, încet, pe toate.

Vom înota ca nişte orbi
Prin aerul lichid, cleios,
Pândiţi, ameninţaţi de corbi
Cu zborul tot mai jos, mai jos.

Întind spre tine mâna. Parcă
Suntem iar împreună. Iar.
Doar o speranţă, doar o Arcă
Ne mai salvează de coşmar.

Ovidiu-Mihai Maxa

Colegială

Promoţiei 1986 căi ferate

La 30-aniversare,
vin să vă dau un mesaj,
nu a fost o întâmplare
şi nici un act de curaj!

Ale noastre gânduri, toate,
difereau la început,
ne-am unit spre rezultate
în care toţi am crezut.

Pe toţi cei trei ani de şcoală
i-am trecut cum am putut,
nu a fost mare scofala
dar, frumos, i-am petrecut!

Mai cu bune, mai cu rele
ne-au maturizat pe toţi;
am trecut prin clipe grele,
mai un pic şi-avem nepoţi!

Ne-am croit un drum în viaţă,
suntem, azi, satisfăcuţi;
deşi ne-am schimbat la faţă,
am rămas neîntrecuţi!

Dacă am rămas pe placă,
mulţumesc la fiecare;
am fost în aceeaşi barcă,
mă bucur de-acea onoare.

De la Vâlcea la Aiud,
via Focşani sau Chitila,
am prins adevărul crud,
unde nu a mers cu „pila”.

De la Amza şi „Moş Dinu”
am aflat de gabioane,
de la „Haní” şi Olteanu
am ştiut şi de tirfoane.

Mulţumim la toţi aceia
care greu ne-au instruit,
dar mai mult şi la femeia
ce tot timpul ne-a iubit!

Timişoara, 28 mai 2016

Karola Kim

Interpretarea cultelor

Când zei nu mai avem,
De unde?!
Poate, numai câţiva
Dumicaţi...
Din rețetele culinare,
Ca-n prăjiturile de nisip
Gătite la un răgaz imaginar.
Ispita gândurilor mărunte –
e tot o muză!
Acestă himerită
Și dragă de năpastă –
Iluzie-n călduri –
Înfrigurat și mic,
În deșertăciuni –
De ce ți mi te lasă?!
Când zeități și fauni,
De toate poftele
Sătui, se strâmbă –
Simfonia ta izolată,
Cu doar o coardă
La arcuș – coborând
Bolovanii Sisifului,
Ascultă!
Cântec de sirene
Sau ascuțit de unghii,
Numai o ureche-afoană,
Cu mult entuziasm,
Se mai declară mută.
Ascultă –
Ascultat desculț –
Călători pe munte.
Ascult și eu, atent –
Trâmbele sunt rupte,
De sulițe înfipte-n
Carne putrezindă –
Râncezind sub os,
Un rânced suflet.
Oh! Lanțuri de nuiele –
Bolnavii de insulte!
Simbolistica mi-e-n principiu,
Împreunată-n judecăți precare –
Se poate chiar premergătoare –
Pe care cos, de când cu timpul,
Acela ce nu se mai socoate,
Decât de două ori, pe zi,
Din întâmplare programată.
Și cum scriam,
Când Dânsele, –
O zeitate,
Două zeități –
Stând
Ele-așa,
Chircite și la pândă,
De nicăieri,
Îngenunchiații –
Ei!
Faunii și Ielele, adică...
Și Noi –
Învinețiți și flasci,
Dar tot chirciți –
Sistemul unic,
Între nații telurice,
Aflarăm numai că,
printr-o rază de lumină –
De la Soare, de la Lună,
Alte stele botezate,
Altă lună, Niki Tesla? –
Se poate sta la
Umbră.

Urmare din p. 2

însă că nu l-a dat pe un cal, vorba ceea, la regat mă refer, dar nici chiar pe degeaba, ci, după cum a rămas consemnat în istorii, contra a două avionete și a unei „jucărele” cu sclipici marca „Pobeda”, cică foarte prețioasă dacă e să ne luăm după diamantele cu care era încrustată, nu genul acela de tinichea cu care-l momise jupânul de la Viena, după episodul de la 1848, pe același Avram Iancu pomenit un pic mai sus, motiv pentru care îmi şi face impresia că l-a determinat pe ardelean s-o refuze, ca fraierul, şi ca fraierul a și murit, relativ repede după aceea și, în plus, şi nebun, nu ca Mihăiță, care încă o duce, săracul, și să-i dea Dumnezeu zile în continuare, să-și admire cât mai mult „opera”!

După cum precizam, când a venit vorba despre un *rezbel*, ceva, pe aici, pe la gurile Dunării, noi am stat cel mai ca lumea la carnea de tun și, din câte bag samă, tot așa va fi și în viitorul război (ne)mondial, numai că de astă dată vom veni cu noutăți – inspirate de unde altundeva dacă nu din doctrina și teoria ultrademocrată europeană (asta când mai apucăm să ne scoatem nasul din regulamentele armatei americane!) –, adică vom băga la înaintare femeile. Mai concret spus, nu le vom băga noi, ci le vom permite lor, doamnelor și domnișoarelor, așa, cavalerește, să ocupe prim-planul, da... Şi mai clar spus, în loc să fie educate în buna tradiție creștină de până mai acum trei decenii – las de o parte aiureala aceea cu Războiul Întregului Popor, a lui Ceaușescu, din care nu lipseau batalioanele de studente și liceene în uniformă, trimise la cules de ștuleți, de mere și mai nu știu ce! –, adică îndrumate și ajutate să obțină o profesie respectabilă, să-și întemeieze o familie, să nască, să crească şi să educe în medie doi–trei copii pentru România de mâine, copii din rândurile cărora să se recruteze şi soldații dintotdeauna regăsiți în cărțile de istorie a neamului și pe monumentele eroilor patriei, acum sunt provocate să îmbrace haina militară și să combată. Că, vezi drăguliță Doamne, nu sunt *cu nimic mai prejos* decât bărbații. Așa de pildă, acum un an, tot prin luna aprilie, o jurnalistă de tranziţie comenta cu aplob şi totodată ironică durere despre o nouă „premieră în România”, anume că „Ministerul Apărării Naționale a fost sancționat de către Curtea de Apel București pentru că discriminează...” Evident, nu discriminează bărbaţii cu intelectul la limită ori mai înalţi decât media la români ci, după cum aţi ghicit, femeile!... Cărora le-a tăiat posibilitatea de a candida cot la cot cu bărbaţii pe bază de toceală, dirijându-le clar – cum trebuia procedat de la bun început, dar deh, democraţia, ca să nu spun altceva! – pe anume locuri special rezervate, pe arme ş.a.m.d., în funcţie de necesităţile ceva mai bine identificate de acum înainte, sper, prevăzute de orice minister al apărării condus de strategi cu scaun la cap, nu de guguştiuci politici cu penaj albastru-nstelat sau mai ştiu eu cum. Prin urmare, instituţiei cu pricina i s-a arătat pisica, pardon!, instanța, care a luat decizia de sancţionare „deoarece a stabilit că ministerul exclude femeile din învățământul militar de teamă că au ciclu și rămân însărcinate.” Ca să vezi motivare! După care, o dată identificat punctul „slab”, dă-i şi urlă, că M.Ap.N.-ul, cică, pentru a-și justifica „practica discriminatorie”, a ales un exemplu „de-a dreptul ironic, mai ales pentru că România a fost singura țară care a avut în al Doilea Război Mondial o escadrilă formată exclusiv de femei. Escadrila albă a rămas în istoria Armatei Române prin faptele sale de arme, precum misiuni de evacuare a răniților în Bătălia de la Odessa, Bătălia de la Stalingrad și Bătălia din Crimeea.” Nu vreau să intru în polemici cu cineva care habar n-are ce înseamnă un război şi ce anume misiuni a avut Escadrila albă, cu atât mai mult nu sunt adeptul ca femeia să rămână la cratiță, mai ales femeia romîncă pe care, numai dacă e să ne uităm la televizor, mai bine spus la partidele de tenis de câmp, de handbal feminin, nu mai zic de gimnastică artistică etc. şi e limpede că, la capitolul acesta cel puţin avem dovada că nu sunt cu nimic mai prejos decât noi, bărbaţii, ba am putea spune că dimpotrivă... Că Escadrila albă nu e un reper decisiv prin însăşi faptul că acele fete minunate – pe care eu unul, prin natura profesiei, le-am cunoscut destul de bine (doar pe acelea care încă mai trăiau până acum câţiva ani, evident) – s-au ocupat cu ce s-au ocupat, adică să transporte răniţi (*răniţi* şi nu *rănite*, ţin să subliniez), în vreme ce camarazii lor bărbaţi se ocupau de cu totul altfel de zboruri pe cerul sovietic, ca de pildă vânătoarea liberă, atacul la sol şi bombardamentul în picaj, cam ca pe tabla de şah adică, unde nu există numai dame care să intre în roluri de mame ale răniţilor ci şi pioni care să le dea de lucru, cum ar veni, adică să rănească, să omoare, să captureze etc., pe scurt să scoată din luptă cât mai mulţi adversari. Asta ca să explicăm băbeşte, că poate unii – unele – nu pricep nici chip, oricum am potrivi-o, nu? A, că ruşii au avut – şi încă au – tanchiste, lunetiste, submariniste, paraşutiste... ş.a.m.d., asta e cu totul altceva. Ba chiar aş putea zice, luând de bună teoria cuiva (a unui român basarabean care a făcut armata la ruşi şi cunoaşte bine problema; în orica caz, mult mai bine ca mine!), că rusoaica, rasa slavă mai exact, are altă structură, ADN-ul ei, mentalitatea ei se pliază mult mai bine pe „meseria” războiului, că nu tocmai întâmplător, prin toamna lui 1941, o lunetistă de-a lor, la Odessa, a scos din luptă peste 100 de militari români, chiar mai mulţi (nu-i mai dau numele aici că şi aşa o ridică ruşii în slăvi destul!)...

Şi mai susţine specialista noastră în combaterea discriminării: „Accesul fetelor în colegiile militare liceale, de exemplu, a fost permis pentru prima dată în anul 2001. În perioada 2001–2004, nu au existat locuri de admitere separate pentru fete și băieți. Structura promoțiilor de absolvenți pentru perioada 2005–2008 demonstrează faptul că prezența fetelor era cel puțin la fel de numeroasă ca cea (*sic!*) a băieților, iar performanțele lor școlare, atât la admitere, cât și la absolvire erau, de multe ori, superioare celor realizate de colegii lor băieți (ce ziceam şi eu cu tenisul de câmp, Simona Halep poate să confirme!, *n.m., Z.d.G.*). În anul școlar 2016–2017,

nu există niciun loc pentru fete în învățământul militar liceal."[1] Să vezi şi să nu crezi!... Dar eu spun că tocmai aici e problema, fiindcă, după ce au plecat urechea la cântecele de sirenă şi au dat liber la admiterea în învăţământul militar la grămadă, băieţi şi fete, decidenţii au ajuns în sfârşit la concluzia – mai bine mai târziu decât în ajunul vreunui război necruţător – că e mai bine să se revină la obiceiul de pe vremea lui Decebal, ca să nu zic a comuniştilor, când şi femeile au participat la lupta de apărare, bineînţeles, atâta doar că nu cu sabia ci, cel mult, cu ligheanul cu apă clocotită, cu fiola cu otravă etc., asta în disperare de cauză... A, că tot am amintit de Ceauşescu şi de conceptul vremii lui cu „lupta întregului popor" (perfect valabil şi azi şi oricând, numai că modul de aplicare a fost total contraproductiv atunci), parcă retrăiesc aievea acel timp când universităţile României Socialiste multilateral... embargate erau pline de studente în uniformă kaki, în vreme ce la Sibiu şi aiurea se fabricau femei-ofiţer (sau ofiţeri-femei) pe bandă rulantă, ca miliţienii, la incubator; doar ce intrau pe poarta cazărmii, depuneau jurământul şi, în şase luni, luau steluţa de sublocotenent după care le şi vedeai pe bulevard, defilând la braţetă, în formaţie de câte trei, cu pantalonul fresco mulat pe fese (Doamne, într-adevăr, erau frumoase, deşi nu toate!), altminteri însă bune doar pentru parade, că ce să faci cu o femeie instruită doar şase luni, ce să înveţe mai înainte adică şi, mai ales, ce lecţie să predea, la rândul ei, studentelor scoase din amfiteatru şi translate cu tot cu ifose şi indignări de intelectuale ratate din faşă în câmpul de instrucţie? A, că şi mai nou, un domn ministru precum Găbiţă Orbea, nume de cod, fabrica asemenea specimene „din pix", vorba cuiva foarte inspirat!, asta e altceva şi, înainte de toate, e dovada concretă că o armată de dame se poate încropi oricând, *hocus-pocus* şi gata!, unii au ajuns chiar şi în 24 de ore ofiţeri, şi nu doar locotenenţi..., ci locotenent-colonei, ba chiar mai mult, ca nepoţii lui Făt Frumos în linie directă, dând peste cap toate principiile clasice precum acela care spune că „un soldat se intruieşte o mie de zile ca să combată o zi". A, că nu e musai să şi combată, asta e altceva, şi probabil că noi de la ipoteza aceasta şi plecăm, de fapt, adică de la amănuntul că nu e obligtoriu ca să instruim femeile să mai şi *combată*, în sensul real al cuvântului, ci doar le asigurăm un drept constituţional, dreptul la învăţătură în cazul de faţă sau la a face târâş pe coate şi genunchi, nu contează..., iar ce va fi la război – dacă va fi război, nu? –, mai vedem noi când o fi să fie, cei care nu vom fi călcaţi de bombe... Până atunci, eu unul spun ferească Dumnezeu de vreun război în care să combată femeile în vreme ce distinşii domni – bărbaţii ca mine de exemplu, că tot suntem noi cei mai titraţi maeştri-bucătari – să lupte la popotă cu polonicul şi telul, eventual să le dea să sugă nou-născuţilor în eprubetă. Cât despre distinsa colegă ziaristă, autoarea compunerii din care am citat mai sus, ca de la egal la egal, i-aş sugera să tragă o fuguţă până-n Siria, eventual prin Afganistan ori să se ţină aproape la Coreea, nu contează care din cele două (atenţie mare totuşi: una dintre ele are nişte batalioane de ofiţeri-femei de moare inamicul numai când le vede defilând la parada de ziua lui Lenin!), să ia seama bine cum e cu războiul, şi discutăm după aceea despre discriminarea sexelor, da? Apoi, să scrie despre asta, oricum, numai să scrie. Şi, în cazul că nu s-a gândit până azi, prea preocupată fiind cu cariera profesională, să dea naştere unui copil pentru România, eventual băiat, ca să nu aibă probleme când va fi să aleagă o carieră militară (deşi mira-m-aş că, mai nou, tinerii valahi preferă... să taie frunză la câini, cel mult ajutoarele sociale când nu li se oferă un post vremelnic de babysitter.

*

Şi încă un aspect, ca să putem trage concluzia... În ultima vreme, tot felul de avocaţi şi specialişti în drepturile omului şi în politici anti-discriminare vin cu argumente beton pe problematica în cauză, dar ăia sunt plătiţi să facă aşa ceva, mănâncă o pâine bună, pe când alţii sunt plătiţi să apere ţara. Dacă ne vom plia pe logica aceasta, mâine-poimâine, specialiştii în dreptul oilor or să le pretindă ciobanilor – numai celor din Munţii Carpaţi, ţin să precizez – să aibă egalitate în turmă, adică la 50 de procente de berbecuţi, fix 50 de procente de mioare, altminteri pa şi pusi, iar n-o să mai facem parte din Europa! Şi nu m-aş mira ca, tocmai dintr-o astfel de temere, cineva să ia urgent problema în dinţi, preventiv, şi sistemul să înceapă să fie implementat de astă dată chiar din România. Fiindcă aşa e clar că nu se mai poate, asistăm nepăsători la un mahomedanism în toată regula prin stânile româneşti cu statut european: un berbec la 30 de oi, ce înseamnă asta? Ca să nu mai punem la socoteală câinii ciobăneşti, că e şi acolo o ecuaţie încă în suspensie... Momentan însă, până se va lua în dezbatere şi o asemenea problemă capitală, eu spun că distinsa domnişoară (sau doamnă) jurnalist care mi-a dat ideea acestui punct de vedere este trombonul inamicului de mâine, care vrea să ne surprindă cu o armată de femei, parfumată, coafată la mare artă, dar perfect neinstruită (sau instruită perfect, dar numai pentru parada de la 1 Decembrie, atât, să dea bine la prostime şi la ataşaţii militari străini). În alte condiţii de timp şi de altceva, aş fi acuzat-o că subminează capacitatea de apărare a ţării şi i-aş fi cerut capul, nu zău!, aşa însă îi cer, o rog frumos, o conjur, să-şi vadă – Doamne iartă-mă! – de pixul ei. Să nu rămână cumva fără cerneală taman acum, când la orizont se cern noi şi incontrolabile subiecte de presă. Iar în ceea ce priveşte femeia-soldat, fiindcă tot suntem în preajma aniversării unei glorioase bătălii pentru armata regelui Ferdinand, să ia aminte că nouă, românilor, ne ajunge o Ecaterina Teodoroiu la 100 de ani. Ba poate chiar la 1000! Bărbaţii adevăraţi însă, şi mă refer la soldaţii apţi combatanţi în primul rând, nu ne-au ajuns niciodată. Şi dacă ne-au ajuns soldaţii, nu ne-au ajuns mitralierele, ceea ce este tot un drac!

[1] Elena Deac, jurnalistii.ro.

Amintiri despre tata

de **Marina Quarticelli**

Prin octombrie trecut, perfectând cu doamna **Marina Quarticelli** ***(foto medalion)*** publicarea unui volum omagial dedicat lui Ion Aramă (1936–2004), tatăl dumneaei şi unul dintre cei mai îndrăgiţi scriitori militari care au încântat şi generaţia mea, profitând de faptul că tocmai ce se împliniseră opt decenii de la naşterea celui care, întâmplător sau nu, a „botezat" revista în care aveam să-mi văd numele prima oară („Catarge la orizont", Constanţa, 1983), am solicitat câteva amintiri sumare, cu caracter biografic, în vederea completării textului publicat deja în revista „Litere" din 2016[1] şi care ar trebui să constituie coloana vertebrală a cărţii proiectate. Absolventă a Facultăţii de Filologie din București, emigrată în Statele Unite în 2002 şi căsătorită acolo cu Sheridan Vernon, economist de profesie, Marina Quarticelli a răspuns prompt invitaţiei ca, odată primit textul „amintirilor", să constat că acesta se poate constitui într-un articol evocator de sine stătător pe care cititorii „ProARME"-lor îl vor descoperi cu plăcută surpriză, nu puţini dintre ei fiind cunoscători ai operei lui Ion Aramă şi chiar amici şi colegi de redacţie şi de armă cu acesta. Mulţumindu-i şi pe această cale pentru amabilitate, mai precizez că autoarea amintirilor de faţă lucrează în prezent la Universitatea North Carolina Wilmington (UNCW), este apreciată de colegi și reprezintă în fiecare an România la festivalul multicultural din SUA. (***D.G.***)

[1] „Litere", nr. 6(195)/iunie 2016, p. 46–48 şi nr. 7–8(196–197)/iulie–august 2016, p. 66–68.

Este greu sa definești, în câteva rânduri, o personalitate atât de complexă cum a fost cea a lui Ion Aramă – Jean, pentru cunoscuți –, tatăl meu. Avea un spirit polivalent, un talent înnăscut la literatură, muzică, desen, limbi străine. Era un autodidact, a învățat singur franceza și engleza, pe care le vorbea fluent. A învățat singur să cânte la chitară, după partituri. Era un om vesel, îi plăcea să petreacă și cânta cu patos romanțe și cântece lăutărești autentice. Dădea dovadă de o curiozitate intelectuală și de o dorință de a fi la curent cu ce se întâmplă în lume, era interesat de literatură, artă, politică, istorie, tehnică. „Dom' profesor" (după cum îi spuneau prietenii și colegii) știa orice despre orice și, după cum obișnuia să-l citeze deseori pe John Steinbeck, „putea să învețe și o fantomă cum să bântuie o casă". Era foarte îndemânatic și-și repara singur mașina (timp de 20 de ani, a avut aceeași Dacie 1100!) și lucrurile din casă, încât rareori era nevoie să chemăm instalatorul. Citea continuu romane, dar și cărți de istorie și critică literară, pentru a-și perfecționa stilul. Modelul său literar era Ernest Hemingway și urma deviza acestuia: „Scrie fraza cea mai adevărată pe care o știi".

Ion Aramă (1936–2004)

Firește că pasiunea numărul unu a lui Jean Aramă a fost literatura. A început să citească de la vârsta de 5 ani și mama lui îl căuta prin casă, găsindu-l pitit în cele mai diverse locuri, cu vreun volum din colecția „Submarinul Dox". Ca majoritatea generației sale, Jean a avut o copilărie grea, în anii care au urmat după al Doilea Război Mondial și, deși era pasionat de literatură, din motive particulare nu a reușit să meargă la Școala de Literatură „Mihai Eminescu" din București. Tatăl lui, Dumitru Aramă, fost timonier pe pachebotul „Împăratul Traian", l-a îndemnat spre Liceul Militar de Marină din Galați, unde Jean și-a găsit dragostea care avea sa rămână constantă toată viața, în rezonanță cu spiritul său romantic și aventuros: marea. În anii de liceu a trimis reportaje și poezii la „Flota patriei", gazeta Marinei Militare editată pe atunci la Constanța. A fost remarcat de tânărul locotenent Constantin Lambă, care s-a dus personal la Galați, pentru a-l cunoaște, şi așa se face că, după terminarea liceului, Jean a fost cooptat în echipa redacțională de la „Flota patriei". A doua dragoste a vieții a fost soția lui, Maria, cu care s-a căsătorit în anul 1959 și care i-a fost alături până în ultima clipă.

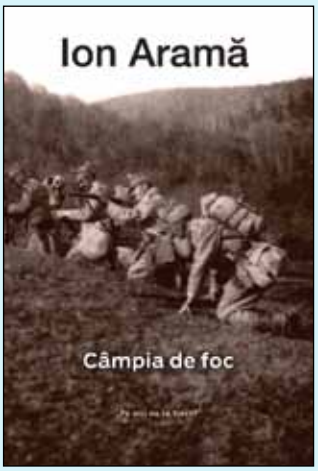
Jean Aramă a fost un om deosebit, care și-a pus amprenta pe viața și activitatea multor oameni, inclusiv a mea și a fratelui meu. Când nu am reușit la examenul de admitere la Facultatea de Medicină, m-a încurajat cu replica lui favorită, parafrază după cunoscutul principiu olimpic: „Ai reușit, continuă! N-ai reușit, continuă!" (F. Nansen) și m-a îndemnat să dau, anul următor, la Facultatea de Litere, care se potrivea mult mai bine cu înclinațiile mele. A îndrumat pe mulți aspiranți în arta scrisului, în anii când a fost redactor-șef la Editura Militară (1968–1981), fiind redactor la peste 150 de cărți . Știa să se apropie de oameni într-un mod simplu și direct și discuta cu aceeași ușurință cu generali sau cu oameni simpli. Între 1982 și 1993, a fost redactor, apoi redactor-șef adjunct, la ziarul „Apărarea patriei" și, respectiv, la revista „Viața Armatei". A devenit membru al Uniunii Scriitorilor (1972) și doctor în filologie (1988).

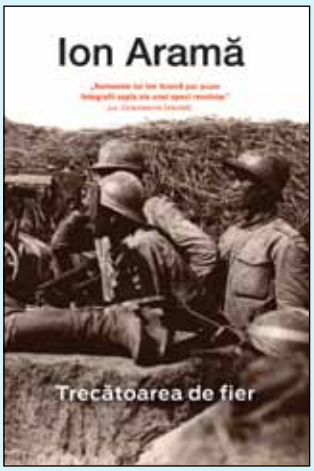
Tata a fost un om foarte sensibil şi bun, își ajuta familia, prietenii și vecinii oricând aveau nevoie. Prin 1975 (aveam 6 ani), ne întorceam de la bunicii mei din partea mamei din Galați, spre București, cu mașina, când, pe câmp, lângă șosea, am văzut un accident. Un bărbat făcea semne disperate cerând ajutor, dar nimeni nu oprea. Tata a oprit imediat, i-a luat în mașina noastră pe cei doi răniți și i-a dus la spitalul cel mai apropiat (țin minte și acum petele mari de sânge de pe bancheta din spate…).

A avut și dezamăgiri, critica literară a timpului l-a categorisit drept „scriitor militar" și nu l-a prea băgat în seamă; în schimb, Jean a fost foarte iubit, pe lângă cititorii din rândul marinarilor și al militarilor, și de publicul larg, mărturie stând faptul că romanele sale, apărute în tiraje de câteva zeci de mii până la 100 000

de exemplare, se epuizau rapid din librării, iar cărțile lui au fost de două ori în topul vânzărilor de carte din România. Mama, Maria Munteanu, s-a născut la Galați, în 1939, fiica lui Petru și Elena Munteanu. Părinții ei au moștenit moara și proprietatea familiei, care le-a fost confiscată de comuniști iar ei au fost categorisiți drept chiaburi. Din această cauză, Maria și sora ei Ecaterina nu s-au putut înscrie la facultate. Maria a reușit să intre la școala de tehnică dentară din București, fiind apoi repartizată în orașul Videle. Acolo l-a cunoscut pe Jean, care venea să-și viziteze părinții. A fost o dragoste la prima vedere, după un an s-au căsătorit și au locuit la Constanța. După scurt timp însă au plecat la Mangalia, ca urmare a mutării acolo a Comandamentului Marinei Militare și a ziarului „Flota patriei". În 1961, s-a născut primul lor copil, Ștefan Sorin. În 1968 s-au mutat la București, iar un an mai târziu venind pe lume eu, Marina, care am primit un nume a cărui legendă nu e cazul să o mai detaliez. Sorin Aramă a urmat Facultatea de Medicină din București și este medic și profesor universitar la Facultatea de Medicină Dentară a UMF „Carol Davila". Este căsătorit cu Victoria Aramă, medic, profesor universitar de Boli Infecțioase și au doi copii gemeni, Cristina și Ștefan, născuți în 2001 la București, ambii liceeni în prezent, la Colegiul Național „Sfântul Sava". Dintre nepoți, Cristina a moștenit pasiunea pentru litere a bunicului, în anul 2017 devenind olimpică națională la limba engleză. Părinții scriitorului, Niculina și Dumitru Aramă, s-au stins din viață în 1995, respectiv în 1985, și se odihnesc în cimitirul din Videle, alături de restul înaintașilor familiei Aramă.

Tata a avut un mare noroc cu o soție ca mama, o persoană extrem de bună și răbdătoare, care l-a înțeles și l-a încurajat de-a lungul vieții și carierei lui. Pot să spun că și mama a contribuit la scrierea acestor romane prin faptul că l-a susținut pe tata și a avut grijă de el și de noi. Tata avea o fire boemă, astfel că viața lui era adesea haotică. Între anii '70–'80, când a scris majoritatea cărților, după ce venea de la serviciu, se odihnea câteva ore, apoi se apuca de scris până spre dimineață. Pleca des în delegații prin țară, ca să scrie reportaje pentru revistă sau să cunoască veterani de război ale căror relatări le folosea în romanele sale. Mergea și la multe lansări de carte și întâlniri cu cititorii, civili sau militari în termen, timp în care mama se ocupa de gospodărie și de noi. Deși n-a fost un tată și un soț perfect (oare câți sunt?), tata ne-a iubit foarte mult și a făcut tot ce i-a stat în putință pentru noi. A petrecut nenumărate ore cu mine și cu fratele meu inventând povești, deschizându-ne gustul lecturii și contribuind enorm la cultura noastră generală. Tata era un mare patriot, iubea cultura și istoria României şi ne-a învățat și pe noi s-o iubim. Când eram copii, ne citea cu intonație poeziile lui Eminescu și povestirile lui Ion Creangă. Cu mașina lui Dacia 1100 am colindat toată România, văzând mare parte din monumentele istorice și din frumusețile țării. Anii '85–'89 au fost deosebit de dificili pentru părinții mei, ca de altfel pentru majoritatea românilor. Tata nu a fost niciodată de acord cu politica regimului comunist, dar era obligat să cânte în strună partidului în articolele sale, care treceau pe la minister și erau refuzate dacă nu erau corecte din punct de vedere politic. N-a avut de ales, altfel și-ar fi pierdut serviciul și avea doi copii de crescut. Pe vremea aceea nu înțelegeam de ce venea așa de supărat de la serviciu și avea lungi discuții cu mama, care cu greu reușea să-l calmeze. Atunci locuiam într-o casă veche în București și, câteva ierni la rând, nu a fost presiune la gaze în timpul zilei, astfel că tata scria până târziu în noapte și cobora în subsol la fiecare jumătate de oră, să pândească momentul

Recent, la Editura Univers, din București, au apărut în ediția a II-a, în tiraj promoţional, romanele *Trecătoarea de fier* și *Câmpia de foc*, inspirate din Primul Război Mondial (disponibile în librării și pe site-ul editurii, https://edituraunivers.ro). De asemenea, cele două romane sunt disponibile și în format electronic, pe site-ul *Streamland Romania*.

când veneau gazele, pentru a da boilerul la maximum, ca să încălzească pe cât posibil casa în cele trei–patru ore de funcționare. Ca toți românii, tata și-a pus mari speranțe în Revoluție și a crezut că lucrurile se vor schimba rapid în bine. Din păcate, pentru el perioada de după 1989 a fost o deziluzie, fiindcă noua conducere a revistei „Viața armatei" l-a scos cu prea multă ușurință la pensie. După pensionare, a mai publicat trei romane originale și a făcut nouă traduceri din literatura universală. În ultimii ani de viață a fost redactor-șef la revista Ligii Navale și a colaborat la încă două edituri. A lucrat neîncetat, până în ultimele zile, când, suferind fiind pe patul de spital, termina o traducere pe genunchi. Sper ca republicarea celor două romane istorice, *Trecătoarea de fier* și *Cîmpia de foc* să-l aducă din nou pe Ion Aramă în conștiința cititorilor, iar evocările celor care l-au cunoscut să-i păstreze amintirea vie.

FOTOTECA ProARME

Secvență cu Ion Aramă, în prim-plan, oferind autografe cu ocazia lansării volumului *Cu Bricul Mircea în jurul Europei* (1969). În plan secund, centru, se află mama scriitorului, Niculina Aramă. (Colecția: Marina Quarticelli, Carolina de Nord, SUA).

Cărţile FAVORITe

de **Bogdan Didescu**

Zaharia Potârniche, ***Amintiri din Europolis***, vol. II, ***Adio suveniruri tulcene***, cu o prefaţă de Silvia Zabarcencu, Editura Favorit, Bucureşti, 2016, 480 p. Un fel de fenomen aparte scriitorul Zaharia Potârniche, vechiul şi simpaticul nostru colaborator, care datorită vitregiei vremurilor pe care le-a parcurs abia acum, la anii senectuţii – galopează ferm către împlinirea frumoasei vârste de 95 de ani acum, în toamnă! –, a ajuns să-şi vadă în librării rodul

pasiunii şi trudei de o viaţă la masa de scris. Deopotrivă poet şi prozator, dar mai ales memorialist, Zaharia Potârniche ne surprinde, iată, cu o nouă carte, una nu neapărat destul de masivă, cât profundă, plină de substanţă şi aducătoare de faste satisfacţii tulcenilor şi gălăţenilor, nu puţini trecători sau proveniţi din Sulina copilăriei autorului, care vor regăsi cu nostalgie în filele cărţii oameni, locuri şi întâmplări altminteri estompate de mult dacă nu uitate, căci „suvenirurile" de care vorbim aici sunt înainte de toate restituiri cu tentă istorico-sentimentală oferite cu generozitate lor exact când se aşteptau mai puţin, ceea ce-i forţează să se redescopere unii pe alţii şi totodată să-şi revadă rădăcinile prin cu totul alt ochi, unul cuprinzător şi analitic, în acelaşi timp blând şi înţelegător, poate un pic trist uneori, în orice caz benefic tuturor celor ce trăiesc pentru şi prin spirit înainte de toate. De altminteri, concitadinii de odinioară ai autorului au primit cu mare bucurie şi acest nou volum al „amintirilor", lansându-l şi făcându-l cunoscut inclusiv tinerei generaţii şi ţinându-l permanent la curent pe venerabilul autor cu atmosfera de la faţa locului, cu regretul că, având în vedere vârsta înaintată, acesta nu a putut fi prezent în mijlocul lor deşi îşi făcuse planuri, medicul însă, mai prevăzător, a avut argumente să-l determine să amâne o astfel de aventură pentru zile mai faste. În acest sens, graţie amabilităţii doamnei Lăcrămioara Manea de la Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion" Tulcea – care a girat lansarea cărţii lui Zaharia Potârniche din 12 aprilie la sediul Bibliotecii Judeţene „Panait Cerna", eveniment la care au mai fost alături Asociaţia Scriitorilor „Aegyssus" şi Colegiul Dobrogean „Spiru Haret", ambele din Tulcea –, suntem în măsură să reţinem aici, pentru posteritate, că au mai fost prezenţi Pr. Felix Neculai, consilier cultural al Episcopiei Tulcii, reprezentanți ai instituțiilor de cultură tulcene, scriitori, cadre didactice, bibliotecari, specialiști în istorie, elevi ai Colegiului Dobrogean „Spiru Haret" Tulcea, alți invitați. Au luat cuvântul scriitorul Mircea Marcel Petcu – Președintele Asociației „Aegyssus" a Scriitorilor Tulceni –, prof. Emilia Mititelu-Răileanu (fiica prof. Adam Răileanu, evocat în paginile volumului), scriitorul Tănase Carașca, dr. Victor Henrich Baumann din partea I.C.E.M. „Gavrilă Simion" Tulcea, șef serviciu Ioana Fruntelată din partea Bibliotecii Județene „Panait Cerna", alți invitați. În final, după minunatele cuvinte spuse de către cei menționati, atât cu privire la Omul, Poetul și Prozatorul Zaharia Potârniche, cât și cu privire la cel de-al doilea volum autobiografic din seria *Amintiri din Europolis*, considerat drept „o carte-document pentru orașul nostru", a precizat dr. **Lăcrămioara Manea** (***foto medalion***), care, de altfel, a şi citit *Cuvântul autorului* către invitaţi, un mesaj „plin de emoţie şi de sensibilitate": *„Aici, la Tulcea din care mulți dintre voi vă trageti rădăcinile, și la care am visat ani îndelungați până ce viața s-a dus, așa cum s-a dus; și astăzi ați devenit pentru mine legendă și metaforă, dar și transfigurare. Și din această legendă, vin din adâncuri chipuri ce-au fost, au existat și au*

Foto: Gabriel Dincu.

lăsat o urmă pe acest pământ." La final, în aplauzele celor prezenți, Mircea Petcu i-a încredințat doamnei Lăcrămioara Manea, în ideea că vor ajunge la destinatarul de drept, Diploma și Legitimația de membru al Asociației Scriitorilor Tulceni, pentru a le oferi Domnului Zaharia Potârniche „cu tot respectul, cu toată dragostea noastră, în semn de recunoaștere a Domniei Sale ca fiu al Dobrogei și oficial drept scriitor tulcean." În ce ne priveşte pe noi, artizanii „ProARME"-lor, suntem încântaţi că, dincolo de faptul că l-am promovat pe Zaharia Potârniche atât cât ne-a stat în putinţă, ne-am constituit, iată, şi într-o punte de legătură, atât prin editarea volumului (subliniez acest aspect cu atât mai mult cu cât acolo, la Tulcea, nu s-a semnalat nimic despre Editura Favorit, nici pe afiş, şi nici pe invitaţii!), cât şi,

mai ales, prin intermedierea acestei relaţii între Capitală, unde de zeci de ani trăieşte şi scrie autorul nostru, şi locurile sale de baştină de unde-şi trage seva creatoare şi către care se îndreaptă cu faţa şi gândul aidoma unui mahomedan fanatic către Mecca.

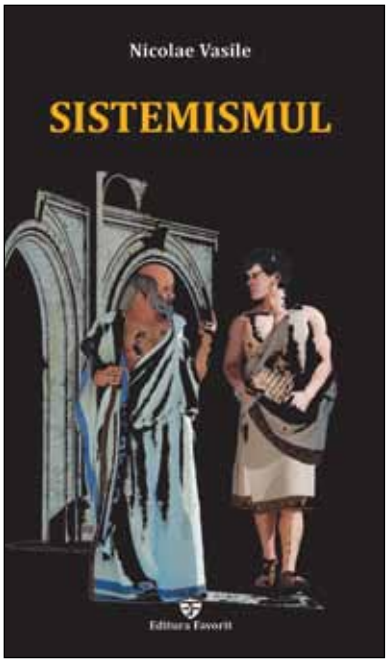
Eugen Baciu, ***Misterioasa viaţă a domnului Marlow***, Editura Favorit, Bucureşti, 2017, 212 p. Născut în 1962 în comuna Podul Ursului, judeţul Prahova, fost miner în Valea Jiului, din 2000 stabilit în Bucureşti, ca administrator al unei proprietăţi private, unde lucrează şi în prezent şi unde, între două activităţi specifice oricărui român angajat la patron, Eugen Baciu cochetează şi cu literatura, una oarecum facilă aş zice, axată mult pe imaginaţie cu finalitate în suspansul moderat, fără excese stranii şi bolnăvicioase. În fond, cu o instrucţie medie pentru un român, Baciu este genul clasic de autodidact cu capul plin de idei interesante, format la şcoala clasică a literaturii fanteziste, cu un stil limpede şi captivant, cald şi optimist, în ciuda temei relativ delicate abordate; genul alergătorului care apare din *pole position* pe turnantă la spectacolul lumii, ferm decis să smulgă laurii victoriei oricărui campion pur sânge. În oricare altă literatură cu excepţia celei române – imprevizibilă şi prea mult la discreţia unor critici versatili şi frustraţi, aroganţi şi materialişti –, aş paria pe el fără rezerve, cartea

de faţă, de departe cea mai bună pe care a scris-o până acum, fiind principalul atu. În concluzie, ucenicind o vreme pe lângă mai vechea noastră cunoştinţă Zaharia Potârniche, căruia îi va culege mulţime de texte la computer, Eugen Baciu scrie destul de cursiv şi deloc alambicat, dimpotrivă, cititorul mai puţin pretenţios putând urmări cu plăcere un fir narativ întâlnit, să zicem, în romanele de aventuri din anii liceului, dacă nu chiar mai devreme: „Sofia, mama lui, era o femeie atrăgătoare, însă cu o înfăţişare izbitor de asemănătoare cu a unei vrăjitoare. Pe faţa ei cafenie se desenau adeseori trăsături ciudate, iar ochii ei de culoarea smaraldului scânteiau ca două minuscule flăcărui incandescente, aruncând asupra lui o privire rece ca gheaţa. Buzele cărnoase şi le contura cu un creion mov-albăstrui, care se combina perfect cu nuanţa părului inelat, ce-i cădea peste umerii înguşti, acoperindu-i până la brâu trupul firav. Îşi petrecea tot timpul alături de fiica ei pe care o iubea şi o învăţa din tainele ascunse ale vrăjitoriei. De multe ori, în serile cu lună plină, el observa cum pe la casa lor se perindau fel şi fel de oameni, conduşi de mama şi de sora lui în acea sală, unde lui îi era interzis să intre. Îşi amintea cu precizie o noapte senină de mai. Luna se ridicase pe bolta înstelată ca o imensă roată argintată, înconjurată de un halo sângeriu...” (p. 9)

Să mai spunem că prin *Misterioasa viaţă a domnului Marlow*, un englez relativ bogat ajuns pe meleaguri mioritice în perioada interbelică, a cărui stafie încă mai bântuie, cumva, peisajul urban atât de familiar cândva lui Dracula, în căutarea unor alte victime cărora să le fure energia şi tinereţea, Eugen Baciu se află la a cincea carte, între care una de versuri, debutul producându-se în 2013, cu romanul autobiografic *Aşa a fost să fie*, apărut la Editura RBA Media, Bucureşti.

Nicolae Vasile, *Sistemismul. De la Şcoala peripatetică la Globalizare*, Editura Favorit, Bucureşti, 2017, 96 p, o carte mică, de esenţă tare însă, care m-a dus cu gândul înapoi cu mulţi ani, cu milenii, chiar, când Ecleziastul broda acel lanţ de cuvinte cu „soarele răsare, soarele apune” şi tot aşa... Dincolo de maieutică, de dialectică, de logica binară şi de tot ceea ce omul a putut pătrunde cu mintea sa inventivă în mii de ani de

fascinantă – totodată şi dureroasă – existenţă a sa pe planeta Pământ, rămâne frumoasa poveste a acestei lumi (în plină globalizare azi), una niciodată epuizată şi totuşi luată de la capăt de fiecare dată când se naşte câte un geniu capabil să mute munţii din loc cu un simplu cuvânt, formulă matematică sau clipire din geană... La o privire superficială, *Sistemismul* profesorului N. Vasile poate fi o carte periculoasă, numai la o privire superficială însă, şi nu e momentul să spun acum şi aici de ce, fiind suficient să devoalez simplul fapt că unii s-au dus cu gândul la „proiecte sistemice” gen *Doctrina Statului Puternic* sau la aceea a *Statului Slab* care este azi România, aspecte neatinse în cartea de faţă, care pendulează mai mult pe chestiuni de filosofie pură cu aplicaţii în domeniul ingineresc, pe cât de străin unuia ca mine, pe atât de familiar autorului. În orice caz, chiar şi novicii, cu condiţia să aibă un minimum de exerciţiu intelectual, pot afla multe idei interesante din acest volumaş: „În economie, în domeniul teoriei crizelor, este cunoscută «curba lui Kondratiev», care este de tipul răspunsului sistemic ciclic permanent. Economistul rus se referă doar la economiile bazate pe piața liberă. Economiile dirijate au o finalitate de tip exponențial, stările

FOTOTECA ProARME

Editor şi autor (detaliu) cu ocazia lansării cărţii *Sistemismul*, la Institutul Cultural Român din Bucureşti, la 10 aprilie 2017, în cadrul Seratei „Eminescu, jurnalistul”, sub egida UZPR.

lor reale neajungând, de regulă, la țintele preconizate, fiind astfel în situația de ineficiență permanentă, denumită anterior *frustrare sistemică*. Ulterior teoriei sistemelor, apar mai multe elemente sistemice în evoluția economiei și societății. Asimilând strategiile cu sistemele cu reglaj automat, putem vorbi de o abordare sistemică globală în mai multe domenii de activitate. Componentele acesteia sunt: *Dezvoltarea durabilă* și *Globalizarea*, care pot fi considerate *dorințe sistemice*, provenite din lumea reală. Ambele au la bază teorii matematice. Astfel, fondul conceptului de *Dezvoltare durabilă* provine din noțiunea de *bioeconomie* introdus de către matematicianul Nicolae Georgescu-Roegen, părintele teoriei bioeconomice.”

În principiu, prin *Sistemismul* său, care grupează câteva eseuri relative la poziţia fiinţei umane în raport cu religia, logica şi filosofia, dar nu numai, profesorul Nicolae Vasile ne învaţă să redevenim elevii de odinioară – pe aceia dintre noi care nu mai suntem demult aşa ceva, evident –, cu răbdarea şi arta unui profesor de matematică niciodată întors de la Dumnezeu. Aşadar, o carte care se citeşte relativ uşor, dar îţi dă de gândit enorm. De aceea şi spun că merită încercat!

Iorgu Tudor, ***În vâltoarea revoluţiei din 1917–1918. Basarabia autonomă şi republică***, ediţie îngrijită de colonel (r) **Andrei Stăncescu**, Editura Favorit, Bucureşti, 2017, 200 p. Mai întâi de toate, trebuie spus că autorul cărţii, mai puţin cunoscut cititorilor noştri, şi anume Gheorghe (Iorgu) Tudor (1.02.1885; s. Stâncăuți, jud. Bălți – 7.12.1974; București), poet, prozator, publicist și traducător, a oferit acest manuscris, cu puţini ani înainte de trecerea la cele veşnice, xerocopiat în mai multe exemplare, câtorva dintre prietenii săi de încredere basarabeni rămaşi în România comunistă, nu înainte de a depune originalul, alături de un altul referitor la cultura basarabeană interbelică, la Academia Română. Un manuscris a intrat, astfel, şi în posesia basarabeanului Andrei Stăncescu, nonagenar azi, erou al războiului antisovietic, fost prizonier şi deportat în Gulag ş.a.m.d., care, ajuns de asemenea la un prag al vieţii, a decis

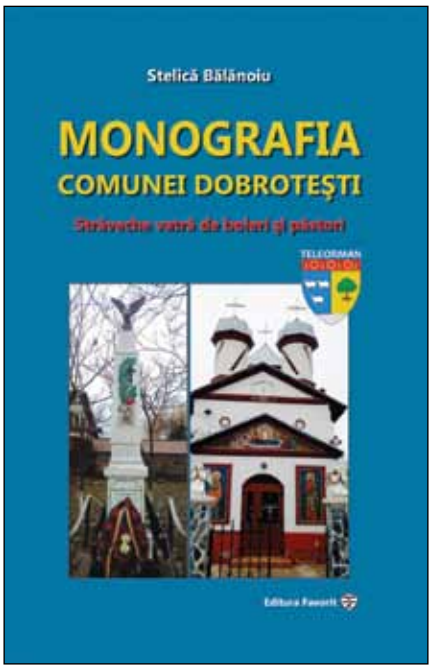
să multiplice gestul lui Iorgu Tudor, tot limitat, însă oarecum mai elegant, profitând de înlesnirile tehnice de azi, şi, deci, tipărind pe speze proprii un tiraj confidenţial, care va merge la biblioteci, astfel încât, la rândul său, tineretul actual să cunoască nu neapărat cine a fost Iorgu Tudor, cât lupta unei generaţii, dusă cu mari sacrificii acum 100 de ani, pentru libertate şi unitate, pentru dezrobirea de sub jugul ţaristo-sovietic în fond. Aşadar, ca un fel de rememorare, reţinem şi noi aici că Iorgu Tudor, autorul cărţii, a urmat Şcoala primară în satul de baştină, apoi studii medii la Chişinău, manifestându-se pe tărâmul scrisului, dar şi al armelor, în Primul Război Mondial, sub steag ţarist, cantonat fiind chiar în Moldova din dreapta Prutului. Încă din anul 1906, a colaborat la revista „Luminătorul”, la editarea revistei de limbă română „Făclia Țării”, apoi la gazeta, ulterior revista „Cuvânt Moldovenesc” (1913). A mai redactat revistele și ziarele: „Lira Basarabiei” (1912), „Pământ și Voie”, „Soldatul Moldovean” (1917), „Moldova de la Nistru”. În anul 1917, a fost ales deputat în Sfatul Țării de Partidul Național Moldovenesc. În anul 1918, a deținut funcția de secretar în Comisia Constituțională (18–27 mai), a votat pentru Unirea Basarabiei cu România (27 martie 1918); a fost consilier municipal și județean, ajutor de primar de Chișinău (1920, 1932–1933); vicepreședinte al Societății Scriitorilor și Publiciștilor din Basarabia. A semnat cu diferite pseudonime: Iuriu Iujnâi, Gh. Stâncă, Iorgu Vârtej etc. A fost unul dintre traducătorii operelor lui Mihai Eminescu în limba rusă. Cea mai însemnată lucrare a sa este *Mișcarea cultural-socială a Basarabiei după Unire. 1918–1940*.

Astăzi, la exact un veac de la evenimentele descrise, cartea lui Iorgu Tudor este necesară ca apa şi ca aerul noii generaţii de luptători pentru unirea cu patria mamă care se prefigurează tot mai cert la orizont, în ciuda tuturor piedicilor venite dinspre Moscova. În orice caz, un manual pentru unirea de mâine, cu valoare testamentară, cu atât mai binevenit în bibliotecile românilor, cu cât nu a putut fi publicat în cele peste patru decenii de comunism de la noi.

Stelică Bălănoiu, ***Monografia comunei Dobroteşti (Teleorman), străveche vatră de boieri şi păstori***, Editura Favorit, Bucureşti, 2017, 220 p., cu ilustraţii. Evocând locuri şi fapte, oameni şi obiceiuri, raportându-se la documente, mărturii şi imagini din

trecut, autorul monografiei oferă dogenilor şi deopotrivă merişănenilor, oameni mândri şi gospodari, un motiv în plus de a fi şi mai ataşaţi de vatra lor de baştină, teoretic atestată doar de câteva sute de ani, practic însă locuită de circa trei milenii, poate mai mult, ca întregul areal mănos şi îmbelşugat al Câmpiei Române de azi.

Reluăm în cele ce urmează un fragment din carte referitor la „celebra" revoltă de acum mai bine de o jumătate de veac, când ţăranii din „Doage", răsturnând teoria conform căreia românul este tolerant şi pasiv, au pus pe jar autorităţile, chit că la ora aceea statul comunist era bine înfipt pe picioarele sale şi cu greu i-ar fi putut veni de hac o mână de săteni, şi neorganizaţi pe deasupra. Stilul este unul simplu şi entuziast, un pic grăbit pe alocuri, dar cu priză la publicul ţintă căruia îi este destinată cartea: „...Așadar, țăranii din Dobrotești au reprezentat o comunitate aparte printre ceilalți locuitori din zonă. Deși primarul Savu, un activist de partid notoriu, anunța centrul județean că în comuna Dobrotești s-a încheiat cooperativizarea, realitatea din teren era cu totul alta, în sensul că mulți dintre dogeni încă își lucrau pământul și sperau într-o minune care să-i scape de ciuma roșie. Martie era luna când fătau majoritatea oilor, iar ciobanii își aranjau echipele care urmau să plece în transhumanță spre București. În dimineața zilei de 7 martie, pe la orele 9–9.30, câțiva localnici au văzut că la marginea cartierului Bobocari, spre Vâlceaua Mirii, a oprit o mașină cu un milițian și un civil. În timp ce milițianul sonda zona, civilul începuse să măsoare terenul și să bată țăruși. Văzând aceste lucruri, Anghelina Bălțatu, o femeie trecută de prima tinerețe, fuge în grabă și începe să tragă clopotul bisericii, ca și cum s-ar fi petrecut o mare catastrofă în localitate. Imediat, cu mic cu mare, bătrâni și copii, femei și barbați, cu găleți, lopeți, târnăcoape, sape și furci la îndemână, au venit spre biserică să întrebe unde şi ce arde. Anghelina le-a spus că nu arde nimic, dar că este ceva mult mai grav: cineva își permisese să le măsoare pământul și să-l picheteze cu țăruși. Cu toții s-au îndreptat spre locul cu pricina pentru a cere socoteală intrusului care, în opinia lor, le amenința proprietățile. Era activistul de partid [Florian] Florescu, de la judeţ, care ştia că primarul Savu minţise în legătură cu colectivizarea și venise personal să bată stâlpii de amplasare a noului CAP. Câteva femei l-au luat la bătaie pe Florescu, acesta refugiindu-se în prima curte ieșită în cale. Femeile au continuat să-l bată cu ce aveau în mâini, rupându-i hainele și rănindu-l grav, la sânge, îndeosebi la față și la mâini. Atunci a intervenit Domnu Manciu, zis Al lui Macă, care, dându-şi seama de consecinţe, a hotărât că este mai bine să-l salveze de la moarte pe activistul de partid. În acele momente, milițianul care îl însoțea pe activist deja informase

comitetul de partid și comandamentul miliției din Roșiori de Vede. Manciu le-a temperat pe femeile care îl loveau pe activist și, pentru a-l proteja mai bine, l-a ascuns după soba localnicului în curtea căruia se refugiase (activistul Florescu se refugiase în curtea casei preotului Iscru, construită de familia Tufă pentru fiica lor), naționalizată și devenită sediul CAP-ului, apărându-l cu trupul său. Istovit și rănit, activistul a cerut o cană cu apă. Atunci, Ioana Călin, fiica sa Păuna și Ioana Ciobanu, au luat o oală de pământ dintr-un gard și au urinat în ea, dându-i lui Florescu să bea. Acesta, după o înghițitură, dându-și seama ce-a băut, a jurat că se va răzbuna crunt dacă va scăpa cu viaţă. Între timp, întreaga suflare a satului se adunase în zonă, cu toții având în mâini securi, topoare, furci, coase etc. Era o răscoală în adevăratul sens al cuvântului. Nu exagerăm prea mult dacă susţinem că dogenii, la momentul respectiv, declarau război autorităților administrative din regiune și, indirect, întregului regim comunist din România. Aşteptându-se la represalii, la intrarea dinspre Roșiori de Vede, răsculații au ridicat o baricadă, conștienți că nu va dura mult până îşi vor face apariţia forțele de ordine. Cei doi preoți de la biserica din Bobocari se aflau şi ei alături de săteni, îmbărbătându-i şi informându-i că, în caz de nevoie, lăcașul Domnului va fi ultima redută împotriva Securității și a Miliției. La ora 15.00, a venit o autosalvare, a oprit la baricadă și a cerut predarea rănitului Florescu pentru a fi dus la spital. Într-un gest de umanitate, câțiva săteni l-au dus pe brațe pe acesta până la salvare și l-au predat medicului de urgenţă, venit de la Roșiori. Poate că a fost o greşeală tactică din partea ţăranilor, mai indicată fiind tratarea rănitului pe terenul lor, fiindcă după ce l-au recuperat pe activist, forțele de represiune au început să apară tot mai masiv dincolo de baricadă, încercând formarea unui dipozitiv de atac. La ora 18.00, două IMS-uri aduceau peste 10 milițieni înarmați cu pistoale mitralieră şi cu muniție de război, apoi alţii şi alţii. Apoi, când s-au considerat suficent de tari, aceștia au început să înainteze către școala din Bobocari și să treacă la primele arestări. Derutat, la un moment dat, unul dintre milițenii sosiți a deschis focul și l-a rănit pe săteanul Stan Martac, omul neavând legătură cu răscoala, se întorcea de la câmp. La lăsarea întunericului, începând cu orele 20.00, zeci de camioane care aveau agățate de ele tunuri ușoare și mitraliere grele au început să sosească de la Roșiori de Vede, Turnu Măgurele, Drăgănești-Vlașca, Videle, precum și din județele Olt și Argeș. În același timp, mai multe avioane de la unitatea din Balaci au început să survoleze satul la joasă înălțime. Era o strategie de intimidare și un război psihologic. După ora 23.00, s-au auzit mai multe rafale de mitralieră. În acest timp, trupele aduse au trecut la arestarea tuturor cetățenilor găsiți pe stradă, apoi a acelora care erau

considerați responsabili de izbucnirea revoltei, aceștia fiind ridicați de la domiciliu. Totă noaptea și în cursul zilei de 8 martie au fost arestați și anchetați peste 300 de localnici, 100 dintre aceștia fiind duși la Roșiori de Vede cu dubele Securității. Acolo au fost bătuți cu sălbăticie și chinuiți în cele mai cumplite moduri cu putință. Conform mărturiilor ulterioare ale acestora, erau întinși pe mese și legați de mâini și de picioare, un fel de răstignire, și bătuți până la sângerare. Mulți și-au pierdut dinții și auzul în urma acestor bătăi crunte. Dintre cei reținuți și condamnați, mulți erau membrii ai aceleiași familii, soț și soție, tată și fiu, frați etc. Deosebit este cazul Păunei Călin, care avea vârsta de 18 ani și care a fost condamnată împreună cu mama ei. Bărbații condamnați au fost duși la închisoarea din Jilava, apoi transferați la Periprava. Cele nouă femei condamnate au fost duse la pușcăria din Arad." (p. 100–102)Intuind că acest volum este doar un început de bun augur pentru scoaterea la lumină a istoriei acestor locuri binecuvântate de Dumnezeu, îmi exprim convingerea că generaţiile ce vin din urmă vor şti să aprecieze cum se cuvine darul lui Stelică Bălănoiu, el însuşi dogean după mamă, şi nu vor precupeţi niciun efort, în măsura în care va fi posibil, pentru îmbunătăţirea zestrei sprituale a comunei lor.

În curând, la Editura Favorit

Generalul armatei de nasturi

Fragment din romanul ***1956 – Anul maimuţei de foc***

de **Lara Gal**

Curiozitatea mea este mare, dar se manifestă selectiv, exclusiv pe ceea ce mă interesează la un moment dat. Fratele meu, de asemeni, oricât ar fi de minuțios în ceea ce întreprinde, este total dezinteresat de ceea ce nu prezintă un interes direct pentru el. Poate așa sunt toți oamenii, dar parcă nu chiar. Toată copilăria, pasiunea lui a fost fotbalul. Era dement după fotbal și chiar un jucător de cartier foarte bun. Asta însă doar când „ieșeam afară". În casă, fratele meu se juca cu nasturii, de-a armatele. Avea sute de nasturi. Nu mi-am dat seama cum i-a adunat. Știu doar că am remarcat prezența lor când numărul lor devenise deja substanțial. Am o vagă amintire că îi cerea mamei să-i cumpere iar aceasta se executa, amuzată, îi cumpăra seturi de nasturi de diferite forme și culori. Știu că și-i ținea la el în cameră, în dulapul de sub vitrina cu pahare, obiect la modă și nelipsit în casele generației părinților noștri. Nu umblam în ei. Mă rugase și, de altfel, nici nu mă interesau. Simplul fapt că mă rugase era suficient pentru a nu-mi băga nasul. Dar așa cum la el acest joc prevestea minuțiozitatea cu care își va desfășura cercetările și procesele vieții, la fel la mine dezinteresul față de orice altceva ce nu mă implica direct era o trăsătură care s-a păstrat nealterată pe tot restul vieții mele, indiferent de domeniul de manifestare. Vreau să spun orânduire socială, nedreptate socială, până la „secretele" declarate sau doar ascunse ale oricărei persoane cu care am interacționat în viață.

Ralph își încolona armatele în mici dreptunghiuri formate din nasturi de aceeași formă și culoare, cam de o palmă lungime și lățime, nu palmă de copil, ci de adult. Ralph studia bătălii celebre, singurele pe care le putea găsi prin cărțile traduse la noi atunci, antice sau napoleoniene cel mai frecvent, pe care apoi le reproducea pe terenul plat format de camerele apartamentului nostru, uneori și zile întregi. După un timp, presupun că a trecut la compunerea propriilor dispuneri pe câmpurile de luptă, din mintea sa. Își aşeza infanteria în divizii și în brigăzi, o fragmenta în regimente și batalioane. După această dispunere ordonată a celor două armate față în față, urma poziţionarea diferitelor formațiuni pe relieful terenului. Își intercala cavaleria și aranja cu minuțiozitate artileria și bateriile de tunuri. Vârsta nu mi-a șters de pe retină coloratele armate ale fratelui meu dispuse în linii ordonate până la perfecțiune, înaintea înfruntării. Aproape că auzeam zgomotul răsuflării miilor de ostași-nasturi. Resimt și acum tensiunea emanată de aceste armate tăcute: regimentele de infanteriști secționate din loc în loc de escadroanele de cavaleriști, și diviziile de tunuri sau tancuri. Acea tensiune a așteptării dinainte de a fi fost dat semnalul luptei. De a fi fost aruncate zarurile luptei. În câteva zile sau doar câteva ore sorții se vor alege. Urmau apoi primele mutări de formații, îmi amintesc cum simțeam tensiunea urcând în mine și strangulându-mi răsuflarea sub bătăile neregulate ale inimii. După primele dispuneri, emoția se disipa făcând loc logicii reci și acțiunii doar. Erau miile de bărbați ai armatelor despre care învățasem la orele de istorie care nu mai gândeau nimic, ci doar acționau, cu simțurile ascuțite animalic pentru supraviețuire și atingerea scopului tuturor acelor aşezări în teren: dorința de a cuceri un teritoriu se ciocnea cu dorința de a apăra acel teritoriu. Simțeam că această înfruntare transcende limitele jocului armatelor pe covor, transcende limitele evenimentelor istorice reproduse și că se constituie într-un act inițiatic care se va repeta sub diferite forme pe restul vieților noastre începute de câțiva ani. Dispunerea armatelor continua, urmată de angajarea lor efectivă în luptă după formațiuni mai simple, precum linia și careul, sau mai complexe, linia dublă sau ordinul mixt, iar fiecare soldat era mișcat, bucată cu bucată, în cele mai aprige încleștări, pe cele mai îndepărtate și abrupte dealuri și văi ale celor trei camere ale apartamentului nostru. Bătăliile durau uneori și zile întregi, cum ziceam, perioadă în care membrii familiei nu aveau voie să atingă nimic. Ralph făcea crize dacă, fie și din greșeală, erau mișcați, zile în care mama, tata şi cu mine trebuia să călcăm printre companiile sale, prin careurile și liniile formațiilor sale. Este adevărat că în jurul orei 3 după-amiaza își conducea grosul armatelor către râpele de sub masa din sufragerie sau în pădurile de sub măsuța de machiaj niciodată folosită de mama din dormitorul părinților

ori, și mai bine, pe după dealurile de sub picioarele înalte ale șifonierului și ale patului lor, astfel încât să ne ușureze preumblările prin camere. Ca un adevărat și abil general, Ralph cunoștea poziția fiecărui soldat al armatelor sale: nu ne prea apăra de reproșurile frumoșilor săi ochi întristați că i-am încălcat interdicțiile, faptul că încercam să punem la loc orice nasture sau formație disturbată din greșeală sub călcătura vreunei tălpi neatente. Pentru noi, arătau perfect ca înaintea dezastrului, nu și pentru ochii săi atenți care păstrau forma anterioară în scanerul minții. Și evident că și trecerea de la ordinea coloanei de marș la dezordinea bătăliei dezlănțuite dura, și la el, destul de mult. Cam la proporțiile din realitate, de altfel.

Toată această atenție la detalii, infinita răbdare în a-și organiza și apoi manevra armate imense sub forma datelor nu a făcut decât să se rafineze în timp, iar capacitatea lui de a ține în mână o cantitate de informații imensă, dar în același timp capacitatea de a merge pe firul unei idei până la consecințele sale ultime, când *știe* că nimic nu poate exista mai departe, toate aceste trăsături s-au adâncit în el, s-au structurat și și-au adus prinosul în laboratoarele de cercetare în care a lucrat pe continentele planetei. Iar în tot acest timp a rămas același timid care se bâlbâie la primele cuvinte până îl prinde subiectul și uită de timiditate, aceeași reacție de dilatare a vaselor capilare pe gât și obraji, sub torentul fluxului de sânge biciuit de emoții.

> Reuniți afară din apartament, pe stradă, afumam bucăţi de geam prin care apoi priveam eclipsele pe aleea dintre cele două blocuri. Copiii răzleţi care formau micul nostru grup ad-hoc observau eclipsa, în căldura uscată de vară, prin ciobul mânjit de fum pe straturi inegale... revăd până şi forma şi dimensiunea acelui ciob, cam jumătate din palma mea de acum, un trapez cu laturi inegale... Nu știam de ce, dar simțeam că o eclipsă este un eveniment special. Era deosebită și a rămas deosebită în istoria evoluției personale. A fost prima intuiție, empirică la acel moment, că universul acesta mare poate fi cuprins în secvențe logice, formule matematice, că întreg acest univers este un enorm mecanism precis care funcționează după legi și reguli precise care așteaptă a fi descoperite...

Priveam luna separându-se şi eliberând încet discul soarelui şi mă întrebam de ce este o eclipsă atât de deosebită? Da, Luna trecea printre Pământ și Soare, prin fața Soarelui, suprapunându-se lui, și ce dacă? Era un fenoment ciclic, firesc în mecanica cerurilor. Și atunci de ce constituia asta o asemenea raritate? Înțelegeam mecanismul astrofizic, dar nu înțelegeam de ce toată acea tevatură?! Nu îmi dădeam seama pe atunci că mie îmi lipsea ceva, mai precis simțul evenimentelor rare, faptul că aveam un loc rezervat, eu ca individ, la spectacolul mecanismului universului, iar eu nu-i înțelegeam funcția abstractă de eveniment ritual care, dacă este celebrat, poate marca timpul, îl poate diviza și izola, îl poate scoate din banal, acordându-i, prin recunoaștere și celebrare, un sens simbol. Doar mult mai târziu mi-am dat seama că nu am fost înzestrată cu simțul ceremonialului. Și că, dacă vreau să-mi îmbogățesc natura percepțiilor, trebuie să lucrez aplicat la crearea acestui simț al sublimului, pentru a-l forța să se formeze artificial.

Puţine sunt amintirile mele din copilărie, chiar foarte puţine. Dacă privesc în urmă, câteva imagini fotografice mi se succed pe retină. Nici gând de acea bogăție a detaliilor pe care mintea lui Proust sau Nabokov le-au fixat cu asemenea exactitate. Poate pur și simplu concentrarea este diferită: pentru mine, copilăria a fost o trambulină de pe care am sărit în tumultul vieții, care s-a dovedit a fi mult mai incitant și atrăgător, mai satisfăcător; pentru ei, copilăria s-a constituit într-un refugiu, un tărâm vrăjit la care recurgeau pentru a-și trage seva să continue o viață care, oricât ar fi fost de bogată, variată și recompensantă, se poziționa întotdeauna sub perfecțiunea ideală în care ei personal erau degrevați în primul rând de luciditate și abia apoi de responsabilități. La mine, la noi, la generația mea, trecutul pare un loc atât de negru, încât și un gri poate reprezenta o culoare atrăgătoare! Nu mă plâng de trecutul meu. Absența stimulilor, sărăcia celor existenți ne-au împins în două direcții opuse simultan: în interior, în noi înșine, și spre exterior, în încercarea de a înfrumuseța cu niște palide culori copilăriile noastre lipsite de abundența jucăriilor, suplinite prin jocuri care să ne distragă. Știam că ne vom distra dacă noi înșine vom participa activ și ne vom face partea în crearea acelei distracții. Speram că lumea din jurul nostru va fi mai bogată și mai colorată decât monocromatica familiilor noastre muncitorești. Viața își urma un ritm simplu: nu exista șomaj, nu exista temerea pentru dispariția venitului lunar. Acesta era mic, dar oamenii își puteau face calculele pe seama lui până la bătrânețe. Era perioada în care se construiau fabrici, România se dorea industrializată, și nu știam atunci cu câte vieți se plătea industrializarea. Văd chipurile părinților noștri tineri, zâmbitori, încrezători, ducând o viață programată, dar fericiți. Da, chipurile părinților noștri, când noi eram copii, erau fericite. Aveau certitudini care acum sunt considerate meschine, dar ieșiți din război de numai 15 ani, certitudinea unei vieți fără bombardamente și răsturnări politice era singura de care aveau nevoie. Era perioada idilică a comunismului. Idealul comunist: o viață decentă. Eu am trăit acest ideal comunist. Indiferent cum au ajuns la el, mazilind, torturând și eliminându-și oponenții, odată depășită această etapă preliminară, idealul lor de clase oropsite timp de secole s-a dovedit jenant de simplu și complicat de atins: o viață modestă, dar decentă pentru toți oamenii, toți muncitorii și țăranii în primul rând. În naivitatea lor și în lipsa de experiență în a conduce, și-au imaginat că, odată depășită etapa sângelui, vor putea instaura domnia laptelui și a mierii, chiar și diluate. Poate unii erau conștienți, marea majoritate nici gând, că ei înșiși constituiau un experiment al gândirii unor exponate reacționare sau doar avangardiste ori poate doar luate de valurile idealismului juvenil, al clasei intelectualilor pe care ei îi exterminau acum. Când nu a fost societatea o luptă între clasele sale? Doar vagi paranteze în istoria umanității. Sparta? Poate. Dar cum am putea noi cunoaște realitatea sacrificării unui copil născut imperfect?

Chemarea lui Constantin Brâncuşi

de **Dan G.**

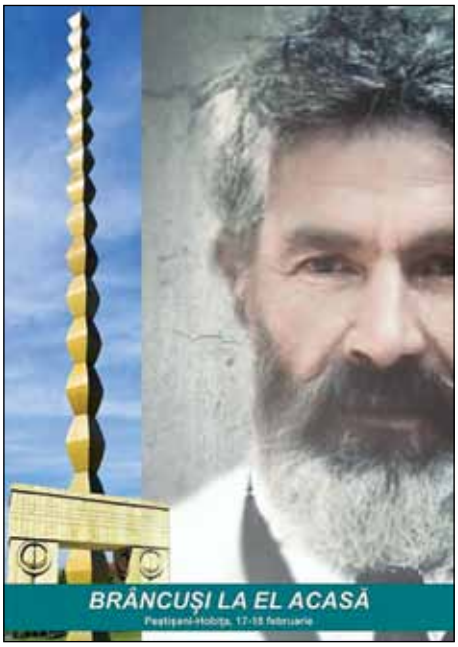
Distinşi confraţi, iubiţi slujitori ai condeiului, prieteni ai Gorjului mirific,

Cu deosebită stimă, admirație și onoare... permiteți-mi să vă transmit un cordial salut din partea mea și a Centrului Cultural de Etică și Strategii, Asociației Culturale „România în lume” pentru deosebitul aport, din zilele de 17–18 februarie a.c., la omagierea demiurgului sculpturii moderne, neicuța Costache Brâncuși, românul care a făcut ca numele de „român” să fie ridicat la rangul de renume pe întreg mapamondul. În compania Domniilor Voastre am simțit bucuria sufletească și sunt sigur că din lumea celestă Constantin Brâncuși, acasă la el (în satul Hobița, comuna Peștișani) ne-a îmbrățișat cu raza ochiului vizionar al geniului nemuritor şi a fost mândru că urmașii lui îl preamăresc.

Dragi artiști! – Petre Răcănel (Constantin Brâncuși), Dana-Irina Gîju (Maria Tănase), Rodica Subțirelu (Arethia Tătărăscu), Dan Gîju (Ștefan Gorjanu) –, vă sunt recunoscător pentru strădania voastră, talentul și pasiunea cu care ați jucat (un fragment) din piesa mea de teatru Ne vedem la Paris *– închinată „Păsării Măiastre” Maria Tănase („zâna mea cea bună”) și lui neicuța Costache Brâncuși (o dragoste cu năbădăi între doi gorjeni celebri) –, a fost o reușită, iar succesul pe care l-ați avut pe scenă a primit îndelungi aplauze din partea spectatorilor.*

Cu înaltă considerație,
Semnat: *Scriitor-compozitor*
Marin Voican-Ghioroiu

Dincolo de subiectivismul firesc, la urma urmei, ce ar putea transpare din rândurile de mai sus, primite imediat a doua zi după revenirea în Bucureşti a echipei Teatrului Nostrum angrenată în proiectul omagial dedicat lui Constantin Brâncuşi la el acasă – compozitorul Voican-Ghioroiu fiind, dincolo de calitatea Domniei Sale de oltean autentic, şi semnatarul fragmentului piesei puse în scenă –, adevărul este că, în ciuda trecerii timpului (scriu această însemnare deschisă cu scrisoarea de mulţumire a autorului piesei jucate acolo la circa două luni după eveniment), încă se resimte emoţia momentului când, la invitaţia organizatorilor, am păşit pragul casei din Hobiţa Gorjului, unde a văzut lumina şi a copilărit cel mai mare nume din istoria sculpturii moderne universale. Pentru mine unul, deşi vreme de vreo câteva luni am lucrat, cândva, în tinereţe, în

bazinul Jiului, la o carieră de cărbune, nu o dată propunându-mi să ajung aici, a fost o premieră întâlnirea cu locul de naştere, de acum intrat în legendă, al marelui Brâncuşi, iar faptul că nici în cea mai năstruşnică imaginaţie n-aş fi crezut că voi trăi momentul ca actor, şi nu ca simplu turist ori trecător oarecare, face parte din neştiutele feste ale destinului. Şi ce vreau să subliniez este că am găsit aici români autentici, olteni din stirpea lui Tudor Vladimirescu, intelectuali cu spirit deschis şi preocupări certe pentru destinul tineretului din zonă, copii frumoşi şi cu dragoste de plaiurile natale şi de obiceiurile străbune, ţărani patrioţi şi mândri de obârşia, de numele, de istoria locului şi de înaintaşii lor, între care Constantin Brâncuşi, dar nu numai, ocupă locul privilegiat. N-aş vrea să insist în a nominaliza pe cineva, fiindcă prea mulţi oameni interesanţi am întâlnit cu această ocazie şi riscul de a omite vreunul e mare, plus că, la urma urmei, pe majoritatea i-am regăsit în articolul apărut pe plan local sub semnătura dr. Sorin Lory Buliga[1] ş.a. Ceea ce vreau să remarc, totuşi, şi o fac cu mare plăcere, este implicarea oficialităţilor din Târgu Jiu chiar în deschiderea evenimentului de la Coloana Infinitului (este vorba despre Cosmin Popescu, preşedintele Consiliului Judeţean Gorj, şi de Adrian Tudor, viceprimarul municipiului Târgu Jiu), a Fundaţiei Succes „Aproape de oameni” (nu uit că nouă ne-a asigurat primul şi cel mai bine-venit prânz la sosirea în Tg. Jiu) şi, nu în ultimul rând, a primarului Cosmin Pigui din Peştişani căruia, *volens nolens*, trebuie să-i dau onorul fie şi pentru simplul fapt că trag nădejde ca exemplul dumnealui să fie urmat şi de alţi omologi de pe cuprinsul Ţării Româneşti, peste tot acolo unde au văzut lumina zilei personalităţi nu neapărat de anvergura lui Brâncuşi, dar care au făcut cunoscut numele satului, al comunei lor etc. dincolo de frontierele judeţului, dacă nu ale ţării, ale continentului în definitiv. Şi cum excepţia confirmă regula, voi încheia nu înainte de a-i adresa şi pe această cale cordiale mulţumiri profesorului universitar dr. Moise Bojincă, sufletul acestui mare eveniment, omul care, dincolo de cărţile oferite cu autograf[2], a

[1] Vezi „Gorjeanul” din 6 martie 2017, eventual site-ul *http://www.gorjeanul.ro/cultura-2/brancusi-omagiat-la-el-acasa#.WL181n-qhG8.*

[2] Este vorba despre *Monografia comunei Peştişani*, vol. I, publicată în colectiv (cu Vasile Arimia şi Constantin Codiţă) la Ed. Academica Brâncuşi, Tg. Jiu, 2015,

Alături de profesorul Moise Bojincă (stânga) şi de nepoţii săi Raul şi Ştefania, pe cât de isteţi şi frumoşi, pe atât de mândri de originea lor gorjeană.

altele vreo două–trei de teapa lui! –, adică la această diabolică maşinărie de dezinformare din deschiderea secolului al XXI-lea, s-a anunţat cu indignare democrată că, vai!, românii au uitat să facă şi să dreagă, să onoreze şi să bifeze, în vreme ce la antipozi şi aiurea, vezi Doamne, alţii au ştiut, au putut şi-au făcut nu ştiu ce vizavi de memoria maestrului de la Hobiţa, asta e altă problemă. Românii, tot mai greu de prostit de la o vreme, vor şti să decripteze corect mesajele venite de aiurea şi, dacă va fi cazul, să le arunce unde trebuie, eventual în mapa de suveniruri, dacă nu direct la gunoi ori în sacul uitării. Căci ceea ce trebuie să rămână va rămâne oricum: Coloana Infinitului din Târgu Jiu este doar una dintre dovezi.

Mulţumim încă o dată gazdelor noastre de la Târgu Jiu că ne-au oferit ocazia să-l omagiem şi noi, măcar „o dată în viaţă”, vorba ceea, pe Constantin Brâncuşi şi, odată cu el, întreg geniul românesc, per ansamblu, de anvergură universală.

Bucureşti, 18 aprilie 2017

fost alături de noi permanent, făcându-ne să ne simţim importanţi – nu că nu am fi fost! – şi, mai mult decât atât, respectaţi şi apreciaţi, totodată fericitul bunic al doi nepoţi frumoşi, isteţi şi lipicioşi cum rar am întâlnit chiar şi printre olteni, Raul şi Ştefania, care, trag nădejde, având în vedere că domnişoara Ştefania Bojincă a urmat cursuri de actorie, au avut ceva de învăţat de la noi. În concluzie, l-am omagiat cum ne-am priceput mai bine pe marele, inegalabilul Brâncuşi al nostru şi am fost onoraţi să o facem. Că a doua sau a treia zi, la sfânta televiziune – nu la toate posturile, ce e drept, ci în primul rând la acela unde tronează imperial, în calitate de crainic, tanti Andreea Esca şi la

La Coloana Infinitului din Târgu Jiu, în după-amiaza zilei de 17 februarie, alături de oficialităţile locale, cu ocazia manifestărilor omagiale dedicate marelui Constantin Brâncuşi.

490 p., respectiv despre studiul *Locul şi rolul ştiinţei în dezvoltarea societăţii. Dreptul în sistemul ştiinţelor sociale: instituţii şi fundamente juridice* (cu Stela Hamza), Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2016, 286 p.

Caravana FAVORIT

O premieră la... *Alba Transilvana*

La cea de-a X-a ediție a Târgului de carte *Alba Transilvana* derulat între 19–21 mai a.c. la Casa de cultură a sindicatelor din centrul municipiului Alba Iulia, alături de peste 40 de edituri din întreaga țară, de toate categoriile – de la Humanitas, Polirom, RAO, Corint etc. până la cele de nișă – a participat, pentru prima oară de când ființează, și Editura Favorit, cu spațiul de expunere lângă Editura Cununi de Stele, a scriitoarei Carmen Mușat-Coman (în stânga imaginii), aflată deja pentru a doua oară cu astfel de „afaceri” în orașul Marii Uniri. A fost un debut promițător, perceput din start ca unul de bun augur, un motiv în plus să le mulțumim și pe această cale pentru invitație organizatorilor, echipei de implementare, responsabililor de proiect – începând cu Monica Avram, Felicia Colda, Daniela Floroian și Cristina Smadea – și, îndeosebi, inițiatorilor proiectului – Mioara Pop și Dan Popescu –, nu în ultimul rând managerului Silvan Stăncel. Cum târgul de carte a fost dublat de Festivalul Internațional „Alb-Umor”, de evenimente gen Noaptea Muzeelor și nu numai, plus că Alba Iulia are înfățișarea unui oraș cu adevărat occidental, caravana noastră a plecat de aici cu amintiri frumoase, ca după petrecerea unei mari sărbători. Felicitări organizatorilor și tuturor celor ce i-au susținut în demersul lor! (***D.G.***)

Poezie şi cânt în lumina Cuvântului

de **Paula Romanescu**

Niciodată omul nu are mai larg deschişi ochii sufletului decât atunci când el, sufletul, prinde a cânta.

De la o vreme, în lumea cuvântului scris, din marea familie bucureşteană a scriitorilor, s-a petrecut o îmbucurătoare schimbare de când cu libertatea înţeleasă într-o infinită varietate de moduri de după devălmăşia politică, socială, morală, (a)culturală, culturală, religioasă, artistică şi comportamentală la nivel de fiinţă gânditoare (înzestrată cu gândire, adică!) instaurată în societatea românească cu începere din zilele acelea de sperare, disperare, revoltă, sânge, nădejde şi credinţă din decembrie 1989.

Şi iată-ne acum într-o derută descumpănitoare, în căutare de sens şi limpezime a secundei de veşnicie care ne-a fost lăsată – viaţa noastră prin care suntem datori să lăsăm urmă de trecere cu lumină însemnată.

S-a întâmplat ca un om al lui Dumnezeu (aşa îi numea părinţii mei – binecuvântată fie-le memoria! – pe toţi făcătorii de bine, făuritori de frumuseţe, aducători de lumină prin tot ceea ce sunt) să iasă din lumea lui de credinţă creştină spre lumea celor care nici nu ştiau că nu ştiu că sunt la rândul lor fii ai lui Dumnezeu, aducându-i din nou spre Biserică.

Omul acela este preotul **Gheorghe Neagoe**, slujitor la altarul Bisericii „Sfânta Maria” – Miron Patriarhul, locaş sacru ctitorit de Regina Inimilor – regina Maria.

Oamenii spre care s-a îndreptat sunt scriitori, poeţi, actori, interpreţi vocali, sculptori, pictori, creatori în felul lor de frumuseţe şi a făcut ca aceştia să regăsească firesc drumul uitat (sau încă neştiut până astăzi) spre Lumina din Lumină, participând la sfânta liturghie şi simţind cum li se deschide sufletul sub căldura Cuvântului Sfânt.

Nu de puţine ori, după cuvenita ceremonie a slujbei religioase, la amintita biserică din parcul „Regina Maria”, având Înalta binecuvântare a Preafericitului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române – Daniel, mare iubitor de artă și cultură, s-au prezentat în faţa enoriaşilor emoţionante mărturii (ca să le numim cuvântări mi se pare prea arid!) despre sufletul românesc, de către acel „suflet în sufletul neamului nostru” care este inegalabilul artist al scenei româneşti Dan Puric; au fost prohodite şi evocate personalităţi ale scrisului românesc – istoricul literar Ion Rotaru, marii poeţi, scriitori, preoți, martiri şi martirizaţi în închisorile comuniste de cruntă teroare, care au făcut din inimaginabila lor suferinţă cântec de speranţă în izbânda luminii asupra beznei din gândul celor care ieşiseră parcă din blestemate guri de iad spre a se năpusti întru nimicire asupra neamului nostru răbdător şi cuminte, de o veche şi curată credinţă creştină şi, nu în ultimul rând, a fost evocată figura celui ce a rămas în conştiinţa neamului drept Luceafărul

Scriitori, jurnalişti bucureşteni şi enoriaşi ai bisericii Miron Patriarhul, la slujba de pomenire a martirilor neamului, în ziua de duminică, 26 martie 2017.

Poeziei Româneşti – Steaua Polară a Luminii din Limba Română – Mihai Eminescu.

Între cei care au avut copleşitoarea cinste de a-şi face auzit glasul din faţa Altarului Sfânt de la Biserica Miron Patriarhul, este şi Dana Gîju, soţia scriitorului Dan Gîju, soprană în corul bucureștean „Sound” (dar și redactor-șef al revistei „ProARME”, autoare a trei cărți și membru fondator al „Teatrului Nostrum”, trupă înfiinţată sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România), al cărei cânt a însufleţit de multe ori asistenţa, unind-o într-un singur glas, într-o singură rostire, într-o singură armonie.

S-a recitat poezia „Rugăciune” de Mihai Eminescu, s-a cântat apoi „Imn Mariei” – căldura şi mângâierea „lacrimilor sfinte”; s-a cântat sub Steaua din gând cu flori dalbe, din clinchet viu de clopoţel ca un râs-surâs de înger pogorât printre muritori.

Cine n-a fost în Biserica Sfânta Maria – Miron Patriarhul, în momentele acelea cu totul înălţătoare din zilele sfinte înmiresmate cu lumina din sufletul omenesc şi binecuvântate de Lumina Credinţei – Cea Adevărată, nu va înţelege ce înseamnă să devii parte din marele tot care este Credinţa în Adevăr–Iubire–Lumină sub cerul care ne ştie, sub bolta din care ne priveşte îngăduitor şi blând Ochiul lui Crist Pantocrator.

Timp ar mai fi.

Veniţi să luaţi lumină şi voi, cei întârziaţi prin hăţişul îndoielilor toate!

La biserica din Capitală ctitorită de regina Maria, un preot care a înţeles să-i îndrume pe oameni spre Credinţă arătându-le că prin ceea ce sunt chiar ei sunt (sau pot deveni) făcători de bine – deci fii ai lui Dumnezeu, a făcut minunea (care seamănă atât de mult cu firescul) de a-i apropia pe aceştia de Cuvântul ziditor de Lumină.

Numele său – Gheorghe Neagoe.

Dacă-l veţi întâlni pe la acţiunile literar-artistice, atent şi surâzător, să ştiţi că nu chiar din întâmplare este acolo. Prezenţa sa dă cuminţire exprimării ideilor, cuvântul său este subtilă invitaţie la a ne privi cu adevărat sufletul, înnobilându-l cu puritate.

Preotul Gheorghe Neagoe şi soprana Dana Gîju – aducători de lumină într-o sfântă zi de duminică.

Să ne mai mirăm că poezia românească începe să-şi limpezească apele după ce va fi traversat mâlul vulgarităţii şi al înstrăinării de Credinţă în care ar fi vrut să ne piardă ateismul roşu?

Ne bucurăm că de-o vreme bună sufletul românesc îşi află limpezime, iar creatorii de cânt–cuvânt–artă chiar au Dumnezeu.

Nu vi se pare că auziţi şi clinchet de clopoţel însoţind cântecul solar al Danei Gîju ori corul de glasuri reunite înălţând ruga eminesciană „de dragul Mariei şi-al Mântuitorului”?

Eveniment

Omagiu la Aiud

La 6 mai 2017, la Aiud, la iniţiativa Asociaţiei Cadrelor Militare de Căi Ferate şi Transporturi din Bucureşti, ca omagiu adus ostaşilor Regimentului 3 Căi Ferate (1942–1949) şi Batalionului 123 Poduri Căi Ferate (1949–2002) care şi-au avut garnizoana în acest frumos oraş transilvănean, „pentru contribuţia eroică la apărarea ţării şi la dezvoltarea reţelei feroviare a României”, în prezenţa unui public relativ numeros format în special din veteranii armei şi membri ai familiilor acestora, primarul Iulia Adriana Oana Badea a dezvelit o placă comemorativă, execuţia aparţinând filialei Aiud a ACMCFTp, prin colonelul (r) Dumitru Furnigel şi Gh. Toma, respectiv locotenent-colonelul (r) Damian Pop.

Lucian Iacob

Minunea din Râpa Robilor

de **Bogdan Didescu**

Întâmplarea a făcut – şi nu un calcul anume – ca, exact la un deceniu după ce, aflându-mă într-o misiune jurnalistică prin Lituania, să vizitez şi să scriu despre Dealul Crucilor din apropierea oraşului Šiauliai, „simbolul suferinţelor, al speranţei şi al credinţei în Dumnezeu

În 2007, pe Dealul Crucilor din apropierea oraşului Šiauliai, Lituania.

al poporului lituanian”[1], în primăvara aceasta să ajung la Aiud, garnizoană celebră până mai ieri pentru militarii de la căi ferate – armă azi extirpată din organica armatei române că deh, ne apără americanii! – şi unde acum trei decenii mă specializam în poduri metalice demontabile tipizate, la ora de faţă ajunse şi acestea la fier vechi, îmi imaginez, precum oţelăriile şi întreaga industrie grea a ţării întrucât, vezi Doamne, erau „făcute de comunişti”. De astă dată însă nu pentru a mă mai specializa în ceva anume mergeam la Aiud, ci, pur şi simplu, în amintirea anilor de demult; fiindcă tot mi s-a oferit ocazia, ca tânăr pensionar am zis că să profit de invitaţia doctorului Corneliu Zeana, colegul din trupa Teatrului Nostrum între altele, şi să refac un traseu din anii locotenenţiei când, posesor al permisului de călătorie gratuită la clasa I pe calea ferată, ca ofiţer feroviar, în tovărăşia unor camarazi de promoţie la fel de dornici de perfecţionarea în podurile metalice demontabile, ca şi mine, ori mânaţi la câte un concurs de şah, sportiv, pe linie UTC sau mai ştiu eu din care, ediţia pe batalion dacă nu chiar pe brigadă, mă aventuram cu ochii închişi pe aceste meleaguri şi nu numai, cale de câteva sute de kilometri, petrecând mai mult la vagonul restaurant decât în compartimentul propriu-zis, pe locul rezervat şi cu ochii pe vreo carte uşoară ori aiurea, pe geam, admirând peisaje de vis pentru care ne invidiază o lume fără ca noi s-o ştim. Între altele, doctorul Zeana dorea să ia un pumn de pământ din locul unde tatăl dumnealui a pătimit în ultimii ani de viaţă, fiind înmormântat fără cruce, aidoma multora ca el, peste 500 am înţeles, în prealabil arestaţi fără nicio formă legală – parte dintre ei –, torturaţi şi lichidaţi ca deţinuţi politici în puşcăria de aici, osemintele lor fiind aruncate într-un perimetru situat la marginea oraşului, undeva către gară atunci, adică prin anii ’50, azi Strada Eroilor pe care se regăseşte inclusiv cimitirul ortodox al oraşului, în zona aşa-numită Râpa Robilor. „Râpă” dominată de un monument impozant, destul de sugestiv, din beton masiv, de o simbolistică specială, după cum încărcat de simboluri, per ansamblu, este şi schitul „Înălţarea Sfintei Cruci” de alături, de la nr. 3 al străzii menţionate, unde ne aştepta părintele stareţ Gavriil Varvaruc, căruia îi mulţumim şi pe această cale pentru amabilitatea cu care, în cele câteva zeci de minute cât am zăbovit acolo, ne-a călăuzit cu amabilitate şi a răspuns cu mare bunăvoinţă, documentat şi la obiect, tuturor nelămuririlor şi rugăminţilor noastre. Şi dacă la Šiauliai turistul ori vizitatorul de ocazie este frapat de multitudinea de cruci de toate mărimile, formele şi originile, meşterite din toate materialele posibile, de la metal, lemn, textile etc., sute de mii de cruci, milioane, chiar, aici atrage atenţia, precizam, monumentul numit „Calvarul Aiudului”, alcătuit din doar două rânduri de câte şapte cruci îngemănate, care simbolizează unitatea în suferinţă pe care au avut-o

Aiud, 28 aprilie a.c., echipa „ProARME”-lor şi doctorul Corneliu Zeana, cu ocazia unei excursii de o încărcătură emoţională mai aparte, fotografiindu-se pe fundal, ca decor, cu monumentul „Calvarul Aiudului”, care domină Râpa Robilor. Iniţiat în anul 1992 de către inginerul Gheorghe Brahonschi (1916–1997), fost deţinut politic vreme de 16 ani aici, la Aiud, monumentul avea să fie finalizat abia în 1999, prin efortul soţiei sale, Maria Brahonschi, de asemnenea fostă deţinută politică, ajutată de unele filiale din zona Ardealului ale Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici din România. Din punct de vedere al concepţiei, opera aparţine arhitectului Anghel Marcu (m. 1998), secondat de arhitecţii Nicolae Goga şi Liliana Chiaburu.

[1] Vezi revista „Viaţa militară” nr. 4(14)/2007, p. 24–25.

Indescriptibila emoţie a „regăsirii” tatălui.

mucenicii, iar crucea de deasupra, cea mare, vrea să reprezinte „crucea neamului românesc” pe care ei, martirii închisorilor, au dus-o în spate către Golgota lor. Pe undeva, din perspectivă laterală, crucea aceasta uriaşă devoalează şi o altă ipostază, putând la fel de bine să reprezinte un sicriu, în fond o cutie de căruţă rudimentară cu

Uşa ferecată de la celula cu numărul 29 de la Penitenciarul Aiud, în care a fost deţinut Ioan Ianolide.

care cadavrele foştilor deţinuţi anticomunişti – ofiţeri din Armata Regală implicaţi în rezistenţa anticomunistă, ţărani şi intelectuali (precum medicul Dumitru Zeana, tatăl prietenului meu de acum), dar mai ales ţărani şi studenţi, chiar elevi de liceu – erau transportate de la penitenciar, mai bine-zis din camera de tortură şi execuţie, la groapa comună. Adică exact aici, în Râpa Robilor, unde erau abandonate fără niciun semn, fără nicio urmă, în speranţa mută că „duşmanii poporului”, în fond soldaţii înregimentaţi în oastea tot mai numeroasă a martirilor neamului, care nici gând să depună armele în confruntarea cu Satana reprezentată atunci de Moscova şi de vechilii ei aduşi de pe alte meleaguri – din păcate însă mulţi recrutaţi şi pe plan local, dintre români, cohorte de nenorociţi ai soartei, indivizi fără scrupule şi fără Dumnezeu –, vor fi uitaţi în eternitate. Cum însă omul propune, dar Dumnezeu dispune, aşa se face că, deşi au trecut atâtea şi atâtea decenii peste „morţii fără nume” făcuţi nevăzuţi în huma neagră din Râpa Robilor, iată că după 1989, adevărul va ieşi la suprafaţă ca uleiul deasupra apei, oricâtă energie şi îndârjire a depus ocupantul prin mercenarii năimiţi să sufoce spiritualitatea românului de rând; şi nu dorinţa de revanşă şi puterea dobândită între timp, odată cu prăbuşirea – sperăm iremediabilă – a Molohului Roşu a dus la acest rezultat, cât credinţa în dreptatea neamului românesc, astfel că dacă anume ceva o să se petreacă în colbul timpului, aceea va fi vremelnica „dictatură a proletariatului”, în fond a marxism-leninismului, cea mai nenorocită dintre orânduirile posibile şi aceasta nu în teorie, ci efectiv în practică,

Craniu de martir român, torturat în prealabil cu un baston ţintuit cu un cui, vârful acestuia fiind calculat în aşa fel încât, fără să penetreze osul, prin lovirea repetată în acelaşi loc, să cauzeze moartea cu încetinitorul, în dureri de neimaginat.

Părintele Gavriil Varvaruc, stareţul schitului „Înălţarea Sfintei Cruci”, pentru puţină vreme încă... şantier în lucru.

acolo unde a intervenit omul... Aşa se şi explică faptul, oarecum frapant şi totuşi explicabil prin prisma divinităţii, că astăzi suntem martorii unei minuni – aş îndrăzni să afirm – materializate aici, în inima Ardealului milenar, unde a răsărit şi prinde contur pe zi ce trece, întocmai ca în Lituania, pe Dealul Crucilor de lângă Šiauliai, alături de „Calvarul Aiudului”, unul dintre cele mai interesante şi mai atractive schituri din lumea ortodoxă şi

În osuarul de la baza monumentului „Calvarul Aiudului”, cu părintele stareţ Gavriil Varvaruc, de loc din Botoşani, ghidul nostru în scurtul popas de reculegere la Schitul „Înălţarea Sfintei Cruci”. Proiectat de arhitectul Radu Mihăilescu şi început în 2010, schitul este aproape de finalizare, după ce a „înghiţit” circa 3 milioane de euro, bani proveniţi de la câţiva credincioşi – îndeosebi de la „un anume domn din Bucureşti” – care nu doresc mediatizarea, majoritatea lor având în familie bunici, părinţi şi alte rude apropiate ucise cu bestialitate de comunişti şi înhumate fără cruce pe aceste locuri, dar al căror spirit nu a putut fi ucis însă, după cum bine se observă. Întregul ansamblu, inclusiv pictura interioară – în lucru încă, artizanul acesteia fiind aiudeanul Ioan Popa – surpinde prin originalitate şi armonia deloc forţată dintre elementele tradiţionale ale Bisericii noastre ortodoxe şi modernismul de cea mai elegantă factură.

creştină, în genere, loc de pelerinaj încă de acum pentru mulţi dintre credincioşii neamului românesc, dar nu numai, de neglijat fiind inclusiv potenţialul turistic din câte se poate intui. Şi o spun cu toată încrederea aceluia care, călcând pentru a doua oară în Aiud acum, în aprilie, la interval de fix trei decenii, chit că între timp din oraş au plecat cam toţi tinerii, în căutare de zări mai bune, de astă dată am simţit cum de acolo, de sus, Cineva îmi uşurează paşii, trupul şi sufletul, deschizându-mi cărări nebănuite spre împăcarea cu mine însumi, cu semenii şi cu întreg universul. Cum să nu-mi doresc să mai revin? Până atunci, glorie luptătorilor pentru adevăr, pentru dreptate şi libertate jertfiţi în lupta cu Anticristul care aici, la Aiud, deşi a încercat – pentru a câta oară, oare, în bimilenarul zbucium al neamului românesc? –, nu ne-a biruit. Şi cinste acelora ce azi, la ora de faţă, cu evlavie şi respect pentru valorile spirituale româneşti, trudesc în acest colţ de Românie, în rugă de dimineaţa până seara şi cu credinţă în Dumnezeu, pentru ca grozăvii precum acelea de care aminteşte „Calvarul Aiudului” să nu se mai repete.

Semnal

Gabriela Mádrová, *Literární a kulturní osobnosti spojené s městem Târgoviște / Târgoviște. Personalități culturale și viața literară*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2016, 324 p. plus 24 de planșe, ediție bilingvă româno-cehă. Primul proiect de certă anvergură europeană materializat în cei zece ani de existență a SST-ului (au mai fost și altele, cu orizont mai limitat însă, vizând în speță spațiul exsovietic și India), nu în ultimul rând grație aceluiași cerebral editor Mihai Stan, a cărui contribuţie – cu ideea, fapta şi banul investit, la urma urmei – rămâne esenţială în finalizarea tuturor acestor inițiative cu impact cultural mai greu digerabile într-o lume tot mai pragmatică, dar de care noi, visătorii, nu pregetăm să ne bucurăm ca niște copii de fiecare dată când dăm cu ochii de ele. Cu atât mai mult când ne regăsim nominalizați acolo, fie și într-un colț de pagină. Cum a ajuns „tânăra specialistă în relații internaționale” Gabriela Mádrová, din Ministerul de Externe al Republicii Cehe, să se îndrăgostească efectiv de municipiul Târgoviște și de lumea culturală de aici – dar nu așa, la modul generic-sentimental, ci atât de profund încât să trudească la o carte în care celebrează obiectiv și concret tot ce a însemnat cuvânt scris în fosta Cetate de Scaun de la Neagoe Basarab încoace, până la „generația nouă de scriitori” –, o spune editorul foarte pe scurt, dar cuprinzător, într-o notă de început, așadar aviz celor curioși… În ce mă privește, am un motiv în plus de satisfacție pentru că pe planșa nr. XIX este reprodusă în facsimil, color, cu explicațiile de rigoare, coperta numărului 2(6)/2010 al revistei „ProARME”, publicație legată de spațiul târgovișteanmai profund cu mult decât și-ar putea imagina cineva la o primă vedere. Prin urmare, felicit din inimă întreg lanțul de artizani implicat în inițierea, scrierea, editarea și tipărirea lucrării semnalate aici, cu toții de un profesionalism ireproșabil, cartea fiind prin ea însăși un fel de bijuterie grafică și, într-un alt plan, un veritabil vector de fastă propagandă a orașului, a culturii noastre și a României în fond, fapt pentru care autoarea merită, dincolo de gratitudinea noastră exprimabilă în cuvinte, un premiu special fie și onorific din partea autorităților – ca de pildă titlul de „Cetățean de onoare al municipiului” – pentru generosul și dezinteresatul, însă cu atât mai mult prețuitul – ei dar menit să înfrunte veacurile și să vorbească despre noi, cei de azi, așa cum nouă ni-i aduce-n bătaia clipei pe glorioșii înaintași într-ale poeziei și ai faptului istoric de odinioară. (***B.D.***)

Legende nemuritoare

„Dracula” şi saşii sau *cherchez la femme*

de **Diana-Bertha Krausser**

Pe la începutul anului, am primit un mesaj, pe adresa redacţiei, de la Braşov, din partea doamnei **Diana-Bertha Krausser** (*foto*), istoric de profesie, în ideea că am fi interesați de anumite studii, cercetări și concluzii vizavi de personalitatea voievodului Vlad Țepeș („Dracula”) în relația acestuia cu Brașovul, dar nu numai. Și ne scria doamna Diana Krausser: „În luna decembrie 2016, am avut o expoziție aniversară pe Aleea Porții Caterina, intitulată ***560 ani. Vlad Dracula Țepes și Brașovul***, în care am prezentat, în traducere şi analiză istorică, documentul din 1456 care se află încă la Arhivele Statului. Desigur că îl ştiţi şi poate că aţi prezentat şi în revista dumneavoastră diferite sigilii şi blazoane aparţinătoare acestui legendar personaj istoric atât de misterios, încă... Bunica mea – cu origine din familia De Balas –, nascută (1885) în zona Arbore–Curcani, mi-a povestit multe despre «Dragu» încă de când eram de zece ani şi pe vremea când nu apăruseră fanteziile vampiristice... Eu mi-am notat tot ce a povestit ea şi aşa am redescoperit – în urma cercetărilor arhivistice şi din inscripţionările de la «Troiţe» –, o istorie a lui Ţepeş (poate voit încă...) necunoscută de la Braşov. În timpul studenţiei la Sibiu am descoperit iar nişte date importante despre care nu am putut scrie nicăieri din motive de dictatură. Cea mai importantă sursă de date istorice precise o constituie însă culegerea de *Documente ale istoriei germanităţii din Transilvania* (*Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*). În această culegere, la 1880, sunt înregistrate 24 de scrisori atribuite lui Ţepeş, deşi nu a semnat cu acest titlu comitatial niciuna.”

În fine, scrisorea este mult mai cuprinzătoare, doamna Diana Krausser solicitându-ne implicarea într-o problemă care depăşeşte cu mult posibilităţile noastre la ora actuală, exceptându-le pe cele ce ţin de mediatizare, desigur. De altminteri, din câte am

remarcat, o parte din ideile corespondentei noastre de la Braşov se află expuse, cumva, în volumul *Vlad Dracul et Corona Transsylvanie*, Brassoi Lapok Publishing House 2010, în limba engleză, pe care l-am obţinut cu dedicaţie pe 4 martie a.c. (întâmplător sau nu ziua tatălui meu), cu ocazia aşa-zisei vizite de documentare, ocazie cu care am completat şi baza noastră de date în vederea unor eventuale articole pe marginea problemei. Deocamdată însă, tot ce putem spune este că da, pe gloriosul voievod Vlad Ţepeş îl ştim, şi încă foarte bine, dar de prezentat, în revista noastră, nu cred să o fi făcut-o până azi, fapt pentru care suntem bucuroşi să spargem gheaţa acum, inserând în cele ce urmează frumoasă legendă a idilei domnitorului valah cu frumoasa săsoaică braşoveană Katharina Siegel, aşa cum a surprins-o Diana Krausser, cu menţiunea că aceasta circulă deja pe mediile online, în diferite variante, însă aşa cum noi nu am ştiut-o, tot ce este posibil să nu o ştie mulţii dintre cititorii noştri. (***D.G.***)

Katharina din Corona a fost fata fără de care nu ar mai fi existat faimosul mit „Dracula” şi din cauza căreia s-a declanşat conflictul lui Vlad Ţepeş cu saşii braşoveni. Ea reprezintă, de fapt, unica legendă medievală a oraşului Braşov, cu un subiect bine definit şi cu sâmbure istoric real, documentar şi toponimic. De asemenea, a constituit şi sursa fantasticului mit şi a unei istorii şi „culturi” devenită cunoscută în întreaga Europă medievală. Legenda a devenit secretă şi prohibită după 1555, în contextul trecerii saşilor transilvani la Reforma lutherană. Astfel s-a procedat la înlăturarea şi ocultarea, de-a lungul ultimelor secole, a adevăratei istorii regionale şi, în consecinţă, a farmecului unic şi inegalabil al acestei cetăţi legendare. Dacă nu ar fi existat însă această fată din străvechea cetate a Braşovului, nu ar mai fi ştiut nimeni de istoria lui Ţepeş, de banalele execuţii, pedepse şi represalii sângeroase ale acestui Prinţ şi Voievod, fapte obişnuite ale comandanţilor militari în întreaga Europă medievală şi mai ales răsăriteană… Katharina a fost un personaj real, o prea-frumoasă săsoaică de 17 ani, fiica magistrului ţesătorilor Thomas Siegel (originar din Flandra, venit la Braşov pentru a-i învăţa pe tineri arta textilă) şi a unei mici nobile braşovene, Suzanne, din familia Frone-Weiss.

Într-o zi de la începutul lunii decembrie 1455, sus, la Bastionul Ţesătorilor, ea l-a fermecat pe Prinţul „Dragu” (cum mai era numit pe atunci), seniorul preapotent militar

Vlad Ţepeş şi Katharina din Corona în viziunea Dianei Krausser.

şi judecătoresc al întregului comitat Ţara Bârsei (Burzeland) şi al regiunilor extracarpatice, fiind deja vestit pentru bogăţia şi faptele sale eroice. Împreună cu verişoarele ei, Katharina se muncea să tragă la deal o sanie mare, încărcată cu vase şi alimente pentru străjerii de la Bastionul Ţesătorilor. Plin de curtoazie, spre mirarea ofiţerilor şi a suitei sale, Vlad Ţepeş a ajutat-o până la poarta Bastionului şi apoi s-a interesat despre ea şi familia ei. De atunci, a spionat-o şi a urmărit-o în toată cetatea, zilnic, spre nemulţumirea şi exasperarea părinţilor ei, deoarece fata era promisă mai demult unui tânăr nobil, conform cutumelor medievale. Aceasta însă nu l-a împiedicat pe „Dracula" să îşi continue insistenţele, ba chiar să se şi dueleze cu pretendentul, în perioada sărbătorilor de Crăciun. Prin fapta sa reprobabilă, de răpire şi, ulterior, de seducere a fetei, „Dracula" a declanşat un conflict grav cu patriciatul german al oraşului şi al Transilvaniei – şi chiar cu rudele sale regale şi imperiale –, care s-a finalizat în marea revoltă consemnată istoric din 1467 împotriva familiei Corvin. Putem spune că acest episod din cetatea Braşovului a marcat începutul istoriografiei anticorvine (antiromâne) a germanităţii transilvane. De aici şi mitul „vampiristic" inaugurat în „Incunabulele" germane şi flamande încă din 1456, unde Vlad Ţepes „Dracula" era încondeiat drept „cel mai oribil călău al săsimii" şi un personaj demonic. Mai ales la adresa femeilor...

Legenda a avut mai multe surse şi variante, specifice claselor sociale şi timpurilor medievale. Oricum ar fi, scandalul Dracula (Ţepeş) a constituit, de fapt, primul „tabloid" medieval… Iar legenda sa cu origini pur braşovene este, aşa cum se vede, nemuritoare.

Eveniment

Tudor Vladimirescu şi muzica folk

de **Bogdan Didescu**

Greu de crezut, dar adevărul este că o relaţie între Tudor Vladimirescu – evident că nu marele soldat asasinat de eterişti la 1821 (pe o vreme ca aceasta), ci patronul unui liceu din Bucureşti – şi muzica anilor '70–'80, care a încântat milioane de români din generaţia mea, a fost perfect posibilă!... Spre deruta unor „oameni de bine", şi nu pentru prima oară, nu mai demult decât vineri, 4 mai a.c., pentru circa patru ceasuri, şi încă în prezenţa a sute de martori-spectatori. Care „martori", e drept, abia au aşteptat să se „sune" de prima pauză ca să spele putina, lăsând totul pe seama concurenţilor – peste 50 la ambele secţiuni –, a juriului (prezidat de baritonul Iordache Basalic, de la Opera Română din Bucureşti), a câtorva rude apropiate, profesori şi entuziaşti între care şi subsemnatul, dar asta mai puţin contează. Şi ceea ce vreau să spun este că, invitat indirect, oarecum, am făcut tot posibilul să fiu prezent la cea de a IV-a ediţie a Festivalului naţional de muzică folk „Adrian Păunescu", eveniment de „promovare a tinerelor talente" iniţiat în urmă nu cu mulţi ani de către profesorul **Pavel Lazarov** *(foto medalion)*, directorul Liceului „Tudor Vladimirescu" din Sectorul 6 al Capitalei (pe Bulevardul Iuliu Maniu, la doi paşi de fostul meu loc de muncă!), totodată un omagiu adus inconfundabilului poet Adrian Păunescu, pe cât de controversat ca politician, propagandist al regimului comunist şi multe altele, pe atât de respectat – dovadă implicită şi acest festival – ca om de cultură, care a marcat cu verbul său promoţii întregi de şcolari, de liceenţi şi studenţi, în special pe acelea din ultimul sfert de veac al secolului abia trecut. Aşadar, nu am regretat niciun moment că, preţ de câteva ceasuri bune, m-am aflat printre tinerii şi entuziaştii interpreţi liceeni şi şcolari, unii prin clasa a V-a şi chiar mai mici, trăind emoţiile specifice atmosferei de concurs odată cu ei, bucurându-mă şi întristându-mă odată cu ei, dar peste toate acestea redescoperind melodiile din anii mei de formare şi revăzând derularea decupajelor cinematografice din spectacolele de odinioară ale Cenaclului „Flacăra" pe ecranul din fundal, repere suficiente cât să-i facă pe unii dintre „români" să strâmbe din nas, pe alţii însă, mai cerebrali şi bine informaţi, să-şi aducă aminte că a existat până deunăzi o Românie mai săracă, poate, decât aceea de acum, şi mai puţin „liberă", aşa-zis, dar de o mie de ori mai demnă, mai creativă şi optimistă. Şi mai vreau să spun că dincolo de premianţii nominalizaţi de juriu, unul destul de profesionist şi, totodată, subiectiv, ca toate juriile la noi, la români, eu unul am văzut în toţi concurenţii nişte câştigători, însuşi curajul lor de a se arunca într-o competiţie de această anvergură, nu mai spun de efortul depus ca să se deplaseze până aici (şi mă refer la cei veniţi din Râmnicu Sărat, din Craiova şi nu numai) conferindu-le aura de luptători în adevăratul sens al cuvântului, oricând capabili de acum înainte să urce pe podiumul laureaţilor. Urmărindu-i în plin concurs aici, pe scena sălii de spectacole a Liceului „Tudor Vladimirescu", unii mai

Poza de final: concurenţi (unii mai puţin fericiţi), juraţi şi organizatori.

talentaţi şi bine pregătiţi, alţii ambiţioşi, entuziaşti şi încrezători în şansa lor, în afara faptului că m-am regăsit eu însumi la anii lor frumoşi, am înţeles că aceşti copii sunt elemente deosebite, că trebuiesc stimulaţi şi ajutaţi să-şi facă un drum, nu trataţi cu indiferenţă ori şi mai rău, descurajaţi şi îndeosebi

Andrei Păunescu, în recitalul de închidere a festivalului.

judecaţi superficial, de „profesori" care n-au nicio chemare cu pasiunea lor, cu visurile lor, cu sentimentele lor pure, mutilându-le sufletul şi aruncându-i prematur în tabăra tot mai consistentă a rataţilor, a blazaţilor, a nemulţumiţilor de părinţii poate nu întâmplător percepuţi unilateral ca „demodaţi" şi, în esenţă, de România. Aici, în acest concurs, am văzut că premiile au fost nu mici – că asta nu se poate discuta aici la noi, pe malul Dâmboviţei, când mai repede se sponsorizează o paranghilie ţigănească decât un act de cultură patriotică –, ci mai degrabă prea puţine pentru cât de mare a fost numărul, pregătirea şi speranţele concurenţilor. Fie şi o singură diplomă în plus, una însă care în plan afectiv să simbolizeze mai mult decât simpla participare la eveniment ar fi însemnat enorm. Tocmai de aceea, în măsura în care organizatorii nu ar avea nimic împotrivă, începând cu ediţia viitoare, dacă nu chiar de acum, adică post... festival, revista „ProARME" instituie *Premiul pentru cea mai frumoasă melodie cu text patriotic*, constând, deocamdată, dintr-un roman de război ori studiu istoric (similar), o diplomă personalizată şi mediatizarea corespunzătoare (fotografie şi text). Pentru ediţia a IV-a, preferinţele noastre se îndreaptă către elevul Raul Gruianu, intrepretul piesei *Capul de la Torda* (după Gil Ioniţă). Ca să nu mai spun că tot acest Raul Gruianu a mai concurat şi cu piesa *Iţe, Lapi, Ţapi, Lulubel* (muzica şi versurile aparţinând Adrianei şi lui Andrei Păunescu), acompaniind-o pe Sara Rusu, cea mai... junioară dintre concurenţi, care, fie şi pentru acest amănunt, merita o diplomă specială.

Oricum ar fi, îi felicit fără nicio rezervă pe iniţiatorul şi sufletul acestui festival, directorul Pavel Lazarov şi, de asemenea, pe Andrei Păunescu şi pe Ana-Maria Păunescu, pentru gestul frumos de a-şi onora tatăl,

Ana-Maria Păunescu şi Dana Gîju, prezentatoarea festivalului.

girând cu autoritatea şi prestigiul lor un eveniment menit să dea aripi unor tineri aflaţi la început de drum într-un domeniu atât de fast odinioară, în plin efort de resuscitare acum, când românii au nevoie din nou de „Lancea lui Horea", apropo, dar, mai ales, de cântecul aducător de izbândă.

Premianţii Festivalului-concurs Folk – Rock „Adrian Păunescu", ediţia a IV-a

Marele Premiu – **Raluca Ilie** (Colegiul Național „Frații Buzești" Craiova, profesor coordonator Mădălina Amon).

Secţiunea Interpretare:

Premiul I – **Rareș Păuna** (Școala Gimnazială Nr. 59, Bucureşti, sector 6, profesor coordonator Alina Maria Gherghevici), *Premiul al II-lea* – **Andrei Fabian** (Universitatea Politehnica București, profesor coordonator Mădălina Amon), *Premiul al III-lea* – **Andreea Marin** (Școala

Raul Gruianu şi Sara Rusu, repetând piesa *Iţe, Lapi, Ţapi, Lulubel.*

Superioară Comercială „Nicolae Kretzulescu", Bucureşti sector 3, profesor coordonator Aida Toma).

Secţiunea Creaţie:

Premiul I – **Evelyne Curelea** (Școala Gimnazială „Gheorghe Țițeica" din Craiova, profesor coordonator Mădălina Amon), *Premiul al II-lea* – **Andrei Fabian** (Universitatea Politehnică București, profesor coordonator Mădălina Amon), *Premiul al III-lea* – **Denisa Maria Iordache** (Liceul Bilingv „George Coşbuc", Bucureşti, sector 2, profesor coordonator Silvia Oana Cioabă).

Cronică-semnal

Ridendo castigat mores

de **Victoria Milescu**

La ora actuală, publicul larg e asaltat de producţii gen thriller, horror, ce captează atenţia prin senzaţii tari, catastrofice, la limita patologicului. Prea puţini autori mai scriu comedii, texte spumoase ce binedispun ori stârnesc chiar hohote de râs, care să ne distragă de la frământările zilnice, de la urâtul ivindu-se când nici nu te aştepţi sub zeci de faţete. Unul dintre aceşti autori este domnul Vasile Farago, iar cartea sa recentă, *Să mai şi glumim* (Editura Semne, 2017), ne oferă o serie de povestiri de un comic deliberat, scriitorul fiind convins că gluma e un profesor subtil ce ne conştientizează defectele, fără a ne induce un sentiment de umilire, dimpotrivă zâmbind complice. Zâmbetul l-a însoţit pe Vasile Farago în viaţa şi în profesia sa frumoasă şi dificilă de aviator, extrăgând din evenimentele trăite acel sâmbure de înţelepciune, pe care, ambalat în umor şi duioşie, l-a transmis mai departe în cărţile sale: *Clipe între cer, pământ şi apă* (2992), *Raid peste lume şi alte povestiri* (2003), *Râsu'-plânsu' în Ţara Absurdului* (2006), *Cioburi de lume* (2008), *Mare-i grădina... (*2010), *Povestiri despre zburători şi lumea lor de neuitat* (2013), *Zâmbim şi mergem mai departe* (2016), unde momentele fericite se împletesc cu cele pe muchie de cuţit în textura vieţii, care are şi ea umorul ei – uneori absurd, negru, sau după cum spune românul... de tot râsu'-plânsu', neutralizând ceea ce este malefic prin apotropaicul ,,haz de necaz". De-a lungul timpului, râsul a fost fie condamnat, ridiculizat, fie înţeles ca o forţă terapeutică, reacţie a inteligenţei, sau ca o posibilitate a omului de a se detaşa lucid, cu eleganţă de ceea ce este nedemn de condiţia sa. Pentru Vasile Farago, râsul e o armă atipică, blândă, de apărare împotriva meschinăriei, a imposturii, minciunii, dar şi de focalizare a unor moravuri din societatea noastră contemporană, o armă nonletală cu efect imediat sau pe termen lung. Vrând-nevrând, autorul face o pedagogie de mase, captând atenţia cu glume aparent nevinovate, potrivind din diverse unghiuri un fel de ,,oglindă" a viciilor, slăbiciunilor, de care uneori nici nu ne dăm seama. Cartea cuprinde proze, mai mult sau mai puţin scurte, animate de o multitudine de tipologii aparţinând mediilor politice, culturale, artistice, juridice, medicale, bisericeşti, puse în lumină cu abilitate în elementele lor particularizante, pitoreşti, autentice, elemente speculate şi în ilustraţiile semnate de Cezar Petry, la modul savuros.

Astăzi, când suntem ,,bi-ciuiţi" de grabă şi consumism, Vasile Farago ne propune să ne descreţim frunţile, să luăm o pauză, răsfoindu-i scrierile eminamente hazlii, ce aduc un aer proaspăt de jovialitate dar şi o privire critică vizavi de comportamentul mai mult sau mai puţin lejer, vorbirea spontană, naturală, chiar neaoşă. Între povestiri sunt intercalate pastile sau pilule umoristice, sau cum se spune în limbajul nostru comun, bancuri, ce au oarecum legătură cu textele pe care le acompaniază. Cu pana unui zâmbet când bonom, când ironic-maliţios sunt caricaturizaţi reprezentanţi de pe aproape toate palierele societăţii: critici de conjunctură, contaminaţi de virusul ,,criticus morbus", pictori excentrici, politicieni oportunişti, afacerişti corupţi, aviatori libertini, femei fatale, ţaţe cu pretenţii de doamne, oameni de la sat adaptaţi neadecvat oraşului etc. Comicul situaţiilor e în tandem cu cel al limbajului. Dialogurile, ca reflex al realităţii netrucate, au culoare şi farmec, cu replici vii, fără inhibiţii, vezi discuţiile aprinse ce se amplifică aberant, în contradictoriu, într-un troleibuz arhiplin, confesiunile de un intimism picant ale unor femei uşoare versus bărbaţi profitori, limbajul suculent al unor femei simple de la ţară ce-şi dau cu părerea despre noutăţile de ultimă oră, aşa cum le percep ele etc. Scriitorul nu ocoleşte nici instituţia bisericii ridiculizând unele practici şi ritualuri anacronice, privind într-o cheie ludic-lucidă preceptele, personajele biblice. De tot hazul lingvisticii sunt unele pasaje transcrise în oralitatea lor genuină şi agramată ale unor emiţători, de un comic involuntar născut din cea mai autentică bună credinţă. Citindu-le, poate că unii cititori vor râde cu poftă sperând că *Ridendo castigat mores*, iar alţii vor zâmbi amar, căci *Ridendo dicere verum*. Dar peste toate pluteşte zâmbetul autorului, plin de înţelegere, de căldură umană, de speranţă.

La închiderea ediţiei

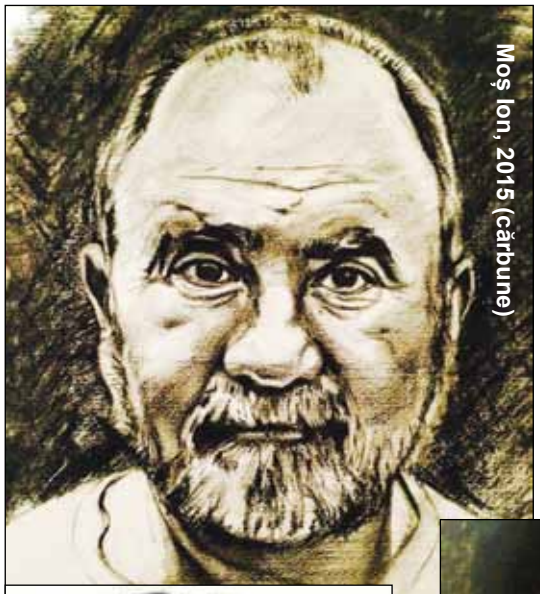

„Primăvara albastră" – XIV/2017

Derulată în perioada 17–19 mai a.c. la Pucioasa, județul Dâmbovița, ediția a XIV-a din seria a II-a a Festivalului-concurs Național de Cultură și Literatură „Primăvara albastră" a fost o reușită deplină, cu atât mai mult cu cât au intrat în competiție, în special la Secțiunea Poezie, un număr cel puțin dublu de concurenți comparativ cu ediția trecută. Cu precizarea că numele câștigătorilor au fost deja mediatizate atât on-line, cât și, în mod deosebit, în revista lunară a Societății Scriitorilor Târgovișteni „Litere" nr. 5(206)/mai 2017, p. 111–112, ne limităm să precizăm că premiantul „ProARME"-lor de anul acesta este tânărul poet **Bogdan Alexandru Petcu**, din București, cu care cititorii noștri vor face cunoștință în numărul următor al revistei. Imaginea alăturată ilustrează o secvență din deschiderea festivalului, cu o parte dintre organizatori și membri ai juriului în prim-plan: Mihai Stan, Luminița Gogioiu, Tudor Cristea și Alexandru V. Ștefănescu. „Primăvara albastră", așadar, o poveste despre succes! (***D.G.***)

Pentru a doua oară în această pagină a „ProARME”-lor, la interval de aproape opt ani (vezi nr. 3/octombrie 2009), şi tot cu portretistică, pictoriţa **Karola Kim** (***autoportret***, n. 1990, Târgovişte) şi-a găsit, din câte se pare, un stil al ei, caracterizat printr-o expresivitate ce-şi are izvorul la limita dintre zbuciumul sufletesc al conchistadorului diluat cu echilibrul interior bine strunit al maturităţii aproape depline. Personal, îmi aduce aminte de Goya, deşi e clar că travaliul căutărilor nu s-a terminat încă. (*D.G.*)

Moș Ion, 2015 (cărbune)

Andu, 2014 (creioane de apă)

Teri Loops, 2016

Dan Nicu, 2010

Vărul Maurice, 2016

Tatiana, 2013

M.T.V.

DimDim, 2013

Tenie, 2014

Anna, 2015

Grafică de *OCTAVIAN COVACI*

